

PM 2006 RVIII (Dnr 400-718/2006)

Ansökan till länsstyrelsen om statligt bidrag till lokala naturvårdsprojekt

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Ansökan till länsstyrelsen om 12 398 650 kr i bidrag till naturvårdsprojekt enligt *bilaga 1* godkänns.
2. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att lämna in ansökan till Länsstyrelsen i Stockholms län senast den 13 mars.
3. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Viviann Gunnarsson anför följande.

Bakgrund

Regeringen har beslutat om en satsning på lokal och kommunal naturvård genom ett särskilt program för åren 2004-2006 som omfattar totalt 300 mnkr. Satsningen har sin utgångspunkt i regeringens skrivelse "En samlad naturvårdspolitik" (2001/02:173) och regleras av förordningen (SFS 2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt.

Grundtanken med satsningen är att lokal och kommunal naturvård skall stimuleras genom statsbidrag (högst 50%) till naturvårdsprojekt som bygger på lokala initiativ och delaktighet. Sista datum för inlämning till den aktuella ansökningsomgången är den 13 mars 2006.

Bidrag söks av kommuner, men lokala aktörer - föreningar, jord- och skogsbrukare, näringslivet och enskilda - kan ta initiativ till och vara delaktiga i projekt, skapa samverkan och stödja projekt. Föreningar och ideella organisationer kan få bidrag till projekt, men de kan inte själva ansöka om stöd, utan de måste samarbeta med kommunen. Kommunen samordnar och ansvarar för att projekten genomförs och att projekten rapporteras till länsstyrelsen.

Stadsledningskontoret har utgående från tjugofyra stycken inkomna projektförslag tagit fram en samlad ansökan om statligt stöd för lokala naturvårdsprojekt. Utifrån länsstyrelsens anvisningar, kommunens tidigare tillämpade prioriteringskriterier och med hänsyn till den summa länsstyrelsen har att fördela, har stadsledningskontoret föreslagit en prioritering av de projektförslag som inkommit från förvaltningar och andra aktörer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen godkänner stadens gemensamma ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt omfattande tjugofyra delprojekt med sammanlagt 12 398 650 kr i sökt bidrag (*bilaga 1*. Stockholms stads ansökan om naturvårdsbidrag 2006), samt uppdrar åt stadsledningskontoret att lämna in ansökan till länsstyrelsen i Stockholm senast den 13 mars 2006.

ÄRENDET

Bakgrund

Regeringen har beslutat om en satsning på lokal och kommunal naturvård genom ett särskilt program för åren 2004-2006 som omfattar totalt 300 mnkr. Satsningen tar sin utgångspunkt i regeringens skrivelse "En samlad naturvårdspolitik" (2001/02:173) och regleras av förordningen (SFS 2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt.

Grundtanken med satsningen är att lokal och kommunal naturvård skall stimuleras genom statsbidrag (högst 50%) till naturvårdsprojekt som bygger på lokala initiativ och delaktighet. Sista datum för inlämning till den aktuella ansökningsomgången är den 13 mars 2006.

ÄRENDETS BEREDNING

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 februari 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendets beredning

På stadsledningskontoret har ärendet beretts av infrastrukturavdelningen. Utöver att sammanställa inkomna ansökningar har kontoret utifrån sin samlade kompetens i enlighet med länsstyrelsens anvisningar föreslagit en prioritering av de projektförslag som inkommit från förvaltningar och andra aktörer.

Bakgrund

Regeringen har beslutat om en satsning på lokal och kommunal naturvård genom ett särskilt program för åren 2004-2006 som omfattar totalt 300 mnkr. Satsningen tar sin utgångspunkt i regeringens skrivelse "En samlad naturvårdspolitik" (2001/02:173) och regleras av förordningen (SFS 2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt.

Grundtanken med satsningen är att lokal och kommunal naturvård skall stimuleras genom statsbidrag (högst 50 %) till naturvårdsprojekt som bygger på lokala initiativ och delaktighet. Sista datum för inlämning till den aktuella ansökningsomgången är den 13 mars 2006.

Bidrag söks av kommuner, men lokala aktörer - föreningar, jord- och skogsbrukare, näringslivet och enskilda - kan ta initiativ till och vara delaktiga i projekt, skapa samverkan och stödja projekt. Föreningar och ideella organisationer kan få bidrag till projekt, men de kan inte själva ansöka om stöd, utan de måste samarbeta med kommunen. Kommunen samordnar och ansvarar för att projekten genomförs och att projekten rapporteras till länsstyrelsen.

Bidrag kan ges till:

1. **Kunskapsuppyggning**, t.ex. inventeringar av naturtyper, värdefulla naturområden eller arter.
2. **Framtagande av underlag**, som t.ex. kommunala naturvårdsprogram, åtgärdsprogram för biologisk mångfald och underlag till bildande av kommunala natur- och kulturreservat.
3. **Processen kring arbetet med områdesskydd**, t.ex. kostnader för värdering, förhandling, gränsmarkeringar och framtagande av skötselplan. Dock inte markåtkomst, dvs. köpeskilling eller inträngsersättning.
4. **Vård och förvaltning** av områden, naturtyper eller arter, inklusive åtgärder som syftar till att främja friluftsliv i natur- och kulturmiljöer. Det kan handla om spänger, stigar, gömslen, fågeltorn eller dylikt som syftar till att öka besökarens upplevelser i ett område.

Redan pågående skötsel, t.ex. årlig slåtter eller bete, är inte bidragsberättigat. Inte heller kan kommunen söka bidrag för att starta stiftelser eller fonder.

5. **Restaurering** av områden, naturtyper eller bestånd av arter. Även nyskapande av naturmiljöer och återetablering av arter kan vara bidragsberättigat men detta får inte göras på bekostnad av befintliga naturvärden.
6. **Information, folkbildning och annan kunskapsspridning**, vilket kan vara natursko-
leverksamhet, naturguidning, studiecirkel, informationstavlor och foldrar om natur-
och kulturmiljövärden i kommunen, information till invandrare mm.

Länsstyrelsen beslutar om vilka projekt som får bidrag och vilka villkor som skall gälla. Medlen ska enligt uppgift från länsstyrelsen fördelas rättvist i landet varför en preliminär fördelning av medlen har gjorts utifrån respektive län och år. Uppskattningsvis kommer minst 11 mnkr fördelas till kommuner inom Stockholms län under 2006. Stockholms stad har under de två första ansökningsåren beviljats bidrag till tio av tjugo sökta projekt med sammanlagt 2 996 000 kr. Staden kan inte heller i årets ansökan räkna med bidrag till samtliga projekt och därför har de inkomna projektförslagen bedömts utifrån de anvisningar som länsstyrelsen gett och en prioriteringsordning för de projekt som ingår i ansökan har tagits fram.

För att projekten ska kvalificeras för stadsbidrag måste de uppfylla regeringens villkor. Bland annat måste åtgärderna bidra till att uppfylla ett eller flera av de 16 nationella miljökvalitetsmålen och åtgärderna måste vara delfinansierade till minst 50 procent. En vinstdrivande verksamhet är inte bidragsberättigad, dit kommunala bolag anses höra. Projekten får inte ha påbörjats innan bidrag beviljas eller ges till åtgärder som verksamhetsutövaren är skyldig att utföra.

Bedömning av inkomna projektförslag

Till den aktuella ansökningsomgången har fjorton sökande lämnat in sammanlagt tjugofyra projektförslag till stadsledningskontoret. (bilaga 2, Sammanställning av inkomna projektförslag).

Stadsledningskontoret har utifrån Naturvårdsverkets handledning "Vägledning för bidrag till lokal och kommunal naturvård" (Rapport 5359) och förordningen (SFS 2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt till att börja med granskat om ansökningarna fyller de krav som ställs formellt. De projekt (16 stycken) som klarat de formella kraven och ansågs tillräckligt kompletta för fortsatt bedömning har sedan bedömts enligt följande kriterier:

1. Naturvårdsnytta (typ av art, biotop, bevarandevärde, omfattning, långsiktighet, lagkrav, mål m.m.)
2. Hot mot naturvärdet - angelägenhetsgrad (bl.a. exploatering, skydd, ogynnsam skötsel)
3. Genomförbarhet (teknisk, ekonomisk, organisatorisk samt rådighet)
4. Social nytta (lokal delaktighet, informativt, publikt, tillgängliggörande)
5. Kunskap (naturvetenskaplig kunskapsuppbyggnad, pedagogisk omfattning)

Projekten har delats in i fyra prioritetsgrupper (1-4), där grupp 1 är de av staden högst prioriterade projekten, grupperna är därefter rangordnade i fallande skala.

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen godkänner stadens gemensamma ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt omfattande 24 delprojekt med sammanlagt 12 398 650 kr i sökt bidrag (Bilaga 1 Stockholms stads ansökan om naturvårdsbidrag 2006), samt uppdrar åt stadsledningskontoret att lämna in ansökan till länsstyrelsen i Stockholm senast den 13 mars 2006.

ANSÖKAN
2006-02-15

Länsstyrelsen i Stockholms län
Att: Britt Forsén, Naturvårdsenheten
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt - sammanställning

Stockholms kommun ansöker om statsbidrag enligt förordning (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt för nedan tjugofyra projekt. Kommunen har utifrån länsstyrelsens anvisningar, kommunens tidigare tillämpade prioriteringskriterier och med hänsyn till den summa länsstyrelsen har att fördela, föreslagit en prioritering av de projektförslag som inkommit från förvaltningar och andra aktörer. Projekten har delats in i fyra prioritetsgrupper (1-4), där grupp 1 är de av staden högst prioriterade projekten, grupperna är därefter rangordnade i fallande skala. Någon inbördes rangordning av projekten inom grupperna är inte gjord.

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av total kostnad
Prioritetsgrupp 1:				
Naturvårdsinsatser i Brommas naturreservat	1	400 000	200 000	50
Risvasar i Stockholms sjöar	2	110 000	55 000	50
Groddammar i Stockholm	3	550 000	220 000	40
Lövsta våtmark och dammsystem	4	545 000	275 000	50
Ekmiljöer i Vantör	5	240 000	120 000	50

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av total kostnad
Prioritetsgrupp 2:				
Biologisk utveckling av Hägersten och Älvsjö	6	5 100 000	2 550 000	50
Tätortsnära natur i Skärholmen	7	800 000	400 000	50

Prioritetsgrupp 3:				
Markanvändningsplan/mångbruksplan	8	1 930 000	965 000	50
Utveckling av Nackareservatet	9	1 000 000	500 000	50
Naturområden för funktionshindrade	10	500 000	250 000	50
Stadsnära naturmark 3-6	11	810 000	405 000	50
Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat	12	32 500	16 250	50
Inventering av parker inom Nationalstadsparken	13	594 000	297 000	50
Entré till Skarpnäcks-Nacka Gård naturreservat	14	5 000 000	2 500 000	50
Ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar – Skarpnäck	15	867 800	433 900	50
Ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar – Farsta	16	1 351 000	675 500	50

Prioritetsgrupp 4:				
Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker	17	500 000	250 000	50
Biobränsle och attraktiva rekreationsmarker	18	1 000 000	500 000	50
Egendomsstiftelse	19	1 000 000	500 000	50
MC-problematik i våra skogar	20	500 000	250 000	50
Naturslingor för cyklister	21	500 000	250 000	50
Naturvård i Spånga-Tensta	22	1 320 000	660 000	50
Miljöanpassad gravskötsel	23	200 000	100 000	50
Daglägverksamhet på Hästa gård	24	52 500	26 000	50
Summa för alla 24 projekten:		24 902 800	12 398 650	

Utbetalning

Hur mycket pengar kommunen vill rekvirera respektive år per projekt framgår av varje enskild ansökan. En sammanställd lista över informationen, med önskade utbetalningar per år och bank-/postgirokonto tas gärna fram för de projekt som blir beviljade bidrag.

Bosse Sundling
Stadsdirektör

Bilagor: Ansökningsblanketter med beskrivning av varje projekt enligt ovan, bilaga 1-24.
Bilaga 25. Sammanställning av kartor för de områdesknutna projekten
Bilaga 26. Medfinansieringsintyg för samtliga projekt

Ansökan om bidrag för "Naturvårdsinsatser i Brommas naturreservat"

Bromma stadsdelsförvaltning ansöker om bidrag med 200 000 kronor för Naturvårdsinsatser i Brommas naturreservat enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Naturvårdsinsatser i Brommas naturreservat

Sökande kommun/er: Bromma stadsdelsförvaltning

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Martina Kiibus och Hildegard Sakerwalla

Adress: Box 206

Postnummer och ort: 161 26 Bromma

Telefon: 08 – 508 06 405 resp 08 – 508 06 451

E-postadress: martina.kiibus@bromma.stockholm.se resp hildegard.sakerwalla@bromma.stockholm.se

Projektbeskrivning

I Bromma finns tre av Stockholms stads naturreservat; Judarskogen, Kyrksjölöten och Blackebergsskogen (östra delen av Grimstareservatet). I vårt Agenda 21-arbete arbetar vi med att göra reservaten så tillgängliga och attraktiva som möjligt. Det innebär bl a att vi erbjuder naturguidningar till såväl allmänheten som särskilt prioriterade målgrupper, som högstadieelever och invandrargrupper. Under 2005 har sammanlagt cirka 60 guidningar genomförts, något som vi avser att fortsätta med under 2006. Det finns ett stort intresse att lära sig mer om naturreservaten och upptäcka den närmatur som finns alldeles inpå knuten.

För att utveckla naturreservaten vill vi satsa på särskilda naturvårdsåtgärder inom reservaten. Det handlar med andra ord både om att öka och säkerställa den biologiska mångfalden och göra reservaten än mer attraktiva för det rörliga friluftslivet.

De naturvårdsåtgärder vi avser att genomföra handlar framför allt om utgallring av partier av de fuktlövskogar som omger Judarn och Kyrksjön, friställande av ekar i Kyrksjölöten och Blackebergsskogen, uppsättande av informationsskyltar om svarthakedopping i Kyrksjön, iordningställande av en gräsyta i samband med anläggning av en salamanderdamm i Judarskogen samt ängsslätter och slytöjning på en gräsmark och komplettering i en lindallé i Judarskogen. Samtliga insatser sker enligt målsättningen med naturreservaten och Miljöförvaltningens tillsynsrapporter från 2005. De utgör samtidigt åtgärder för att hålla en gynnsam bevarandestatus på de värden som ligger till grund för att Judarskogen och Kyrksjölöten skyddats som Natura 2000-områden. Insatserna är av initial karaktär och utgör viktiga investeringar för att skapa förutsättningar för den kontinuerliga skötseln. Denna ansökan har tagits fram i samråd med Miljöförvaltningen, Markkontoret och Idrottsförvaltningen.

Fuktlövskogarna som omger Kyrksjön och Judarn tillhör Stockholms största och utgör grund för skydd som Natura 2000-områden enligt EU:s habitatdirektiv. Tyvärr förekommer inväxning av kornell och salix respektive gran. Därför skulle de behöva genomgå en varsam gallring. I den södra delen av Kyrksjöns fuktlövskog finns en gammal branddamm, där större vattensalamander skulle kunna föryngra sig förutsatt att man öppnar upp i fuktlövskogen. Större vattensalamander är ytterligare en grund för Natura 2000-området, men har inte observerats under de senaste årens inventeringar.

I Tyska botten i Blackebergsskogen finns några av Stockholms äldsta ekar. Knutna till de grova ekarna finns flera sällsynta eller hotade skalbaggar och svamparter, som gynnas om ekarnas fortlevnad gynnas. Därför är det angeläget att ekarna blir så solbelysta och friväxande som möjligt samtidigt som man måste se till möjlig föryngring av ekar i närheten. I Kyrksjölöten finns sammanlagt fyra områden med ekar som är i stort behov av friställning eftersom de idag står mycket trängda.

Bromma sdf har fått anslag ur miljömiljarden för att projektera för en salamanderdamm i Judarskogen. Större vattensalamander, som är ytterligare en grund för Natura 2000-området, har inte observerats i reservatet under de senaste årens inventeringar varför det är angeläget att snarast anlägga en damm i reservatet. För att platsen kring dammen ska bli så attraktiv och lättillgänglig som möjligt för det rörliga friluftslivet krävs det dock att man satsar resurser också på iordningställandet av den gräsyta där dammen ska anläggas. En annan gräsyta i Judarskogen där det idag växer in sly skulle behöva slås och röjas som en initialåtgärd för att därefter kunna bedriva kontinuerlig slätter.

Åkeshovs allé i Judarskogen består av upp till flerhundraåriga träd. Knutna till dem finns flera skyddsvärda arter, bl a laven gulvit blekspik som är en signalart för gamla träd och skogsområden med höga naturvärden. Alléns fortlevnad säkras genom att träd kontinuerligt byts ut. I allén finns idag två döda lindar där det krävs nyplantering samtidigt som de döda lindarna lämnas kvar.

I Kyrksjön finns Stockholms enda säkra häckning av svarthakedopping, som är nationellt rödlistad och ingår i EU:s fågeldirektivs bilaga 1. Ett hot mot den är illegal inplantering av abborre som prederar på doppingungar. Därför skulle det behöva sättas upp informationsskyltar vid de två bryggorna för att motverka sådan inplantering och samtidigt visa på sjöns värde som häckningsplats.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(en) dast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	4	Rensning i fuktlövskogen i Judarn (område 1) och Kyrksjölöten (område 5 och 6)	Utgallring av gran i Judarn. Etappvis borttagning av salix, hägg, kornell och gran i Kyrksjölöten. Öppna upp och släpp in mer ljus till branddammen i Kyrksjölöten. Död ved ska ligga kvar för att gynna insekter och fåglar.
2	4	Friställande av ekar i Kyrksjölöten (område 7, 8, 9 och 10) och Blackebergsskogen (område 13 och 14).	Område 7: Borttagning av 4-5 smågranar. Område 8: Borttagning av några unga granar. Område 9: Borttagning av sly, unga granar och ev lövträd som tränger ekarna. Område 10: Borttagning av sly, unga granar och ev lövträd som tränger ekarna. Område 13: Rövning av slånbuskage och aspsly så att de 4 stora ekarna blir friställda och solbelysta söderifrån. Område 14: Borttagning av sly och unga träd som tränger ekarna. För samtliga åtgärder gäller att död ved ska ligga kvar för att gynna insekter och fåglar.
3	5	Ängsslåtter och slyrövning på gräsytor som initialåtgärd för att kunna upprätthålla kontinuerlig slåtter i Judarn (område 4).	Slåtter med slåtterbalk på sensommaren och rövning av sly.
4	4	Iordningställande av gräsyta i samband med anläggning av salamanderdamm i Judarskogen (område 3).	Flytta grävmassorna från dammen och anlägga en gräskulle med utsikt över dammen. Flytta en av de befintliga bänkarna så att den kommer upp på kullen. Sätta upp en ny bänk på kullen. Så in gräs- eller ängsflora. Lägga på grus eller singel för att det ska få mer av torrbackekaraktär. Flytta stigar och belägg dem med grus för att öka framkomligheten. Plantera in vattenväxter i dammkanten.
5	4	Komplettering av två lindar vid två döda lindar i Åkeshovs allé i Judarskogen (område 2).	Plantera två nya lindar invid de döda lindarna för att säkerställa kontinuiteten i allén.

6	4	Informationsskyltar vid Kyrksjön (område 11 och 12) som informerar om svarthakedoppingen och de negativa konsekvenserna av illegal inplantering av abborre.	Underlag tas fram i samråd med Miljöförvaltningen, varpå framtagandet av skyltarna upphandlas av konsult.
---	---	---	---

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Utgallrade fuktlövskogar, totalt ca 13 000 kvm.	100 000	2006 december
2	Friställda ekar och öppnare ekmiljöer i sex områden. Totalt handlar det om cirka 20 – 40 större ekar och en ekhage med ett yngre bestånd.	150 000	2006 december
3	Ökad ängsflora och öppnare gräsmarker, totalt ca 55 000 000 kvm	55 000	2006 december
4	Attraktiv gräs- /ängskulle med utsikt över salamanderdamm, ca 2 000 kvm	75 000	2006 december
5	Två planterade lindar	20 000	2006 december
6	Två informationsskyltar vid Kyrksjön	50 000	2006 december
Summa:		400 000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Bromma stadsdelsförvaltning	200 000	50	2
Privatpersoner				
Företag				

Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		200 000		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:	200 000			
Summa totalt:		400 000		

Tidsplan

Planerad starttid: 060601

Planerad sluttid: 061231

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		

Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv	x	Samtliga åtgärder syftar till att öka naturreservatens biologiska mångfald och besökarnas upplevelse av denna. Detta avser såväl friställandet av ekar som röjningen i fuktlövskogarna och komplettering av lindarna i allén. Istandsättandet av slättertor bidrar till en artrikare ängsflora. Information om skydd av fågelfaunan i Kyrksjön bidrar till att säkerställa en livskraftig population av bl a den rödlistade arten svarthakedopping. Återställandet av gräsytan vid den planerade salamanderdammen bidrar till att förbättra tillgängligheten och naturupplevelsen för reservatets besökare samt en artrikare flora.

Lokala aktörer i projektet

Naturvårdsinsatserna sker i samråd med Miljöförvaltningen, Markkontoret och Idrottsförvaltningen.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Utgallringen av fuktlövskogarna ska fortsätta, så att det inte blir en igenväxning
2	De friställda ekarna och ekmiljöerna ska hållas öppna genom slyröjning
3	Fortsatt kontinuerlig slätter
4	Kontinuerlig skötsel av gräsytan
5	Se till att de planterade lindarna växer och hålls vid liv
6	Hålla efter ev klotter och vandalisering av skyltarna

För samtliga åtgärder gäller att vi genom Miljöförvaltningens årliga naturvårdstillsyn får kontinuerlig uppföljning av åtgärdernas effekt på den biologiska mångfalden.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Alla åtgärder syftar till att förbättra naturreservaten och därmed den goda bebyggda miljön. Genom att reservaten görs mer attraktiva för allmänheten, kommer de förhoppningsvis locka fler besökare som genom utevistelse och att röra sig i terrängen får bättre hälsa.
Regional utveckling	
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	I ekhagen i Kyrksjölöten (område 8) finns ett fält med järnåldersgravar. Genom att friställa ekarna blir också gravarna mer synliga. Hela ekhagen är gammal betesmark som genom utgallringen av granar kan återskapas.
Friluftsliv	Dessa insatser ökar värdena för det rörliga friluftslivet, genom att områden öppnas och fler solbelysta gläntor och ytor lämpliga för picknick skapas.
Övrigt av betydelse för naturvården	Samtliga insatser syftar till att öka den biologiska mångfalden och naturvärdena i de tre reservaten.

Kartor

Kartor över Judarskogen (område 1-4), Kyrksjölöten (område 5-12) och Blackebergsskogen (område 13-14) bifogas i pappersform.

Ansökan om bidrag för *Risvasar i Stockholms sjöar*

Stockholms stad ansöker om bidrag med 55.000 kronor för att anlägga risvasar nära flera av stadens sjöar.

Projektets namn: Risvasar i Stockholms sjöar

Sökande kommun/er: Stockholms stad
 Organisationsnummer: 212000-0142
 Kontaktperson på kommunen: Sverker Lovén
 Adress: Box 8313
 Postnummer och ort: 104 22 Stockholm
 Telefon: 08-5082 76 80
 E-postadress: sverker.loven@idrott.stockholm.se

Projektbeskrivning

Mål

Att bygga risvasar i Stockholms sjöar, ca 13 st belägna i sjöarna Magelungen, Drevviken (2 st i vardera), Flaten, Ältasjön, Söderbysjön, Sicklasjön, Källtorpssjön, Långsjön, Judarn, Lillsjön och Råksat sjö.

Främst för att gynna sjöarnas reproduktion av fisk.

Syfte

Genom att anlägga s.k. risvasar gynnar man dels fiskarnas reproduktion och dels fisket genom att risvasen blir en ståndplats för fisk, man kan jämföra med den s.k. "rev- effekten". Fiskar leker i riset och rommen fäster i riset och rom och yngel får skydd av riset samtidigt som zoo-plankton – ynglens första mat – också ökar i risvasen.

I början av 1900-talet var det mycket vanligt med risvasar i sjöar men traditionen av att sköta risvasarna har gått tillbaka. Risvasen placeras på 2-3 meter djupt vatten. Den är oftast en enkel konstruktion som kan utföras på flera vis.

Planerade risvasar är ca 2x2 meter, där pålar bildar hörn, pålarna körs ner i bottensedimentet och binds samman vid ytan av en lina så den kubiska formen behålls, i ramen fyll sedan ris från botten upp till ytan, risvasens pålar sticker upp ovanför ytan ca 0,5-1 meter. Risvasen underhålls genom att en del nytt ris tillförs var eller varannan vinter. Risvasar byggs från is.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Planering av var det bäst anläggs	

		risvasar.	
2	1	Kunskap inhämtas för att utföra risvasarna på ett bästa sätt.	
3	1	Samråd med ekologerna på stadsdelsförvaltningarna.	
4	4	13 st risvasar fördelade vid lämpliga sjöar byggs.	
5	6	Eventuell informationsskylt för att informera allmänhet om risvasar	

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Planering av var det bäst anläggs risvasar		2006-03
2	Kunskap inhämtas för att utföra dammarna på bästa sätt. En risvase byggs på prov.		2006-03
3	Samråd med ekologerna på stadsdelsförvaltningarna.		2006-03
4	13 st risvasar fördelade till lämpliga lokaler byggs.	100.000	2006-12 - 2007-03
5	Eventuell informationsskylt för att informera allmänhet om risvasar.	10.000	2006-09 - 2007-05
Summa:		110.000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Idrottsförvaltningen	55.000	50	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		55.000	50	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		55.000	50	
Summa totalt:		110.000	100	

Tidsplan

Projektet startas under 2006 och slutförs våren 2007.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag	XXX	Utökad areal av lekbiotop för fisk
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker	XXX	Utökad areal av lekbiotop för fisk.
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	XXX	Ökad biologisk mångfald.

Lokala aktörer i projektet

Lokala och regionala klubbar inom Sportfiskarna. Stadsdelsförvaltningarna.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
5	Fler risvasar kan komma att byggas, fiskevårdsföreningar kan få skötselansvar.
5	Uppföljning och dokumentation av risvasarnas inverkan på fiskbeståndet kommer att göras via intervjuer av fiskare samt provfischen.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	"Ut i naturen" gynnas
Regional utveckling	
Turism	Sportfisket gynnas
Areella näringar	
Kulturmiljö	Levande landskap gynnas
Friluftsliv	"Ut i naturen" gynnas
Övrigt av betydelse för naturvården	Föreningslivet gynnas

Kartor

De 13 risvasarna planeras till sjöarna Magelungen, Drevviken (2 st i vardera), Flaten, Ältasjön, Söderbysjön, Sicklasjön, Källtorpsjön, Långsjön, Judarn, Lillsjön och Råcksat sjö.

Ansökan om bidrag för *Groddammar i Stockholm*

Stockholms stad ansöker om bidrag med 220.000 kronor för att anlägga groddjursdammar nära flera av stadens sjöar.

Projektets namn: Groddammar i Stockholm

Sökande kommun/er: Stockholms stad
 Organisationsnummer: 212000-0142
 Kontaktperson på kommunen: Sverker Lovén
 Adress: Box 8313
 Postnummer och ort: 104 22 Stockholm
 Telefon: 08-5082 76 80
 E-postadress: sverker.loven@idrott.stockholm.se

Projektbeskrivning

Mål

Att utföra biotopvård är att återskapa och skapa livsmiljöer för växter och djur.

Återskapa småvatten med öppen vattenspegel i anslutning till sjöarna för att gynna groddjur och andra djur och växter som trivs i fisktomma miljöer. Utöka den biologiska mångfalden.

För den större Judarndammen gäller speciellt att gynna för den större vattensalamandern. De 11 mindre dammarna planeras till Laduviken, Sicklasjön, Judarn, Räcksta sjö, Bromma kyrksjö, Ältasjön, Långsjön, Magelungen, Årstaviken (Årsta), Sätterskogen och Kaanan.

Syfte

Många av stadens kärr och våtmarker har dikats ut, miljöskulden är stor för dessa biotoper. Genom att gräva groddammar i anslutning till naturmark vid stadens sjöar skapas sådana miljöer vilket torde gynna groddjurens fortlevnad. Groddammarna är viktig för både organismer knutna till våtmarksmiljöer och för växter och djur som är knutna till andra miljöer i områdena eftersom många arter under någon del av sin livscykel är beroende av vatten. En damm med en öppen vattenspegel blir också intressant för fåglar. Dammarna kommer att bidra till rekreation och friluftsliv genom att locka till besök.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(en) dast en kategori/åt gård)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Planering av var det bäst anläggs dammar.	
2	1	Kunskap inhämtas för att utföra dammarna på bästa sätt.	

3	1	Samråd med ekologerna på stadsdelsförvaltningarna.	
4		Upphandling av entreprenör.	
5	5	12 st groddammar fördelade till lämpliga sjöar grävs.	
6	4	Städning och eventuell sådd på naken jord för att minska risk för oönskad växtlighet som exv tistel	
7	6	Eventuell informationsskylt för att informera allmänhet om groddjur.	

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Planering av var det bäst anläggs dammar.		2006-03
2	Kunskap inhämtas för att utföra dammarna på bästa sätt.		2006-02
3	Samråd med ekologerna på stadsdelsförvaltningarna.		2006-03
4	Upphandling av entreprenör.		2006-05
5	12 st groddammar fördelade vid lämpliga sjöar grävs. En av dammarna är ca 500 m2 (Judarn) resterande dammarna är ca 30 m2 till ytan. Djupet är ca en meter med sluttande sidor och botten som hårdgjorts med en del sten.	520.000	2006-05 – 2006-09
6	Städning och eventuell sådd på naken jord för att minska risk för oönskad växtlighet som exv tistel.	10.000	2006-05 – 2006-09
7	Eventuell informationsskylt för att informera allmänhet om groddjur.	20.000	2006-05 – 2006-09
Summa:		550.000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Idrottsförvaltningen	280.000	51	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)	Bromma sdf	50.000	9	1
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		330.000	60	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		220.000	40	
Summa totalt:		550.000	100	

Tidsplan

Projektet startas under 2006 och slutförs i juni-sep 2006.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag	XXX	Utökad areal av grodbiotop
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker	XXX	Utökad areal av grodbiotop.
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	XXX	Ökad biologisk mångfald.

Lokala aktörer i projektet

Lokala och regionala klubbar inom Naturskyddsföreningen, skolklasser, förskola.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd Nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
5	Uppföljning och dokumentation kommer att ske i samarbete med länsstyrelsen, stadsdelen och riksmuseet.
7	Uppföljning och dokumentation kommer att ske i samarbete med stadsdelen.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	"Ut i naturen" gynnas
Regional utveckling	
Turism	Besöksviljan gynnas
Areella näringar	
Kulturmiljö	Levande landskap gynnas
Friluftsliv	"Ut i naturen" gynnas
Övrigt av betydelse för naturvården	Föreningslivet gynnas

Kartor

Ritningsförslag och karta för den större Judarndammen bifogas. De 11 mindre dammarna planeras till Laduviken, Sicklasjön, Judarn, Räcksta sjö, Bromma kyrksjö, Ältasjön, Längsjön, Magelungen, Årstaviken (Årsta), Sätmaskogen och Kaanan.

2006-01-25

Ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt – sammanställning av projekten "Risvasar" och "Groddammar"

Stockholms kommun ansöker om statsbidrag enligt förordning (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt för följande projekt:

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av totalkostnad
Groddammar i Stockholm	A	550 tkr	220	40
Risvasar i stockholmssjöar	B	110tkr	55	50
	Summa:	660.000	275.000	42

Utbetalning

Projektens namn	Önskad utbetalning			
	År 2006.....	År 2007	År	År .....
Groddammar i Stockholm	220.000			
Risvasar i stockholmssjöar	0	55.000		
Summa:	220.000	55.000		

Bank-/postgironummer: Idrottsförvaltningen pg 250588-1

Att gottgöras internkonto: 75406

Handläggning av ansökan

Idrottsförvaltningen har erfarenhet av liknande projekt som utförts tidigare. Referensgrupp bildas med personer från berörda sakägare såsom Stadsdelsförvaltningarna, Stockholm "naturvårdsnätverk (ekologerna) och Sportfiskarna.

Projekten ingår i Idrottsförvaltningens ansökan ur miljömiljarden och har i samband med det godkänts av Stockholms Idrottsnämnd och "miljömiljarden-kansliet".

Åke Roxberger

Planeringschef

Bilagor: Ansökningsblanketter med beskrivning av varje projekt.

Digital kopia till: info@ieh.se eller på CD-skiva till adressen nedan.

I de fall det inte går att skicka digitalt sänds kopia till: IEH, Box 7980, 907 19 UMEÅ

Ansökan om bidrag för "Lövsta våtmark- och dammsystem"

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning i Stockholms kommun ansöker om bidrag med 270 000 kronor för "Lövsta våtmark- och dammsystem" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Lövsta våtmark

Sökande kommun/er: Stockholm
Organisationsnummer: 212000-0142
Kontaktperson på kommunen: Karin Fant
Adress: Hässelby Vällingby Stadsdelsförvaltning
Postnummer och ort: 165 71 Hässelby
Telefon: 08-50804168
E-postadress: karin.fant@hasselby.stockholm.se

Projektbeskrivning

Lövstafältet i Hässelby är ett gammalt kulturlandskap som brukats i mer än tusen år. Det ingår nu i friluftsområdet Lövsta-Kyrkhamn-Riddersvik som f.n. är föremål för bildande av ett naturreservat. Marken består av ett omväxlande landskap med ångar, gammal åkermark, skogsholmar och ekdungar. Under de senaste seklen har området dikats för att utöka åkermarken och under de senaste decennierna har de återstående våtmarkerna till stor del växt igen. Landskapet hålls idag öppet och vårdas varsamt av Hässelby Golf som vid sidan av golfverksamheten bedriver ett aktivt miljöarbete i samarbete med bl.a. Naturskyddsföreningen i Stockholms län och lokala aktörer inom området, exempelvis Kyrkhamnsföreningen. Inom ramen för detta samarbete har en större våtmark (drygt 2000 m²) återskapats i områdets norra del. Läs mer om detta projekt på www.hasselbygolf.se. Arbetet påbörjades för tre år sedan och har redan inneburit ett markant uppsving för en rad djurarter (ex. grodor, fåglar, fladdermöss och insekter). Området har fortlöpande inventerats under närmare trettio år varför förändringar kan följas med relativt stor säkerhet.

Den återskapade våtmarken utgör första delen i ett större projekt över hela fältet som, förutom stödet för en ökad biologisk mångfald, syftar till att skapa ett biologiskt reningsverk i området. På så vis avses av minimera NP-läckage till grundvatten, luft och närliggande vatten (Mälaren). Detta projekt har förankrats i en rad organisationer och myndigheter, här bland Stockholms stadsmuseum, Miljöförvaltningen, Markkontoret, Länsstyrelsen, Stadsdelsförvaltningen och Svenska Naturskyddsföreningen.

Genom hela området löper ett dräneringssystem som samlar överskottsvatten i en sankt område mellan Kyrkhamnsvägen, Storhögen och Lövsta bytomt. Härifrån leds sedan vattnet via diken ut i Mälaren. Avsikten är nu att stänga detta utlopp genom att här anlägga en större våtmark och damm från vilken vattnet återförs till det övre befintliga dammsystemet i området. Samtidigt utnyttjas vattnet i den nya nedre dammen som vattenreservoar för bevattning av områdets golfbana och bollplaner. Mellan den nedre dammen och det övre dammsystemet anläggs även ett par ytterligare mindre dammar som fungerar som lokala kvävefällor. Brunnar skapas på strategiska platser i områdets övre och nedre delar så att reningseffekten kan följas kontinuerligt. Återförandet av vatten från lägre dammar till högre belägna sker med pumpar som drivs med solpaneler och mindre vindkraftverk.

Arbetet kommer att ledas av stadsdelsförvaltningen i samarbete med Kyrkhamns Fältskola som har lång erfarenhet av våtmarksprojekt och bedriver både utbildningsverksamhet och aktiv miljövard i friluftsområdet (se även www.khamnfs.se). I projektets praktiska delar samarbetar Stadsdelsförvaltningen och Fältskolan med andra aktörer som

Hässelby Golf, Stockholms Stadsmuseum, Miljöförvaltningen och Svenska Naturskyddsföreningen. Under 2006 genomförs inledningsvis en inventering av flora och fauna. Efter detaljprojektering kommer schaktning och grävarbeten att utföras under vintern 2006/2007 av externt anlitad grävfirma. Finplanering och plantering av växter kommer att ske under vår och försommar 2007. Detta arbete utförs i samarbete med stadsdelens Arbetsforum.

Det nya dammområdet kommer också att utgöra ett väsentligt och positivt inslag i friluftsområdets landskapsbild. Området har årligen mer än 150 000 besökare. Här bedrivs även dagliga guidningar och undervisning av lärare och elever i historia, kultur och naturvård. För det spontana friluftslivet kommer även informationstavlor att beskriva projektets syfte och våtmarkernas betydelse för biologisk mångfald och en långsiktigt hållbar utveckling. Projektet blir på så vis ett konkret bidrag till stadens Agenda21-arbete.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e) ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Inventering av flora och fauna	Inventeringen koncentreras i första hand till biotoperna i anslutning till det aktuella nedre dammområdet. Samtidigt kommer också utvecklingen följas i de övre dammsystemen när dessa förbindes med den nedre våtmarken.
2	5	Återställande och utbyggnad av våtmarksområde.	Grävning, schaktning, finplanering för plantering av växter och skapande av lekplatser och övervintringshålor för grodor och salamandrar. Tillvaratagande och förökning av växter från befintliga våtområden. Rördragning för recirkulation av vatten i områdets alla våtmarkssystem.
3		Plantering av växter och inledande underhåll.	Tillvaratagna och förökade växter från närområdets våtmarker inplanteras. Floran kompletteras med landskapstypiska våtmarksväxter av betydelse för bl.a. bra lekplatser för grodor och salamandrar.
4	6	Information och folkbildning	Informationstavlor, broschyrer, hemsida och guidade turer.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Artförteckning över växter och djur (i första hand, groddjur, fåglar, insekter och däggdjur).	30 000	2007 - 01
2	En större damm och våtmark på totalt 4000 m ² med största djup på c:a 1.5 - 2 meter (30%), skiftande djupområden på 0.3 - 0.7 m (50%) och en sumpzon	370 000	2007 - 05

	<p>på 0.1 – 0.2 m (20%).</p> <p>Två mindre dammar på sammanlagt 1000 m² och med största djup på 1 m.</p> <p>Övervintringsplatser för salamandrar.</p> <p>Returledning, pumpsystem (ledningsdragnig och kraftförsörjning) för cirkulation av vatten mellan områdets våtmarker.</p> <p>Mätbrunnar för provtagning av vatten vid inflöde och utlopp.</p>		
3	<p>Ett flertal olika vatten- och fuktbiotoper skapade av återinförda växter från närområdet, kompletterat med för Mälardalslandskapet karakteristiska och kommersiellt tillgängliga arter.</p> <p>Kompletterad biotoputveckling och intrimmade vattenflöden</p>	90 000	2007 – 06
4	<p>Tre informationstavlor som övergripande beskriver hela våtmarkssystemets funktion på Lövstafältet samt de enskilda dammarnas uppbyggnad, växt- och djurliv mer i detalj.</p> <p>Femtio genomförda guidningar för allmänhet och skolklasser. Dessa kommer sedan att fortsätta efter projekttidens slut som en del i stadsdelens Agenda21-arbete.</p>	55 000	2008 - 10 2008 – 12
Summa:		545 000	

Finansiering

a) Finansiering av projektet skall ske enligt nedanstående uppställning

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Stockholm (Hby/Vby)	175 000	32	1
Privatpersoner				2
Företag	Kyrkhamns Fältskola	50 000	9	3
	Hässelby Golf	50 000	9	4
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		275 000	50	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		270 000	50	
Summa totalt:		545 000	100	

b) Bidrag har inte sökts enligt förordning (2000:577) om stöd för miljö- och landsbygdsåtgärder.

Tidsplan

Juni 2006 – december 2008

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning	x	Genom att bevattning av golfbana och bollplaner i första hand kommer att ske med dammvatten rikt på organiskt material minimeras behovet av att tillföra konstgödning till klippta gräsytor.
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet	x	Våtmarkerna kommer att utgöra effektiva fällor för N och P och minska risken för läckage till grundvattnet och den närbelägna Mälaren.
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker	x	Hela Lövstafältets totala våtmarkssystem uppgår till drygt 7000 m ² . Genom att utforma dammar och våtmarker med en stor biotopvariation samtidigt som lekplatser och övervintringslokaler anläggs gynnas ett rikare växt- och djurliv.
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Förutom Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning är flera lokala aktörer aktiva i projektet. Framträdande roller har Kyrkhamns Fälskola, Hässelby Golf och Naturskyddsföreningen i Stockholms län.

Det här händer efter projektiden

a) Efter projektiden kommer resultaten att förvaltas på följande sätt

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Inventeringarna blir ett grundläggande verktyg för att följa hur den biologiska mångfalden utvecklas under de kommande åren. De blir samtidigt ett viktigt bidrag till Miljöförvaltningens artdatabank. Under en kommande tioårsperiod bör området återinventeras vart tredje år. Beräknad kostnad 100 000 kr.
2	Våtmarkerna som utgör ett effektivt reningsverk av Lövstafältets vattensystem kräver endast begränsade underhållsåtgärder. Till stor del kommer de att utföras av lokala aktörer inom Friluftsområdet kompletterat med mindre insatser från lokala beredskapsstyrkor. Under den efterföljande 10-årsperioden torde underhållsåtgärderna ej överstiga 12 manveckor eller 60 000 kr.
3	Efter projektperioden behövs inga ytterligare insatser än viss slätter vid eventuell igenväxning. Från

	andra våtmarksprojekt bör detta inte bli aktuellt mer än högst två gånger under den efterföljande 10-årsperioden. Beräknad kostnad 10 000 kr.
4	Underhåll av informationstavlor och tryckning av broschyrmaterial kommer fortlöpande att behövas efter projektperioden. Under en 10-årsperiod har den beräknats till 50 000 kr.
Summa	Totalt för en efterföljande 10-årsperiod 220 000 kr

Projektet kommer varaktigt att bidra till kommunens miljömål genom aktiva informations- och folkbildningsinsatser av etablerade lokala aktörer inom området. Samtidigt kommer projektet att stå modell för dels hur myndigheter och lokala aktörer kan samarbeta i angelägna projekt och dels hur stora, omfattande verksamheter som golfbanor kan samverka i betydande miljö- och naturvårdsinsatser.

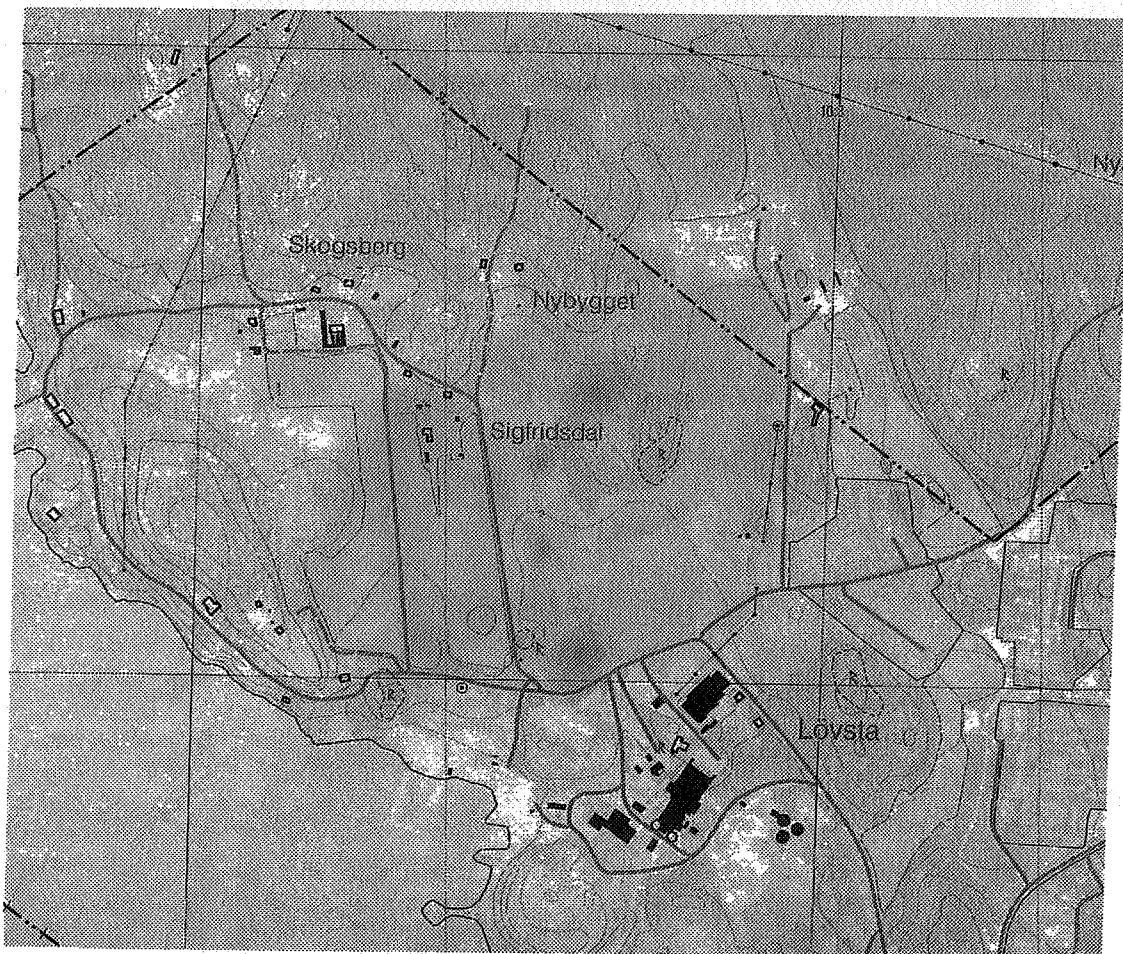
Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Se punkten friluftsliv nedan.
Regional utveckling	
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Stadsdelen verkar aktivt för att vårda landskapet i Kyrkhamn –Lövssta-Riddersvik. Genom att utveckla friluftsområdet och göra det mer spännande främjas strövande och besök i området. Ett aktivt friluftsliv är oomtvistligt främjande för folkhälsan.
Övrigt av betydelse för naturvården	Genom aktiva informationsåtgärder ges medborgarna möjlighet att genom ett konkret och påtagligt exempel förstå betydelsen av natur- och miljövård för ett långsiktigt hållbart samhälle.

Flera av dessa samband och möjligheter till samband, inklusive ytterligare viktiga verksamhetsområden, finns också beskrivna i regeringens skrivelse En samlad naturvårdspolitik (2001/02:173).

Kartor och figurer

Figur 1. Karta över Friluftsområdets centrala delar med Kyrkhamn i väster, Järfälla naturreservat i norr och återvinningsanläggningen i söder. Det blåtonade området i bildens mitt är Lövstafältet. De mörkblåa markeringarna visar dammarnas och våtmarkernas placering som beskrivs i ansökan och finns markerade i Figur 2 – 4.

Figur 2. Flygbild över Lövstafältet med koloniområdet till höger, återvinningsanläggningen längst ner och golfbanan i centrum. Blå pilar visar nu befintligt övre våtmarkssystem med tre dammar och förbindande översilningsområden. Gula pilar visar i ansökan planerade dammar med den nedre stora dammen norr om Kyrkhamnsvägen och öster om Storhögen och Lövsta bytomt.

Figur 3. Lövstafältets befintliga dräneringssystem åskådliggjort med de mörka pilarna.

Figur 4. Gula pilar från nedre dammen till det övre dammsystemet visar returledningen som recirkulerar vattnet över fältet. Cirkelarna och övriga linjer åskådliggör befintligt bevattningssystem (idag med vatten direkt från Mälaren men efter dammsystemets utbyggnad med huvudsaklig försörjning från den nedre dammen).

Ansökan om bidrag för naturvårdsprojekt för ekmiljöer i Vantör

---

Stockholms kommun ansöker om bidrag för "Naturvårdsprojekt för ekmiljöer i Vantör" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Naturvårdsprojekt för ekmiljöer i Vantör

Sökande kommun/er: Stockholms stad, Vantörs stadsdelsnämnd

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Patrik Ståhl

Adress: Rangstagatan 22

Postnummer och ort: Box 88, 124 21 Bandhagen

Telefon: 08-508 26 000

E-postadress: patrik.stahl@vantor.stockholm.se

Projektbeskrivning

I Vantör finns lämningar av beteslandskap med inslag av ekar. Dessa lämningar är framförallt koncentrerade till Rågsveds friluftsområde samt kring Högdalstopparna. Flera miljöer är slybevuxna vilket kan begränsa ekbeståndets utveckling. Stadsdelsnämnden i Vantör vill gallra slyn och samordna detta med det naturvårdsprojekt som markkontoret i Stockholm avser att genomföra med medel ur den s.k. Miljömiljarden. Syftet med Vantörs projekt är att bidra till att uppfylla det nationella målet om levande skogar. Gallringen bidrar långsiktigt till att arealen äldre lövrik skog ökar i enlighet med delmål 2 (Förstärkt biologisk mångfald). Stadsdelsnämnden ansöker om medel för att projektanställa en person som med kompetens på naturvårdsfrågor kan precisera en lämplig begränsad arbetsyta, sakkunnigt leda det praktiska arbetet samt avlägga slutrapport i enlighet med länsstyrelsens krav på redovisning. Projektanställningen sträcker sig över tre månader. Inventering och fastställande av exakt vilken vegetation som skall avlägsnas sker i samråd med markägarens företrädare, d.v.s. markkontoret.

Stadsdelsnämndens medfinansiering består i att tillhandahålla arbetskraft för gallringens utförande. Arbetskraften utgörs av s.k. plusjobbare (arbetsmarknadsåtgärd).

Ett förslag till skötselplan kommer att upprättas som en del i planeringen för att inrätta naturreservat i Rågsveds friluftsområde. Stadsdelsnämnden avser att för restaurerade marker tillämpa de riktlinjer beträffande skötsel som reservatsutredningen kommer att formulera.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	5	Restaurering av gamla ekmiljöer	Röjning av sly, gallring av träd
2			
3			
OSV			

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Öppnare landskapsbild. Bättre förutsättningar för befintligt ekbestånd.	240000	September- nov 2006
2			
3			
OSV			
Summa:		240000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Stockholms stad	120000	50	1
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		120000	50	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		120000		
Summa totalt:		240000		

Tidsplan

Startdatum för projektet 1 september 2006 . Slutdatum 30 november 2006

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	x	Gynnar förekomsten av lövskog generellt och bidrar till att bevara ett äldre bestånd av ekar. Åtgärderna bidrar till det nationella delmålet "Biologisk mångfald".
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Utformat i dialog med markägaren, företrädd av Stockholms stads markkontor beträffande främst yttre geografisk avgränsning för arbetet samt kvalitativa hållpunkter för gallringen och röjningens utförande. Markkontoret bedriver egna naturvårdsprojekt i området vilka samordnas med stadsdelsnämndens arbete.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Marken sköts i enlighet med skötselplan som tas fram av Stockholms stad inför bildandet av reservat i Rågsveds friluftsområde.
2	
3	
osv	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Förbättrad tillgänglighet och attraktivitet till ett storstadsnära grönområde med höga naturvärden.
Regional utveckling	Förstärker tillgången på attraktiva rekreativmiljöer i en expansiv storstadsregion.
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Tydliggör och bevarar lämningar av ett äldre jordbrukslandskap (f.d. betesmark) men tillgängliggör även miljöer kring fornminnen.
Friluftsliv	Stimulerar friluftsliv genom att attraktiviteten på området ökar.

Övrigt av betydelse för naturvården	Naturtypen gynnar en viss typ av flora och fauna och projektet bidrar därmed till att öka tillgången på varierade naturtyper i Stockholmsområdet.
-------------------------------------	---

Ansökan om bidrag för det lokala naturvårdsprojektet "Biologisk utveckling av Hägersten och Älvsjö"

Stockholm stad, genom Hägerstens stadsdelsförvaltning, ansöker om bidrag med 2 550 000 kronor för projektet "Biologisk utveckling av Hägersten och Älvsjö" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Biologisk utveckling av Hägersten och Älvsjö

Sökande kommun/er: Stockholm stad, Hägerstens stadsdelsförvaltning
Organisationsnummer:
Kontaktperson på kommunen: Maria Carlsson
Adress: Skridskovägen 9
Postnummer och ort: 129 04 Hägersten
Telefon: 08-508 23 049, 070-47 23 049
E-postadress: maria.carlsson@hagersten.stockholm.se

Projektbeskrivning

Projektet syftar till att utveckla den biologiska mångfalden i Hägersten och Älvsjö. En sådan utveckling kräver framtagande av lokal naturvårdsplan samt tillvaratagande och skapande av närnatur. Detta inte bara gynnar den biologiska mångfalden utan skapar också förutsättningar för ökad förståelse för miljö- och naturvårdsfrågor samt tillgängliggörande av naturen för grupper, som t.ex. barn, äldre och funktionshindrade med specifika behov som inte annars skulle ha möjlighet att uppleva natur och biologisk mångfald. Det senare är särskilt viktigt ur ett folkhälsoperspektiv.

Våra stadsdelar står inför många exploateringsprojekt de närmaste åren och stadsdelarna ska i samrådsförandet yttra sig kring markanvisningar och val av t.ex. åtgärder som kan kompensera skada på natur. Stadsdelarna saknar idag en lokalt nedbruten kunskapssammanställning över naturvårdsrelaterade värden, samt beskrivning av åtgärdsbehov, inkl. skötsel och fysiska åtgärder, i våra gröna ytor för att bäst bidra till en ökad biologisk mångfald. Kompetens rörande naturvård, friluftsliv och kulturmiljö är en viktig faktor för att den lokala och kommunala naturvärden och kulturmiljövärden skall kunna förstärkas och utvecklas.

Stockholms stad har i rapporten "Biologisk utveckling av Stockholm – förslag till åtgärder" sammanställt olika tillvägagångssätt för att bibehålla och dessutom nå en ökad biologisk mångfald i Stockholm. Hägersten och Älvsjö stadsdelsförvaltningar vill utifrån denna rapport sammanställa en lokal naturvårdsplan som dels samlar stadsdelarnas naturvärden och pekar ut åtgärdsbehoven, dels bidrar till att synliggöra den biologiska mångfalden för medborgarna. Fördjupade kunskaper om vilka naturskatter som finns inom stadsdelarna skapar förutsättningar för säkerställande av arter och biotopers fortlevnad. Vi anser att det är av största vikt att naturvårdsfrågorna lyfts fram i stadsdelarna och att det skapas förutsättningar för politikerna att kunna ta beslut med ett bra underlag ur naturvårdssynpunkt.

En samlad naturvårdspolitik¹ anger bland annat att den tätortsnära naturens ställning i förhållande till annan mark- och vattenanvändning bör stärkas, inte minst med hänsyn till friluftslivet. Detta gäller större städer i allmänhet och storstadsregionerna i synnerhet.

Projektet ska skapa utemiljöer på tre platser i Hägersten som på ett naturligt sätt kan integreras i barns, de äldres och dagliga verksamheters samt övriga medborgares vardag som grund för lek, lärande, rekreation, träning, skapande, inspiration, hälsa och livskvalitet. I Älvsjö kommer det bland annat att ske restaurering av våtmark och återskapande av en damm. I Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag² talar man om det tydliga sambandet mellan människors användning av grönområden, för rekreation mer allmänt, och tillgången till en grön omgivning i det egna bostadsområdet. Studier visar att människors vardagsmiljöer har stor betydelse för stressnivåer och hälsa. Det har särskilt visat sig att möjlighet till rekreation och återhämtning i t.ex. natur och grönområden, genom kulturupplevelser eller skapande verksamhet påverkar människors förmåga att återhämta sig från stress. Barn, äldre och funktionshindrade med nedsatt rörlighet är mer beroende än andra av att det finns områden för lek resp. rekreation och återhämtning nära hemmet. Under hela sitt liv utvecklas människan i samspel med den yttre miljön. För den gamla människan och även den sjuka, skänker naturen trygghet och stabilitet. Naturen förmår väcka till liv den hon en gång var – en stark och frisk människa³.

Projektet kommer att genomföras av stadsdelarnas anställda i samverkan med andra förvaltningar och bolag samt flera lokala aktörer som har stor kunskap och ett helhjärtat engagemang för lokala naturvårdsfrågor och att de förvaltas på ett hållbart sätt. I arbetssättet kommer stöd att tas från erfarenheterna av projektet grönskande levande gårdar och närsamhällen.

Stadsdelsförvaltningarnas pedagoger, omsorgspersonal, agenda 21- och miljösamordnare, samhällsplanerare, informatörer samt gatu- och parkingenjörer kommer att vara delaktiga i projektet. Samordnare av projektet kommer Hägerstens stadsdelsförvaltning att vara.

Projektet ligger helt i linje med regeringens vilja att stärka kommunal naturvård och naturvård i tätortsnära områden samt att naturvårdsinsatser ska göras för att vi alla skall kunna nyttja och njuta av en rik och vacker natur.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Inventering av befintligt kunskapsunderlag	Stadsdelarna i samverkan med kommunens övriga förvaltningar och bolag med specialistkunskaper
2	6	Information, visions- och samrådsmöten med medborgarna och berörda verksamheter	Medborgare, brukare, barn och personal ska i samverkan med trädgårdsmästare med erfarenheter från liknande projekt samt fastighetsägaren arbeta fram en vision för området.
3	1	Inventering av området vid Östra Mälaren	Inventering av fågel, kärlväxter och groddjur
4	1	Utredning av faunapassager	Utreda möjligheter och kostnader för att anlägga groddjurspassager vid Långsjön och Älvsjöskogen och eller andra åtgärder för att

¹ Regeringens skrivelse 2001/02:173

² Regeringens proposition 2004/05:150

³ Människans natur, det grönas betydelse för vårt välbefinnande, Titti Olsson et al, Bygghälsningsrådet

			stödja grodpopulationen.
5	6	Trädinventering i och informationsskyltar i artrika Prästgårdsparken, Solbergaskogen. bredvid	Inventering av parken samt framtagande av karta över parken och de olika trädarterna som återfinns där.
6	6	Information och kunskapsspridning om stadsdelarnas naturvärden och arbete med naturvårdsfrågor	Framtagande av en ut- och gåkarta. Förskolepersonal ska utbildas i användandet av utemiljön som ett pedagogiskt kretsloppsrum. Den dagliga verksamhetens brukare ska inspireras till användandet av sin närmatur. Arbetsterapeuter och annan personal på äldreboendet ska informeras om närmiljöns positiva effekter. De äldre ska inspireras till att vistas utomhus i en lugn och rogivande miljö.
7	6	Guidade exkursioner	I samarbete med SNF ta fram två guidehandledningar och totalt ska tio guidningar med medborgarna genomföras.
8	4	Framtagandet av lokala genomförandeplaner för utveckling av naturmiljön i Axelsberg, Fruängen och Mälarhöjden	Visionsmöten kommer att ligga till grund för en fortsatt dialog med berörd personal, barn och boende. Dialogen ska leda till en lokal genomförandeplan för utvecklingen av naturmiljön i området.
9	4	Genomförande, utveckling av naturmiljön i Axelsberg, Fruängen och Mälarhöjden	Kommer att ske i samverkan mellan trädgårdsmästare, barnen, de äldre, den dagliga verksamheten, förvaltningen samt fastighetsägaren. Det ska skapas naturliga biotoper, fältskikt i planteringsytor och rum för rekreation och eftertanke. Den biologiska mångfalden ska främjas med till exempel fjärlsrestauranger, plantering av växter, träd och buskar som ska ge parkerna liv och färg under alla årstider.
10	5	Boflottar för sjöfågel	Projektering och utplacering av boflottar för sjöfågel i Långsjön.
11	5	Restaurering/anläggning av våtmark i Sjöängen	Anlägga en vattenpark i ett område som tidigare varit sjöbotten och som även ska kunna rena vatten från omkringliggande motorleder.
12	2	Sammanställning av naturvårdsplan med naturguide	Sammanställning av kunskapsunderlag med prioriteringar och åtgärdsförslag som grund för framtida investeringar och skötsel.
13		Projektsamordning och administration	Till för samordning av de olika insatserna och alla de aktörer som är kopplade till åtgärderna.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Lokal sammanställning i stadsdelen över de naturvärden som finns.	60 000	December 2006
2	Förankrade, lokala handlingsplaner för biologisk utveckling av naturmiljöer	260 000	Juni 2007
3	Kännedom om arter i området kring Östra Mälaren	100 000	Oktober 2008
4	Underlag finns för att förbättra situationen för	140 000	December 2008

	grodpopulationen kring Långsjön.		
5	Ökat naturintresse hos boende bredvid parken i ett mångkulturellt bostadsområde och äldreboende.	30 000	December 2007
6	En "ut- och gåkarta" för Hägersten resp. Älvsjö stadsdelsområde. Förskolepersonal och äldreomsorgspersonal har informerats om naturvård och näraturens betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande	260 000	December 2009
7	Fem genomförda exkursioner i Hägersten resp. Älvsjö stadsdelsförvaltningar	60 000	December 2009
8	Lokala genomförandeplaner för områdena aktuella för biologisk utveckling som sedan ska genomföras i samarbete med barnen, brukarna och de äldre.	75 000	Mars 2007
9	En variationsrik, grön oas för biologisk mångfald och som grund för rekreation och hälsa. En naturmiljö med förutsättningar för en rik biologisk mångfald, Restaurerad yta (m2) Ökad biologisk mångfald i form av fjärilmiljö (m2) Ökad biologisk mångfald i form av ökade antal träd (st) Ökad biologisk mångfald i form av ökade odlingsytor (m2) Fågelholkar (st)	2 200 000	December 2009
10	Rikare biologisk mångfald i Långsjön, tillgång till skyddade boplatser för skrattnäsar, tärnor och andra arter av sjöfågel. Naturupplevelser för boende och besökare vid sjön.	90 000	December 2008
11	Rikare biologisk mångfald, exkursionslokal för Sjöängsskolan, naturupplevelser för boende och besökare. Restaurerad våtmark och ängsmark Ökad biologisk mångfald i form av ökade antal träd och buskage (st)	1 000 000	December 2009
12	En lokal naturvårdsplan för Hägersten och en för Älvsjö stadsdelsområde.	395 000	September 2009
13	Projektsamordning och administration	430 000	Mars 2010
Summa:		5 100 000	

Finansiering

a) hur finansiering av projektet ska ske (i tabellen nedan), och

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Hägersten Stadsdelsförvaltning	800 000	16	2
	Älvsjö Stadsdelsförvaltning	1 210 000	24	3
Privatpersoner				
Företag	Micasa	500 000	10	4
Stiftelser				
Fonder				

Ideell organisation	Rädda Långsjöns grodor	40 000	1	5
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		2 550 000	50	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		2 550 000	50	
Summa totalt:		5 100 000		

b) om och i vilken utsträckning projektet omfattar åtgärder för vilka bidrag söks eller beviljats enligt förordning (2000:577) om stöd för miljö- och landsbygdsåtgärder.

Projektet omfattas inte av åtgärder för vilka det kan beviljas stöd enligt förordning (2000:577) om stöd för miljö- och landsbygdsåtgärder.

Tidsplan

Projektet kommer att påbörjas så fort beviljande av ansökan mottagits. Projektet kommer att avslutas den 31 december 2009 med slutrapportering i mars 2010.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Frisk luft		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Bara naturlig försurning		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Giftfri miljö		Bidrar till ett kretsloppstänkande genom ekologiskt odlade grönsaker och kryddor som sedan används i caféverksamheten.
Skyddande ozonskikt		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Säker strålmiljö		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Ingen övergödning		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Levande sjöar och vattendrag		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Grundvatten av god kvalitet		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Hav i balans samt levande kust och skärgård		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Myllrande våtmarker		Informations- och kunskapsspridning till allmänheten, skola och företag, ej kvantifierbart
Levande skogar		Bidrar till återskapandet och bevarandet av biologisk mångfald och kulturmiljövärden genom att en tidigare grönyta utvecklas till en variationsrik miljö med förutsättningar för en rik biologisk mångfald i människors närmiljö.
Ett rikt odlingslandskap		Bidrar till återskapandet och bevarandet av biologisk mångfald och kulturmiljövärden genom att en tidigare grönyta utvecklas till en variationsrik miljö med förutsättningar för en rik biologisk

		mångfald i människors närmiljö.
Storslagen fjällmiljö		Omfattas ej
God bebyggd miljö		Projektet bidrar till att senast år 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggande grunda sig på program och strategier för bl a hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö- som friluftsliv, samt hur andelen hårdgjord yta i dessa miljöer fortsatt begränsas.
Ett rikt växt- och djurliv	X	Bidrar till uppfyllandet av målet att "människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd" samt att samhället och dess medborgare ska ha en bred kunskap om och förståelse för vikten av biologisk mångfald.

Lokala aktörer i projektet

Utveckling av naturområdena kommer att ske tillsammans med de boende, barn och ungdomar samt äldreboendes, skolors och förskolors personal. Samverkan kommer att ske tillsammans med Micasa som är fastighetsägare. Arbetet kommer att ske i samverkan med övriga förvaltningar i staden som t ex Stadsbyggnadskontoret, Markkontoret och Miljöförvaltningen. Samverkan kommer även att ske med föreningarna Rädda Långsjöns grodor, Älvsjöskogens vänner samt Svenska naturskyddsföreningen.

Det här händer efter projektiden

a) hur kommunen avser att förvalta resultaten i projektet (i tabellen nedan)

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Den lokala sammanställningen och kunskapsunderlaget kring naturvärden kommer att utgöra planeringsunderlag för stadsdelarnas tjänstemän. Stadsdelarna kommer att vara ansvariga för att underlaget fortsatt uppdateras med ny information.
2	Kommer att utgöra underlag för genomförande av åtgärderna, 4, 6, 8, 9, 10, 11 och 12.
3	Inventeringen av naturvärden i området vid östra Mälaren kommer att användas i fortsatt planering av områdets skötsel och utveckling. Kommer bland annat att förvaltas som en viktig del av den lokala naturvårdsplanen.
4	Utgör underlag för olika stödåtgärder för grodpopulationen, kommer att förvaltas av stadsdelsförvaltningen och föreningen Rädda långsjöns grodor.
5	Kommer att skötas och förvaltas som en del av ordinarie verksamhet samt integreras i verksamheten med brukare och närboende
6	Kommer att bidra till bättre förutsättningar för ett aktivt friluftsliv i stadsdelarna samt synliggörande av våra naturpärlor. Ut- och gåkartan kommer att förvaltas som en del av det fortsatta miljö- och folkhälsoarbetet i stadsdelarna, kommer att spridas, nytryckas och uppdateras efter behov i stadsdelarna.
7	Guidehandledningarna kommer att kunna användas av skolor och föreningar.
8	Utgör underlaget för genomförandet av åtgärd 9.
9	Kommer att skötas och förvaltas som en del av den ordinarie verksamheten samt av brukarna (medborgare, skola, förskola, äldre och social omsorg).
10	Kommer att skötas och förvaltas som en del av den ordinarie verksamheten samt av intresseföreningar.
11	Kommer att skötas och förvaltas som en del av den ordinarie verksamheten samt användas av närliggande skola.
12	Naturvårdsplanen kommer att utgöra planerings-, investerings- samt skötselunderlag för stadsdelarna. Planen kommer att vara tillgänglig för medborgarna i form av en naturguide.
13	En förutsättning för genomförande och säkerställande av att resultaten av åtgärderna kommer att integreras i ordinarie verksamhet.

b) hur projektet är tänkt att bidra till ett långsiktigt och varaktigt naturvårdsarbete i kommunen

Den lokala naturvårdsplanen kommer att bidra till att lyfta stadsdelarnas naturskatter och ligga till grund för prioriteringar när t.ex. kompensation ska ske vid nyexploateringar. Stadsdelarna kommer att få en strategi för hur en utveckling av stadsdelarna långsiktigt och varaktigt skyddar den biologiska mångfalden. Naturvårdsplanen kommer att komplettera de kommande lokala parkplanerna och ligga till grund för planering när det gäller skötsel och investeringar i vår utemiljö.

Skötseln av naturområdena kommer att ske i samverkan mellan de olika brukarna, förvaltningen och fastighetsägaren. De boende i äldreboendet samt barnen på förskolan kommer att delta i olika utomhusaktiviteter. Den dagliga verksamheten kommer att använda trädgården som arbetsträning, meningsfull sysselsättning och sköta det som de äldre inte klarar av t ex att sopa gångarna, bearbeta jord och vattna.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Projektet ligger i linje med stadens övergripande styrdokument och ambitioner när det gäller naturvårdsarbetet. Här nedan presenteras ett urval av styrdokument och dess samband med det övergripande arbetet.

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Åtgärderna syftar till att tillgängliggöra och synliggöra möjligheterna till lokalt friluftsliv och naturupplevelser. <i>Förslag till budget 2006</i> anger bland annat att, Goda boende miljöer skapas genom hänsynsfullt tillvaratagande av grönområden... / Stockholms grönområden är viktiga för människors hälsa och välbefinnande. Staden ska arbeta aktivt för att bevara kommunens biologiska värden... / Stockholms grönområden är viktiga för människors hälsa och välbefinnande och de gröna kilarna utgör stommen i stadens ekosystem
Friluftsliv	Åtgärderna ökar tillgängligheten till friluftsliv i den egna närmaturen. <i>Stockholms parkprogram</i> (Gatu- och fastighetsnämnden, 2004) anger bl.a. att all park- och naturvård ska ske på ett ekologiskt och biologiskt medvetet sätt. <i>Förslag till budget 2006</i> anger bland annat att, ”Staden ska fortsätta arbetet med att bevara och utveckla natur- och rekreationsvärden i parker och grönområden, inte minst i samband med utbyggnad av bostäder och arbetsplatser”
Övrigt av betydelse för naturvården	Åtgärderna är helt i linje med, <i>Biologisk utveckling av Stockholm</i> (Kommunfullmäktige 2005) med förslag till åtgärder för gynnandet av växt- och djurlivet. <i>Stadens särskilda mål för biologisk mångfald</i> (Kommunfullmäktige 1999) ”Stockholms biologiska mångfald skall bevaras och de ekologiska spridningskorridorerna skyddas. De skyddsvärda arter som definieras i ArtArken skall kunna fortleva i livskraftiga populationer. Möjligheten till återetablering av de arter som försvunnit från kommunen, samt möjligheten att skapa ekologiska spridningskorridorer, bör med hänsyn till den ekologiska balansen beaktas och arbetas in i planprocessen. Därmed kan den biologiska mångfalden öka” <i>Miljöpolicy för Stockholm stad</i> (Kommunfullmäktige 1997-06-09) anger bland annat att staden ska arbeta på ett sådant sätt att boende och verksamma stimuleras till en miljö- och kretsloppsanpassad livsstil... / aktivt informera om stadens miljö- och kretsloppsåtgärder på ett sätt som gör att omvärlden blir medveten om och får förtroende för arbetet med att minimera stadens negativa miljöeffekter och förbättra kretsloppsanpassningen. <i>Vision Stockholm 2030 – en plattform för dialog om Stockholms utveckling</i> (Stadsbyggnadskontoret, 2004), anger bland annat att en aktiv planering och utveckling av grönstrukturen är nödvändig för att skapa goda livsmiljöer och säkerställa stadens attraktivitet.

Ansökan om bidrag för "Tätortsnära natur i Skärholmen"

Skärholmens stadsdelsförvaltning, Stockholms stad ansöker om bidrag med 400 000 kronor för "Tätortsnära natur i Skärholmen" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn:

Sökande kommun/er: Skärholmens stadsdelsförvaltning, Stockholms stad
Organisationsnummer: 212000-0142
Kontaktperson på kommunen: Birgitta Sang
Adress: Box 503, Bodholmsplan 2
Postnummer och ort: 127 26 Skärholmen
Telefon: mobil: 070-47 24 044, alt. 08-680 68 09,
E-postadress: birgitta.sang@skarholmen.stockholm.se

Projektbeskrivning

Bakgrund

Allt större del av vår befolkning växer upp i tätorter utan någon speciellt naturlig kontakt med naturen. Så är det även i stadsdelen Skärholmen, i sydvästra Stockholm, ett område präglad av miljonprogrammets karakteristiska arkitektur, dit delarna Bredäng, Sättra, Skärholmen och Vårberg hör. Husen ligger ett stenkast från mängder av underbar natur! I skuggan av husen (... eller är det husen som ligger i skuggan av naturen?) hittar man en förvånansvärt orörd, men kulturopåverkad natur. Området utgör den mest nordliga delen av Bornsjökilen, en av Stockholms gröna kilar, vilken sträcker sig längs Mälarens stränder från väster in mot de centrala delarna av Stockholm, och som är en viktig del av Stockholms grönsstruktur. Området är under reservatsbildning inom närmaste framtid. Vid naturreservats bildningen får området starkt skydd och en skötselplan tas fram för att bevara och stärka områdets natur- och kulturvärden. Det finns ekbackar, strandskogar, alkärr, hållmarker väldigt gamla ekar, en underbar djup meandrande å, fina små bäckar, dammar med salamandrar och en lång sträcka utmed Mälaren med branta klippor och stränder, både för bad och annat. Här finns med andra ord en mycket värdefull tätortsnära natur, rik på stora natur- och kulturvärden. De flesta av stadsdelens invånare är inte alls bekant med sin tätorts nära natur eller natur överhuvudtaget och vistas sällan eller aldrig ute i naturen.

I Skärholmen har under det gångna året arbetat med att etablerat en fältskola till för alla förskolor och grundskolor i mycket mångkulturellt område, med en stor utmaning att få möjligheten att förbättra och utveckla barns kunskaper och färdigheter kring natur, kultur och miljö. Fältskolan i Skärholmen arbetar två utomhuspedagoger arbetar aktivt med undervisning ute. Med utgångspunkt i Skärholmen lär man barn och unga om natur, miljö och kultur att lyfter fram det unika i stadsdelens natur och omgivningar. Här ingår även uppdraget att förbättra och utveckla pedagogernas kunskap om intresse för utomhuspedagogik inom förskola och förskola. Förskolans- och skolans personal erbjuds också fortbildning kring natur, miljö, kultur med fokus på Skärholmen, omfattade allt från en kortare naturvandring till heldagar med ett bestämt tema. Meningen är att de innehållsmässigt ska likna barnens aktiviteter, exempelvis vinter i naturen, fåglar, småkryp, träd, komposten, ute-matte, utomhuspedagogik eller natur och kultur i Skärholmen. En fasta lokal finns för tillfället i Österholmsskolan, i centrala Skärholmen. Mest arbetar fältskolan mobilt, i en verksamhet där fältpedagogerna möter grupperna ute i naturen eller i deras ordinarie lokaler. För dessa ändamål finns nu utrustning att ta med sig ut i fält, anpassat för vad som står på programmet året runt.

Syfte och inriktning

Det övergripande målet är att inom stadsdelsnämndsområdet förverkliga den ekologiskt hållbara storstaden, med biologisk mångfald i den tätortsnära naturen. och ge speciellt våra barn och ungdomar livskvalité, men även andra av våra medborgare.. Inriktningen är att fältskolan blir en värdefull bas och resurs i arbetet kring natur, kultur, allemansrätt och miljö, med barn i förskola och skola som utgångspunkt. Tanken är också att fältskolans arbete, med fokus på den värdefulla tätorts nära naturen, kan ge ökad kunskap om naturen och naturkänsla till fler medborgare. Man vet att folkbildning och kunskapsuppbyggnad är viktiga metoder för att inspirera människan att vistas ute i naturen.

Arbetet med projektet Tätortsnära natur i Skärholmen kan bidra till ökad integrering i området, stimulering till ökat friluftsliv, där storstadsmänniskor lär sig att tryggt röra sig ute i för dem en känd natur. Kanske kan även projektet vara en pedagogisk resurs även i andra sammanhang såsom vid språkutveckling.

I Skärholmen är det en stor och nödvändig utmaning att skapa möjligheter att förbättra och utveckla barns kunskaper och färdigheter kring natur, kultur och miljö ur ett mycket mångkulturellt perspektiv. Det ligger i stadens långsiktiga intresse att alla barn och ungdomar i staden via förskolan och skolan inte bara tryggt kan komma ut i naturen ut också genom detta får insikt och kunskap om naturen, den lokala kulturhistorien och miljön. Särskilt angeläget är detta i områden med många barn från andra kulturer, som vuxit upp i en annan hembygd med en annan natur och miljö och traditioner än våra.

Effektmål

- att förbättra och utveckla barns kunskaper och färdigheter kring natur, kultur och miljö/hållbar utveckling.
- att förbättra och utveckla pedagogernas kunskap om intresse för utomhuspedagogik inom förskola och skola
- att kartlägga och öka kunskapen om flora och fauna oi och kring dammen resp. slätterängen

Mål fram till och med 20081231 under förutsättning att budgeterade medel erhålles.

- Att utföra minst 150 aktivitetsdagar med fältskolans somutgångspunkt, omfattande program alltifrån ett par timmars program till en heldag
- Gruppstorlek anpassas efter programinnehåll, önskemål från skolor, förskolor och övriga målgrupper och behov.
- Att alla stadsdelens barn och ungdomar skall nås vid minst en aktivitet/program.
- Alla medborgare ska vara inbjudna till minst två stycken öppna arrangemang i sin tätortsnära natur.
- Att erbjuda utbildning och aktiviteter till all pedagogisk personal inom stadsdelsförvaltningen med syftet att stimulera och höja kompetensen inom området natur och miljö.
- Inventering och kartläggning av flora på aktuell slätteräng och genomförande av två öppna slätterdagar för allmänheten
- Inventering och kartläggning av florans och speciellt faunan i och kring dammen vid Skärholmsbäcken och utarbetande av en plan hur vi ska kunna göra vattenundersökningar där utan att skada fortlevnaden av lilla salamandern.
- Iordningställande av två naturstigar för de yngsta barnen.

Målgrupper – två viktiga grupper

- barn och ungdomar samt lärare och annan personal i förskola, skola och fritidsverksamhet inom Skärholmens stadsdelsförvaltning,
- medborgarna och övrig besökande allmänhet som brukar den tätortsnära naturen i Skärholmen

Innehåll - arbetsmetoder

Exkursioner, övningar, undersökningar, inventeringar, undervisning osv.

Temadagar: Ängens dag och Småkryp i Vatten (ev. kommer även andra teman att tas fram i samråd med lärare, elever och / eller andra intressenter.)

Utformning och genomförande

Genom upplevelser och upptäckter skapas förståelse och insikt, exempelvis om mångfaldens betydelse, naturens kretslopp och människans del i en hållbar utveckling. Fältskolan underlättar för förskolan och skolan att utveckla sin utomhuspedagogik. Man kan förbereda och arrangera studier på plats i naturen. Aktiviteter har skett med pedagoger och elever från alla skolor och i de flesta förskolorna i stadsdelen.

Fältskolan i Skärholmen finns inom ramen för stadsmiljöenheten, vid Skärholmens stadsdelsförvaltning, där även park&mark, naturvård och Agenda 21-arbetet finns samlat. Med denna enhet som bas ser vi stora värdefulla möjligheter att med samlade krafter och utgångspunkt i fältskolan i detta projekt trycka på vikten på kunskapsspridning och lärande om det unika och värdefulla resurser som finns i vår tätorts nära natur i Skärholmens stadsdel. Våra erfarenheter säger att kunskapen kring natur och miljö inte är speciellt stor hos våra invånare. Men intresse finns! Mycket stort intresse! Inom enheten för stadsmiljö finns en mycket god kompetens att med samlade krafter arbeta för ökad kunskap om naturen och naturkänsla. Basen för arbetet ligger på fältskolan, som förutom sin verksamhet med ute-undervisning för barn och unga, kommer att i samarbete med personal inom enheten och andra intressenter i stadsdelen genomföra arbetet med tydligare fokusering kring kunskapsspridning och genomförande av nedan nämnda naturvårdande insatserna.

I vår satsning med arbetet kring vår mycket värdefulla natur vill vi speciellt fokusera på tre bitar: 1. Liv i vatten, 2. Slätterängen och 3. natur av enkel, lockande, allmän karaktär (i Naturstigar för de minsta)

Kort beskrivning:

1. Våra exkursioner med elever i Skärholmsbäcken och runt den relativt nya dammen (år 2003) har visat att det finns massvis av liv i vattnet! Dammen är en del i ett projekt ett få mer vatten i Skärholmens vattendrag och våtmarker. (När Skärholmen byggdes på 60-talet avvattnades området, då man tog dagvattnet och ledde bort detta från sitt naturliga avrinningsområde. Nu har man vid två anläggningar gjort sådana reningsmöjligheter att mer vatten finns i den fint meandrande Sätträån och den lilla Skärholmensbäcken med den nya tillhörande dammen.) Det finns redan den skyddsvärda lilla vattensalamander som förökar sig där!! Vi har hittat många små med yttregällar under våra hävningar och vuxna, både årsungar och äldre i blockterrängen i närområdet av dammen.

2. Det finns stort intresse från naturvården och allmänheten att bedriva slätter på en äng. Vi är i behov av inventering och utförande- och skötsel förslag av denna slätteräng. Likaså genomförande av Ängens dag, under en augustidag, där allmänheten är inbjuden.

Vi ser största vikt att göra en inventering av dessa två biotoper, dammen och slätterängen, både på professionell nivå, med biologer/ekologer, och en mer för amatörer med samverkan med elever och ev. allmänhet. Dels behövs det för att se HUR vi ska kunna exkurera kring dammen utan att skada den lilla salamandern och dels för att kunna följa upp förändringar av flora och fauna kring de båda biotoperna över tiden.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e) ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	4	Anlägga naturstigar	Vi har under 2005 anordnat 2 st naturstigar för förskolor en i Sättra och en i Skärholmen, vi

			kommer att under slutet av år 2006 och år 2007 att iordningsställa två till, en i Värberg och en i Bredäng. Det är för dessa två vi söker bidrag, Uppmärkning, anslagstavlur, fågelholkar längst stigarna.
2	1	Ängens dag	Är en dag då vi visar hur slätter gick till förr med häst och lie, denna dag kommer vi att samarbeta med naturskyddsföreningen och med lokala föreningar som hembygdsföreningen, koloniföreningen, kennelklubben, vi kommer att informera om natur och naturvård. Öppen för allmänheten.
3	2	Inventera slätterängar	Inventering av växter på våra tänkta slätterytur ca 3,5 ha, uppdelat på 4 ytor i närheten av våra naturstigar. En inventering är viktig så vi kan följa utvecklingen, både på professionellnivå och mer för en allmänt intresserad skara.
4	1	Invertera våtmarken, dammen vid Skärholmsbäcken	Inventering av flora o fauna i och kring dammen v Skärholmsbäcken. En inventering är viktig så vi kan följa utvecklingen av den anlagda dammen och göra upp en plan för hur vi ska kunna använda den vid fältundersökningar utan att störa lilla vatten salamandern. Både på professionellnivå och mer för en allmänt intresserad skara.
5	6	Pedagogisk verksamhet med syfte att stimulera och bygga kunskap inom natur, kultur, miljö och allemansrätt med utgångspunkt i den tätortsnära naturen i Skärholmen.	Lärande i och kring den tätortsnära naturen i Skärholmen, med utgångs punkt i naturskolan (Fältskolan i Skärholmen.)

För varje åtgärd anges vilken kategori åtgärden ingår i. **OBS! Endast en kategori per åtgärd.** Om en liten del av en åtgärd tillhör en annan kategori än huvuddelen av åtgärden kan den redovisas inom samma åtgärd och kategori (riktvärde: mindre än 10% av kostnaden eller resultatet).

Varje åtgärd numreras.

Indelning av åtgärderna görs i kategorier som utgår från punkterna i 1 § förordningen (2003:598) om statligt bidrag till lokala naturvårdsprojekt:

1. kunskapsuppbyggnad som syftar till att skapa underlag för framtida åtgärder inom naturvård och därmed sammanhängande friluftsliv,
2. framtagande av underlag i form av kommunala naturvårdsprogram för genomförande av åtgärder inom naturvård och därmed sammanhängande friluftsliv,
3. områdesskydd för att skydda värdefull natur, särskilt sådana natur- eller kulturresevat som kommunen beslutar om med stöd av 7 kap. miljöbalken,
4. vård och förvaltning av områden, naturtyper eller bestånd av arter som bedöms värdefulla från naturvårdssynpunkt, inklusive åtgärder som syftar till att främja friluftsliv och liknande nyttjande av naturområden,
5. restaurering av områden, naturtyper eller bestånd av arter som bedöms värdefulla från naturvårdssynpunkt, eller
6. information, folkbildning och annan kunskapsspridning om naturvård och därmed sammanhängande friluftsliv.

Varje kategori innehåller ett antal åtgärdestyper. Exempel på åtgärdestyper är inventering, ta fram kommunala naturvårdsprogram, ta fram annat underlag, information och kunskapsspridning, bygga anläggningar för friluftsliv, ängsbruk, betesdrift, stängsling, framröjning av grova träd i skog, naturvårdsbränning, restaurering av ängar, etc.

Åtgärderna bör ej delas upp för detaljerat utan hållas på den nivå som exemplen anger. Varje åtgärd beskrivs sedan under rubriken "Metod". Här skrivs hur åtgärden ska genomföras på en sådan nivå att länsstyrelsen kan bedöma om de valda metoderna är ett effektivt sätt att genomföra åtgärder på. OBS! Varje rad i tabellen utökas automatiskt så att du får plats med det du vill skriva.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Att skapa ett naturintresse att minst två förskolor skall utnyttja naturstigarna varje vecka	20.000 kr	2006 September
2	Att visa medborgarna hur slätter gick till förr och att skapa ett naturintresse. Minst två heldagar.	15.000 kr	2006 augusti, 2007 augusti, ev. 2008 augusti
3	Att kunna följa hur slättern påverkar floran.	10.000 kr	Start augusti/ alt juli 2006, följes upp treår inom projektet
4	Att kunna använda och sköta dammen på ett sådant sätt att lilla vattensalamanderns fortlevnad ej hotas	10.000	Ev start inv. sept 2006, År 2007-2008
5	Ökad kunskap i och kring den värdefulla tätortsnära naturen i Skärholmen och ökad naturkänsla hos både barn, unga och en bredare allmänhet i stadsdelen. En god pedagogisk kunskap hos stadsdelens pedagoger att gå ut för att lära in.	345.000	År 2007-08
Summa:		400.000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun		400 000	50%	1
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		400 000		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		400 000	50%	
Summa totalt:		800 000		

Tidsplan

Inventeringarna genomförs helst före Ängens dag i augusti, så att florán kan kartläggas så tidigt som möjligt. Lämpligt även att inventering av dammen gös under år 2006. Den största delen av arbetet med pedagogiska och naturvårdande insatser i den tätortsnära naturen påbörjas år 2007 och genomförs under hela år 2007-08. Avslutas med en uppföljning i slutet av år 2007, efter de anvisningar som erhållna bidrag kräver..

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		Genom en ökad medvetenhet hos stadsdelens barn och ungdomar kring naturens förutsättningar och de mänskliga aktiviteternas inverkan på miljön skapas förutsättningar för en framtida utveckling mot ekologisk balans och hållbarhet. Målet är att de som medborgare och framtida beslutsfattare genom ökad kunskap ska väga in miljöaspekter i sina levnadsvanor, attityder, beteenden och livsval i politik, arbetsliv, konsumtion, boende, transporter, etc. Projektet syftar även till att grundlägga/inspirera till aktiva friluftsvanor som leder till ett engagemang för hela Sveriges natur och miljö.
Frisk luft		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Bara naturlig försurning		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Giftfri miljö		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Skyddande ozonskikt		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Säker strålmiljö		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Ingen övergödning		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Levande sjöar och vattendrag		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Grundvatten av god kvalitet		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Hav i balans samt levande kust och skärgård		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Myllrande våtmarker	x	(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare

		och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Levande skogar	x	(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Ett rikt odlingslandskap		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)
Storslagen fjällmiljö		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt) (En människa utan naturvana och förtrogenhet med friluftsliv får svårt att se behovet av att värna den orörda fjällmiljön medan det är lätt för den aktivt natur och friluftsintrasserade att se värdet och kvalitén i den upplevelse och rikedom fjällmiljön kan ge.)
God bebyggd miljö		(se ovan) Levnadsvanor, beteenden, attityder, som medborgare och opinionsbildare (direkt och indirekt)

Lokala aktörer i projektet

Enheten för stadsmiljö organiserar projektet, där fältskolan ansvarar för koordinationen och organisationen av genomförandet. Grupper/representanter från förskola, skola och fritids inom Skärholmens stadsdelsnäringsområde (även privatdrivna verksamheter) bjuds in för att delta i eller gemensamt utforma, undervisning, projekt, utflykter, experiment, etc. med inriktning på naturkunskap, ekologi, miljömedvetenhet och naturupplevelser utifrån den tätortsnära naturen i Skärholmen.

Under projektets gång kommer föreningar och företag inbjudas med syfte att hitta framtida samarbetsformer för att utveckla verksamheten, eventuellt med syftet att efter projekttidens slut förverkliga ett naturens hus.

Det här händer efter projekttiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Stadsdelsförvaltningen kommer att sköta driften av naturstigarna
2	Vi kommer att försöka att tillsammans med föreningar fortsätta med denna dag
3	Vi kommer att försöka hålla en uppföljning av inventering
4	Dammen kommer att användas av skärholmsbarnen som exkursionsmål utan att förstöra för lilla vetten salamandern. Den kommer även ha stort attraktionsvärde för besökare längst skärholmsbäcken.
5	Vi bygger upp en gedigen kunskap kring naturen och naturkänsla där fältskolan tillvara tar och kontinuerligt arbetar aktivt ute i en pedagogisk verksamhet med fokus på vår tätortsnäranatur i Skärholmen.
Summa	

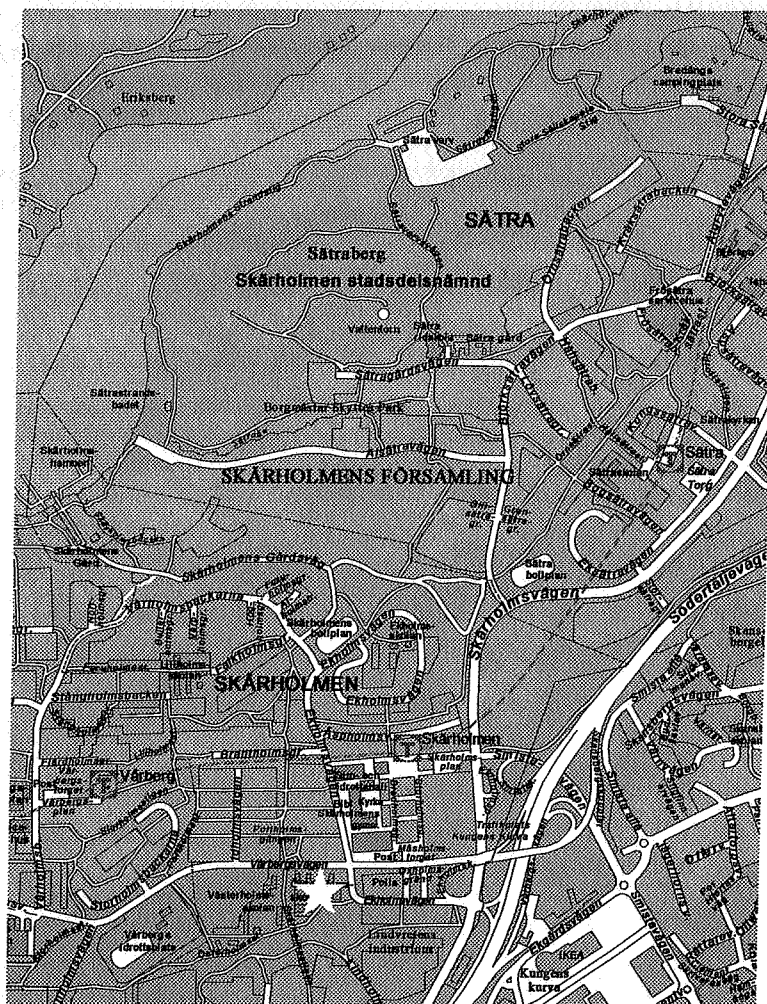
Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Ett ökat intresse för natur och friluftsliv leder till ökade fysiska aktiviteter och mental balans vilket gynnar hälsoarbetet. Ökad naturkänsla är en av faktorerna i ett ökat

	friluftsliv
Turism/Regional utveckling	Fältskolan är en värdefull resurs i det viktiga arbetet med den tätortsnära naturen. Fältskolan är även ett steg i riktningen mot ett lokalt Naturens hus. Detta kan på sikt öka områdets attraktionsvärde i kombination med "reservatbildning" av Sätterskogen.
Areella näringar	
Kulturmiljö	Ett ökat intresse och kunskap kring slätterns betydelse historiskt. Skapandet av en biotop där biologiska mångfalden förändring genom kulturens historia kan följas.
Friluftsliv	Intresse och kännedom om den närliggande naturen, kulturmiljön, och dess biologiska mångfald är en avgörande förutsättning för att uppskatta och värdera denna, vilket också kan resultera i stolthet, trygghet och ökat självförtroende.
Övrigt av betydelse för naturvården	Ökad kunskap hos barn och ungdomar om natur, miljö och ekologi är avgörande för deras val som medvetna medborgare, konsumenter och yrkesmänniskor. Allt av betydelse för ett framtida ekologiskt hållbart samhälle och ett medvetet brukande av den nära naturen i stadsdelen.

Karta

Skärholmens stadsdelsnämndsområde med Sätorskogen, där Fältskolan i Skärholmen, Österholmsskolan är markerad med stjärna.

Ansökan om bidrag för "Markanvändningsplan / mångbruksplan"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 930 000 kronor för "markanvändningsplan/skogsbruksplan/mångbruksplan" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Markanvändningsplan/skogsbruksplan/mångbruksplan

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de s k gröna kilarna i Stockholms omnejd. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens inneboende. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande.

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning Egendom har sedan många år tagit fram s k skogsbruksplaner för att på bästa sätt tillgodogöra förvaltade marker så bra skötsel som möjligt. Befintliga skogsbruksplaner är nu gamla och behöver förnyas. Samtidigt behövs en mer fullständig redovisning av planerad markanvändning, det som vanligtvis brukar kallas markanvändningsplan. Genom detta möjliggörs bl a en bättre uppdelning mellan mark för traditionellt jord- och skogsbruk samt rekreationsmark. I den pågående utredningen om att eventuellt göra om stadens marker utanför stadens gränser till en stiftelse har en klassificering av marker enligt en markanvändningsplan efterlysts. En markanvändningsplan skulle dessutom vara ett bra hjälpmedel för framtida beslut om markanvändning och även vid den löpande planeringen av skogsbruket. Nya inventeringar och åtgärder har kommit till stånd sedan planerna beslutades. Kontinuerligt planeras fler inventeringar inom ett antal projekt. Mycket av kunskaperna om natur- och rekreationsvärden i de tätortsnära områdena finns även hos de ideella föreningarna inom och utom staden. Dessa kommer därför att vara viktiga aktörer i projektet och deras kunskaper kommer att tas till vara på bästa möjliga sätt.

Utifrån den nya markanvändningsplanen kommer i den sista fasen av projektet många av de befintliga

God bebyggd miljö	X	Se Frisk luft
-------------------	---	---------------

Lokala aktörer i projektet

Koloniföreningarna finns i 16 stadsdelsförvaltningar. Flera olika aktörer ges som förslag i bilaga 2, där de olika delprojekten beskrivs.

Det här händer efter projekttiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Varje förening kommer att ha en kunskapsbank som kan växa vidare, bl a genom miljöombud
2	Se 1
3	Påverkar framtida val av hur vatten och avloppsproblem ska lösas
4	Koloniföreningarnas framtid i Stockholm kan påverkas inför omförhandling av avtalen 2010
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Kolonirörelsen är oerhört viktig för folkhälsan
Regional utveckling	Integration, människor möts i närmiljön. Öar av grönska i hårt exploaterade områden.
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Bevarande av sällsynta växter, både vilda och odlade. Främja djur och insektsliv.
Friluftsliv	Trädgårdar har en läkande och terapeutisk inverkan.
Övrigt av betydelse för naturvården	Ger en vacker miljö att vandra i, även för de som bara kommer på besök. Minskad belastning på sjöar och grundvatten.

Kartor

Se bilaga 5

Ansökan om bidrag för "Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 250 000 kronor för "Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejd. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens inneboende. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande. Upplevelsevärdet "Aktivitet och utmaning" avser motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar som samtidigt ger ett mervärde för de flesta människor jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. Möjligheten att koppla av och gå ned i varv är generellt sett större om aktiviteten sker i naturlig miljö än i bebyggd miljö. Områden som betecknas som "Aktivitet och utmaning" är det som normalt kallas friluftss- eller rekreationsområden. Här finns områden med enklare anläggningar för utomhusaktiviteter som joggingspår, promenadvägar, ridvägar, bryggor, stränder m.m. men även möjligheter till mer strapatsfyllda aktiviteter som bergsklättring, dykning, långa vandringar eller andra typer av utmaningar. Förutom promenader, jogging och vattenaktiviteter, kan man i dessa områden till exempel åka skidor, pulka och skridskor samt cykla.

För att marknadsföra de befintliga rekreationsmarkerna inom Fastighets- och saluhallskontoret vill kontoret starta en portal på Internet. Denna portal ska kunna ge tips och råd om aktiviteter i rekreationsområdena samt hur man själv kan tillgodogöra sig så mycket som möjligt av området. Fastighets- och saluhallskontoret har startat ett projekt inom kontoret

att redovisa markinnehav i GIS-system vilket skulle kunna kopplas till portalen med attraktiva kartvisualiseringar. I portalen ska man utifrån kartmaterialet kunna lägga upp sin egen rutt i rekreationsområdet samt kunna skriva ut kartmaterialet. Erfarenheter från det s k Hanvedenprojektet ska utnyttjas och samarbete med Huddinge kommun utvidgas. Deras "ut och njut-projekt" ska uppdateras och eventuellt utökas.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Bygga portal för kunskaps-spridning om och marknads-föring av frilufts- och rekreationsområden	Vidareutveckling av FSK:s GIS-miljö och uppbyggnad av en extern portal för information till allmänheten.
2	1	Vidareutveckling av befintligt GIS-system inom kontoret	Sammanställning av befintligt material, samt framställning av ytterligare lager i FSK:s digital material som grund.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Ökad kunskap om frilufts- och rekreationsområden och därmed högre utnyttjande av områdena	350 000	0702
2	Bättre informationsunderlag	150 000	0709
Summa:		500 000	2007

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms stad	Fastighets-saluhallskontoret och	250 000	50%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				

skogsbruksplanerna att revideras och uppdateras. Detta gör att intentionerna i markanvändningsplanen kan börja implementeras i fält.

Mycket av arbetet utförs av externa konsulter, artinventering, omarbetning av texterna samt layoutarbete. Konsulterna sammanställer också samrådsredogörelsen och skriver fram förslaget på markanvändningsplan samt uppdaterar skogsbruksplanerna.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e) (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Kunskapsuppbyggande framtagning av markanvändningsplan.	Översyn av befintliga kunskaper om markerna, möten och intervjuer med brukare och ideella organisationer, samt sammanställning av allt underlag. Skapande av en kunskapsdel i text, kart och bilddatabaser samt framtagning av aktivitetsprogram inom markanvändningsplanen.
2	2	Samråd och förankring	Formellt samråd och politisk förankring av markanvändningsplanen.
3	6	Tryckning och distribution	Markanvändningsplanen trycks och distribueras inom och utom staden till berörda instanser
4	4	Revidering av skogsbruksplaner och naturvårds/friluftplaner	Befintliga skogsbruksplaner revideras och planerade åtgärder och riktlinje anpassas till intentionerna i den nya markanvändningsplanen.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Kompletterande kunskap om naturvärden, friluftsvärden och brukarsynpunkter inom markinnehavet. Förslag på markanvändningsplan.	660 000	0709
2	Markanvändningsplanen kompletterad och justerad efter remissförfarandet. Planen antagen genom erforderliga politiska beslut	250 000	0802
3	Markanvändningsplanen tryckt och distribuerad.	240 000	0806
4	Skogsbruksplanerna/naturvårdsplanerna/friluftspanerna för nyckelområden uppdaterade och reviderade.	780 000	0812
Summa:		1 930 000	2006-2008

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms stad	Fastighets- och saluhallskontoret	965 000	50 %	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		965 000	50%	

Sökta bidrag enligt denna ansökan:	965 000	50%
Summa totalt:	1 930 000	100%

Tidsplan

Projektet beräknas kunna påbörjas under senare delen av 2006 och slutföras under början av 2008.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls Naturlig föryngring används på för metoden lämpliga marker
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		Planen omfattar flera mål och åtgärder som syftar till att skogs- och jordbruksmarker skall ha ett närings-tillstånd som medverkar till att bevara den naturliga artsammansättningen. Aktivitetsplanen påverkar sjöarnas, våtmarkernas och vattendragens närings-innehåll
Levande sjöar och vattendrag		Planen omfattar flera mål och åtgärder som syftar till att sjöarnas och vattendragens naturliga produktionsförmåga, biologiska mångfald, kulturmiljövärden samt vattenhushållande funktion skall bevaras och ökas
Grundvatten av god kvalitet		Planen omfattar åtgärder inom skogsbruk och våtmarksskötsel vilka påverkar vattnets kemiska sammansättning
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		I planen ingår mål och åtgärder som syftar till att våtmarkernas ekologiska funktion i landskapet bibehålls samt pekar ut de värdefulla våtmarkerna som ska bevaras inför framtiden.

		Aktivitets-programmet föreslår hur detta skall genomföras samt föreslår riktade åtgärder för prioriterade områden.
Levande skogar	X	I planen ingår mål och åtgärder som syftar till att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Markanvändningsplanen föreslår hur detta skall genomföras samt föreslår riktade åtgärder för prioriterade skogsområden. Tätortsnära områden prioriteras högt i planens alla delar.
Ett rikt odlingslandskap		I planen ingår mål och åtgärder som syftar till att skydda odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion samtidigt som kultur-miljövärdena bevaras och förstärks.
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		Genom markanvändningsplane och revideringen av skogsbrusplanerna tas regionens natur- och kulturvärden tillvara och utvecklas på ett genomtänkt och samhällsekonomiskt befrämjande sätt. Projektet leder både direkt och indirekt till en långsiktig god hushållning med mark, vatten och andra resurser.
Ett rikt växt- och djurliv		Projektet leder till att den biologiska mångfalden på stadens marker bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Invånarna i hela regionen får en fortsatt tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret. Lokala intresseorganisationer och föreningar samt berörda myndigheter som Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen medverkar i projektet som diskussionsparter och remissinstanser.

Det här händer efter projekttiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Markanvändningsplanen uppdateras vid behov av Stockholms stad.
2	Samrådet ligger till grund för markanvändningsplanen, men används även som beslutsunderlag och som "idébank" vid framtida planering inom Stockholms Stads marker.
3	Omtryckning vid behov.

4	De reviderade planerna är styreande i den löpande skötseln av grönområdena.
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Aktivitetsdelen i markanvändningsplanen utgör en väsentlig del av stadens hälsoarbete genom att förbinda den tätortsnära naturens rekreationspotential med stadens övriga hälsoarbete.
Regional utveckling	Projektet bidrar med nytt underlag till arbetet med grönstrukturer och översiktlig planering. Inom stadens marker finns flera områden av regionalt och riksintresse.
Turism	Projektet stärker värdet på stadens marker för turism genom att föreslå åtgärder för friluftslivet inkl anläggningar och samarbetsprojekt för aktiv naturbildning/lärande.
Äreella näringar	
Kulturmiljö	Projektet bidrar till nytt underlag till arbetet med odlingslandskapet som en del av grönstrukturplanering och översiktlig planering. Inom staden finns flera områden av regionalt och riksintresse.
Friluftsliv	Markanvändningsplanen är av central betydelse för friluftsliv, naturvård och skogsbruk inom stadens marker. Aktivitetsdelen föreslår hur stadens ambitioner skall genomföras och har ett direkt samband med bl. a. folkhälsoarbetet och den regionala utvecklingen.
Övrigt av betydelse för naturvården	Eftersom staden kommer att lägga stor vikt vid samarbetet med andra organisationer kommer projektet att bidra till att de planerade skogsskötsel-, naturvårds- och friluftsatgärderna, blir väl förankrade hos både de berörda kommunerna och de ideella organisationerna. Naturvårdspedagogiska projekt i samarbete med friluftorganisationer kommer att initieras och utvecklas.

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

2006-01-27

Ansökan om bidrag för "Utveckling av Nackareservatet"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 500 000 kronor för "Utveckling av Nackareservatet" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Utveckling av Nackareservatet

Sökande kommun/er: Stockholms Stad

Organisationsnummer: 2120000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Inom det området som hittills bara informellt kallats för "Nackareservatet" kommer man inom kort att skapa två formella naturreservat. Fastighets- och saluhallskontoret inom Stockholms stad blir förvaltare av den del som ligger inom Nacka Kommun. Namnförslaget för denna del är "Nacka Gårds naturreservat". Den del som ligger inom Stockholms kommun har arbetsnamnet "Sickla-Skarpnäcks naturreservat". Marken förvaltas av Fastighets- och saluhallskontoret (FSK) avdelning egendom, tidigare Gastu- och fastighetskontoret, Fastighetsförvaltningen affärsområde egendom. Det har under senare år framkommit att det finns önskemål om att utveckling av det populära rekreationsområdet kommer till stånd. Med nuvarande budget inom avdelning egendom har utveckling ej varit möjlig i den omfattning som varit önskvärt.

Markförvaltaren inom FSK har för avsikt att satsa på en vidareutveckling av områdets potential för friluftslivet i samband med reservatets instiftande. Man har sedan tidigare diskussioner en god uppfattning om de åtgärder som krävs för att nå detta mål.

För att säkerställa att erforderlig utveckling sker på ett korrekt sätt kommer en detaljerad utredning av behoven av utveckling och utveckling att göras under 2006. Utredning kommer att göras i samarbete med ideella organisationer som t.ex. Svenska naturskyddsföreningen, SNF, och Friluftsrådet. Andra samarbetspartners i denna utredning bör vara Idrottsförvaltningen och Markkontoret inom Stockholms stad samt Nacka kommun m.fl. Utredningen kommer att resultera i en utvecklingsplan med ett antal åtgärdsplaner för området. De viktigaste är iordningställande av huvudentréerna i reservatets olika delar, framtagning av informationsmaterial i form av en ny broschyr med karta samt skyltar om områdets sevärdheter, samt skyltning och översyn av vandringslederna.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Detaljutredning och projektering	Metodisk genomgång av hela området i samarbete med föreningar och större intresseorganisationer som har sin verksamhet inom reservatet. Görs genom möten, intervjuer och samarbete med andra projekt (t.ex. Erstavik). Vissa fältinventeringar mha egen personal eller konsulter ingår också.
2	6	Ny broschyr	Sammanställning av befintligt material, till stor del med hjälp av föreningar, samt framställning av GIS-karta med FSK:s digital material som grund.
3	4	Skapande av entréer	Uppröjning vid huvudentréerna, upp-ställning av informationstavlor och hänvisningsskyltar, toaletter, sopkärl etc. I vissa fall behöver parkeringar breddas/förbättras.
4	5	Upprustning av leder	Befintliga leder målas och skyltas till järn standard. Nya leder anläggs.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Detaljerad utvecklingsplan för området	135 000	0611
2	Bra, modern broschyr, tryckt i utgåva om ca 30 000 ex	230 000	0705
3	Minst 4 lockande entréer till reservatet med information och anläggningar för det rörliga friluftslivet	235 000	0706
4	Befintliga vandringsleder inom området upprustade och välmarkerade inkl 5-15 rastplatser, varav 7 förses med grillplatser, minst 80 riktningsvisare på lederna, 2-5 nya vindskydd	400 000	0710
Summa:		1 000 000	2006-2007

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms Stad	Fastighets- och saluhallskontoret	150 000	15%	
Stockholms stad	Idrottsförvaltningen	100 000	10%	
Stiftelser	Skogssällskapet	100 000	10%	
Ideell organisation	Svenska Naturskydds-föreningen	50 000	5%	
Ideell organisation	Friluftsförbundet	50 000	5%	
Ideell organisation	Orienterarna	50 000	5%	
Summa:		500 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		500 000	50%	

Summa totalt:	1 000 000	100%

Tidsplan

Detaljinventeringen startar under sommaren 2006 och de sista åtgärderna längs lederna beräknas vara klar till sommaren 2008.

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Generationsperspektivet enligt prop 2000/01:130 Miljö kvalitetsmålet Levande skogar bör i ett generationsperspektiv enligt regeringens bedömning innebära bl. följande:</p> <p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig föryngring används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p> <p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p>

		<p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p> <p>Hotade arter och naturtyper skyddas</p> <p>Inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och livskraftiga bestånd</p> <p>Hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att livskraftiga populationer säkras</p> <p>Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	X	<p>God bebyggd miljö</p> <p>Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas</p>
Ett rikt växt- och djurliv	X	<p>Ett rikt växt- och djurliv</p> <p>Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.</p>

Lokala aktörer i projektet

Ideella föreningar som är verksamma i naturreservaten som t.ex. Svenska Naturskyddsföreningen och Friluftsrådet är självklara som lokala aktörer i projektet. Här är tanken att dessa lokala aktörer ska bidra med ideell tid för att fullgöra sin del av projektet då deras ekonomiska medel är av begränsad karaktär. Däremot har de ett brinnande intresse av området och deras kunskaper om det är mycket värdefulla för projektet, speciellt i planeringsfasen. Även kommersiella aktörer som t.ex. Hellas som driver Hellasgården samt naturligtvis besläktade projekt (Erstaviks-projektet) kommer att kontaktas och erbjudas delaktighet i projektarbetet.

Det här händer efter projekttiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Utredningen kommer att ligga till grund för utvecklingsplanen för området som sedan kommer att utvecklas till åtgärder och ingå i skötselplaner för naturreservaten
2	Uppdatering av broschyrmaterial för att sprida ytterligare information till allmänheten om naturreservaten och de möjligheter dessa ger för rekreation
3	Kontinuerlig skötsel enligt skötselplaner för naturreservaten.
4	Se ovan
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.
Regional utveckling	Nackareservatet är kärnan i Stockholms grönstruktur och utgör ett av de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Ur turistisk synpunkt utgör reservatet en av de stora magneterna i regionen och lockar med friluftsgård, skridskoåkning och rika möjligheter till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. I takt med förtätningen av bostadsområdena och när andra gröna kilar naggas i kanten kommer trycket på de befintliga reservaten att öka. Projektet gör att Nackareservatet står väl rustad inför denna utveckling.
Areella näringar	
Kulturmiljö	Projektet synliggör Nackareservatets kulturmiljö och historia genom samtliga informationsinsatser och även genom de naturvårdsåtgärder som genomförs.
Friluftsliv	Nackareservatet är ett av Stockholms mest välbesökta friluftsområden med ett stort antal besökare varje år. Det är därför av strategisk betydelse att reservatet är välordnat och tillgängligt för så många grupper som möjligt och att så många som möjligt lockas dit genom intresseskapande, lättillgänglig information och ledstruktur med möjlighet till både aktivitet och vila.
Övrigt av betydelse för naturvården	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i reservatet är en viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information i anknytning till huvud-entréerna och lederna där först människor rör sig skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som

	besöker området.
--	------------------

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

Ansökan om bidrag för "Naturområden för funktionshindrade"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 250 000 kronor för "naturområden för funktionshindrade" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Naturområden för funktionshindrade

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejd. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens innevånare. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande. Upplevelsevärdet "Aktivitet och utmaning" avser motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar som samtidigt ger ett mervärde för de flesta människor jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. Möjligheten att koppla av och gå ned i varv är generellt sett större om aktiviteten sker i naturlig miljö än i bebyggd miljö. Områden som betecknas som "Aktivitet och utmaning" är det som normalt kallas frilufts- eller rekreationsområden. Här finns områden med enklare anläggningar för utomhusaktiviteter som joggingspår, promenadvägar, ridvägar, bryggor, stränder m.m. men även möjligheter till mer strapatsfyllda aktiviteter som bergsklättring, dykning, långa vandringar eller andra typer av utmaningar. Förutom promenader, jogging och vattenaktiviteter, kan man i dessa områden till exempel åka skidor, pulka och skridskor samt cykla.

Tyvärr har det hittills varit vissa problem med att tillgänglighetsanpassa områden betecknade "aktivitet och utmaning". Detta gör att människor med funktionshinder ej har lika stor möjlighet att utnyttja och tillgodogöra sig av de frilufts- och rekreationsområden som finns i Stockholms omnejd. För att utöka möjligheten till detta vill därför Fastighets- och

saluhallskontoret öppna upp det befintliga nätet av skogsbilvägar. Ett begränsat antal naturguider/ledsagare som i lämpliga fordon, t.ex. SUV-typer, kan ta med funktionshindrade människor ut i naturen för en större upplevelsevärld. I anslutning till fina platser på dessa slingor ska rastplatser och guidningspunkter iordningställas. Rastplatserna förses med informationstavlor inklusive karta, vindskydd, eldstad el dyl.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	5	Upprustning av delar av det gamla nätet av skogsbilvägar så farbarhet erhålles	Metodisk genomgång av nätet av skogsbilvägar i samarbete med handikappföreningar och intresseorganisationer. Görs genom möten, intervjuer och samarbete med andra projekt. Vissa fältinventeringar mha egen personal eller konsulter ingår också.
2	4	Iordningställande av rastplatser och guidningspunkter ute efter skogsbilvägarna	Uppröjning, uppställning av informationstavlor och hänvisningsskyltar, toaletter, sopkärl etc. I vissa fall behöver parkeringar breddas/förbättras.
3	6	Informationstavlor i anslutning till rastplatser och guidningspunkter	Se ovan

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Tillgänglighet för naturguider/ledsagare och funktionshindrade människor som tidigare ej haft tillgång till frilufts- och rekreationsområden	200 000	
2	Möjlighet att vistas i naturen för funktionshindrade människor	200 000	
3	Kunskap om frilufts- och rekreations-områden	100 000	
OSV			
Summa:		500 000	2006-2007

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer

Stockholms stad	Fastighets- saluhallskontoret	och 200 000	40%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation	Handikapp-organisationer	50 000	10%	
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		250 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		250 000	50%	
Summa totalt:		500 000	100%	

Tidsplan

Projektet beräknas påbörjas under senare delen av 2006 och slutföras under 2007.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljö mål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		

Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig föryngring används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p> <p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p> <p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv	X	<p>Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.</p>

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Kontinuerlig tillsyn av farbarhet och i de fall åtgärder erfordras skall dessa utföras så naturguiderna/ledsagarna kan fortsätta turerna i skogsmarkerna för funktionshindrade människor
2	Tillsyn och fortsatt förvaltning av rastplatser och guidningspunkter
3	Kontinuerlig uppdatering av informationstavlor för aktualisering av uppgifter
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.
Regional utveckling	FSK:s marker är kärnan i Stockholms grönstruktur och utgör till största del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Fastighets- och saluhallskontorets marker är en viktig del i Stockholms grönstruktur och utgör till stor del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Areella näringar	Ur turistisk synpunkt utgör markerna en av de stora magneterna i regionen och kan i framtiden locka till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. Potential för ekoturism finns i många delar av markerna.
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Projektet är av central betydelse för all kunskapsinsamling och planering för friluftsliv inom stadens marker. Förslag på hur stadens ambitioner skall genomföras och hur ett direkt samband med bl. a. folkhälsoarbetet och den regionala utvecklingen erhålles.
Övrigt av betydelse för	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i markerna är en

naturvården	viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information till invånarna skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som besöker området.
-------------	--

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

BILAGA 11.

Ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt – sammanställning Spånga Tensta stadsdelsförvaltning

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning ansöker om bidrag för lokala naturvårdsprojekt enligt följande:

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av totalkostnad
Naturvård i Spånga-Tensta	1	1320tkr	660tkr	50%
Stadsnära naturmark 3	2	300tkr	150tkr	50%
4	2	75tkr	37,5tkr	50%
5	2	300tkr	150tkr	50%
6	2	135tkr	67,5tkr	50%
Summa:		2130tkr	1065tkr	50%

Utbetalning

Projektens namn	Önskad utbetalning			
	År 2006	År 2007	År	År .....
Naturvård i Spånga-Tensta	330 000:-	330 000:-		
Stadsnära naturmark 3 – 6	270 000:-	135 000:-		
Summa:	600 000:-	465 000:-		

Bank-/postgironummer: PG 55459-2

Handläggning av ansökan

Agenda 21- och miljösamordnaren i Spånga-Tensta i samarbete med Stiftelsen Håll Sverige Rent initierat projektets del 1 och 2. Projektidén presenterades till 16 etniska föreningar (som organiserar över 5 000 medlemmar i Stockholm) i Spånga-Tensta vid ett möte. Några av dessa föreningar bedriver även lokal tv- och närradioverksamhet. Föreningarna blev mycket intresserade av idén och gärna ville samarbeta och medverka för att sjösätta detta projekt.

Agenda 21- och miljösamordnaren i Spånga-Tensta i samarbete med Stiftelsen Håll Sverige Rent skrev ansökningshandlingen för del 1 och 2 och Fornminnesgruppen skrev ansökningshandlingen för del 3-6.

2006-01-31

Ansökan om bidrag för "Stadsnära naturmark 3 – 6"

Spånga – Tensta stadsdelsförvaltning ansöker om bidrag med 405.000 kronor för projekten Stadsnära naturmark 3 – 6 enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Stadsnära naturmark 3 - 6
Sökande kommun: Spånga – Tensta sdf
Organisationsnummer : 21 20 00 – 01 42
Kontaktperson: Peter Ohlström

Adress: Spånga – Tensta sdf, box4066
 Postnummer och ort: 163 04 Spånga
 Telefon: 08 29 81 11 mob.070 722 66 33
 E-postadress: peter.ohlström@spanga-tensta.stockholm.se

Projektbeskrivning av Stadsnära naturmark 3 - 6

Arbetet kommer att utföras av Spånga-Tenstas fornminnesgrupp. Fornminnesgruppen är en enhet som arbetar inom hela stadens fornminnen, naturreservat och andra värdefulla naturmarker.

Stadsnära naturmark 3.

5 ha. Ogallrad blandskog bestående av bla tall, ek, en. Skogen gallras så att enar och ekar och unga tallar friställes. Stigar röjes för trygg passage. Järnåldersgravar synliggörs. Området städas under våren, sommaren och hösten från miljögifter och allmänt skräp (ex. skrotbilar, bilbatteri, m.m.).

Stadsnära naturmark 4.

2ha. Ogallrad blandskog bestående av asp, säl, tall, björk samt invuxen en. Skogen gallras så att enarna friställes. Skogsbrynen vårdas. Området städas under våren, sommaren och hösten från miljögifter och allmänt skräp (ex. skrotbilar, bilbatteri, m.m.).

Stadsnära naturmark 5.

5ha. Ogallrad blandskog i anslutning till paintball-bana. Skogen gallras mot Bergslagsvägen med inriktning på björk och asp. Upparbetning vindfällan. Slånbryn i söder vårdas. Området städas under våren, sommaren och hösten från miljögifter och allmänt skräp (ex. skrotbilar, bilbatteri, m.m.).

Stadsnära naturmark 6.

5ha. Ängsmark, al och sälgridåer mot Spångaån samt ridå mot järnväg. Ridåer mot ån städas och lämnas i övrigt. Ridån mot järnväg gallras och städas. Ängsytan städas. Området städas under våren, sommaren och hösten från miljögifter och allmänt skräp (ex. skrotbilar, bilbatteri, m.m.).

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
3	4		
4	4		
5	4		
6	4		

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
3	Se projektbeskrivning	300.000	060601 – 070930
4	”	75.000	060601 - 070930
5	”	300.000	060601 - 070930
6	”	135.000	060601 - 070930
Summa:		810.000	

Områden inom stadsnära naturmark, totalt 17 ha görs attraktivare för det rörliga friluftslivet. Ekar friställs för att bevaras åt framtiden. Stigar och gångstråk görs ljusare och tryggare för allmänheten.

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Spånga – Tensta sdf	405 000 kr	50 %	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		405.000		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		405.000		
Summa totalt:		810.000		

Tidsplan

060601 - 070930

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft	X	
Bara naturlig försurning	X	
Giftfri miljö	X	
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet	X	
Hav i balans samt levande kust o skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	Genom åtgärder varierar skogsbestånd och biotoper.
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	X	

Lokala aktörer i projektet

Spånga – Tenstas fornminnesgrupp och lokala föreningar.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
3- 6	Utvärdering av projektet (inkl.enkel enkätundersökning före och efter) samt kontrollera och vid behov åtgärda.

Summa	
--------------	--

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	
Regional utveckling	
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Ett stort och viktigt grönområde ska säkras till ett aktivitetsfält för dem som bor i närområdet för friluftsliv, naturupplevelse och socialumgänge. Stora monumentala ekar friställs för bevarande åt eftervärlden.
Friluftsliv	Attraktivare områden för allmänheten
Övrigt av betydelse för naturvården	

Ansökan om bidrag för framtagande av foldern "Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat"

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning i Stockholm kommun ansöker om bidrag med 16 250 kronor för "Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat"

Projektets namn: "Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat"

Sökande kommun/er: Stockholm

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Karin Fant

Adress: Hässelby - Vällingby stadsdelsförvaltning, Hässelby Torg 20-22

Postnummer och ort: 165 55 Hässelby

Telefon: 08- 508 04 168

E-postadress: karin.fant@hasselby.stockholm.se

Projektbeskrivning

I dag arbetar Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning med att iståndsätta det nyinrättade Grimsta Naturreservat. För att visa upp området för allmänheten har Stadsdelsförvaltningen beslutat att ta fram en Guidehandledning över Grimsta naturreservat. Guidehandledningen kommer att arbetas fram under vinter/vår 2006. Under våren 2006 kommer guidningar att genomföras av en anställd i stadsdelen och under hösten genom guider från Naturskyddsföreningen. Som ett led i detta arbete vill stadsdelen ta fram en "Natur- och kulturvandring" i folderformat som vänder sig till medborgarna i stadsdelen och berättar om de natur- och kulturvärden som finns i naturreservatet. Med foldern i hand kan besökare på egen hand lära sig mer om Grimsta Naturreservat. Foldern ska ha samma utformning som serien "Grön stadsvandring" som dåvarande Gat- och fastighetskontoret tagit fram. Foldern kommer att innehålla en karta med ett antal olika markeringar. Vid varje markering kommer det att finnas en beskrivning av platsen.

Grimsta naturreservat ligger vid Mälarens strand mellan Södra Ängby och Hässelby i västra Stockholm. Landområdet upptar ca 270 ha och består till största delen av skogsmark med varierande skogstyper, hållmarker med tallskog, vackert kuperade barrskogar, örtrika blandskogspartier och biologiskt intressanta ädel- och fuktlövskogar. Skogen har undgått modernt skogsbruk och utgör en ekologiskt värdefull naturskog.

Skogen bryts upp av stora gräsfält och mindre ängsbackar med rik örtflora. Inom området finns gamla kulturmarker med lämningar av hus och ladugårdar. Den stora variationen av naturtyper skapar goda förutsättningar för djurlivet i området.

Naturreservatet har mycket stor betydelse för närrekreation och för det rörliga friluftslivet i västra delen av Stockholm. Hit går man för att finna lugn och ro, för att njuta av naturen och för att få frisk luft. Här försiggår också många fritidsaktiviteter som t ex jogging, orientering, skidåkning och ridning. Områdets olika spår och promenadvägar är också välbesökta.

Syftet med projektet är att berätta om de natur- och kulturvärden som finns i naturreservatet och att öka kunskap/förståelse för hur dessa natur- och kulturmiljöer uppstått och bör skötas. Foldern gör naturreservatet mera attraktivt och lättillgängligt för besökaren och bidrar till att nya mötesplatser skapas.

Projektet ska leda till att:

- Öka kunskapen om de natur- och kulturvärden som finns i naturreservatet vilket leder till en ökad folkbildning.

- Ge en ökad förståelse för landskapsvård och bevarande av natur- och kulturmiljöer för den biologiska mångfaldens skull.
- Få fler medborgare att besöka detta vackra naturområde och på så vis främja folkhälsan.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(en dast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Informationsspridning	Ta fram en folder "Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat".

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
	Att trycka upp en folder i 5000 ex som ska finnas tillgänglig i naturreservatet och på andra allmänna utrymmen som besöks av medborgarna. Den ska även delas ut till pedagoger på skolor och förskolor i stadsdelen.	32 500 (varav arbetskostnaden är 15 000, tryck 14 000 och karta 3 500)	2006 - 06
Summa:		32 500	

Finansiering

a) Finansiering av projektet ska ske enligt nedanstående uppställning.

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Stockholm (Hby/Vby)	16 250	50	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
	Summa:	16 250		
	Sökta bidrag enligt denna	16 250		

ansökan:		
Summa totalt:	32 500	

b) Bidrag har inte sökts enligt förordningen (2000:577) om stöd för miljö- och landsbygdsåtgärder.

Tidsplan

Arbetet med foldern ska utföras i juni 2006.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	- Skogens biologiska, kulturella och sociala värden värnas genom kunskapsspridning.
Ett rikt odlingslandskap	X	- Hjälper till att tydliggöra de kulturhistoriska värdena i området.
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv	X	- Informationen bidrar till att det biologiska kulturarvet förs vidare och viktiga natur- och kulturvärden består. - Ger samhället och dess medborgare en bred kunskap om och förståelse för vikten av biologisk mångfald. - Ger människor tillgång till natur- och kulturmiljöer med rikt växt- och djurliv vilket bidrar till en god folkhälsa.

Lokala aktörer i projektet

Vällingby hembygdsförening är aktiva och har tidigare tagit fram informationsblad om området kring Kanaan. Stadsdelsförvaltningen har kontakt med Vällingby hembygdsförening och avser kontakta dem för kommande informationsinsatser.

Det här händer efter projekttiden

a) Efter projekttiden kommer resultaten att förvaltas på följande sätt

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Göra foldern tillgänglig för allmänheten
2	Dela ut foldern till skolor och förskolor
3	Trycka upp flera exemplar vid behov
Summa	

b) Det ligger i förvaltningens intresse att sköta om och visa upp naturreservatets natur- och kulturvärden. En viktig del i detta är att fortsätta ge ut foldern.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Åtgärden leder till ökade kvaliteter för friluftslivet som leder till att fler vistas i naturen vilket bidrar till en bättre folkhälsa.
Regional utveckling	Bidrar till den regionala utvecklingen genom att visa på de höga kultur- och naturvärdena som finns i ett viktigt grönstråk inom Stockholm.
Turism	Foldern kommer ytterligare att förstärka naturreservatets attraktivitet för besökare.
Areella näringar	
Kulturmiljö	Lyfter fram viktiga natur- och kulturmiljöer i naturreservatet.
Friluftsliv	Foldern bidrar till ett ökat friluftsliv genom att visa upp områdets natur- och kulturmiljöer och på så sätt göra dem tillgängliga.
Övrigt av betydelse för naturvärden	Foldern kommer att leda till en ökad folkbildning och en vilja att bevara områdets natur- och kulturmiljöer.

Inventering av parker inom Nationalstadsparken

Härmed ansöker Stockholms stadsmuseum om 297.000 kronor för att inventera och utarbeta underlag för skötsel av två parker inom Nationalstadsparken

Kontaktperson: Ann-Charlotte Backlund, Stadsantikvarie

Projektbeskrivning

Stockholms stadsmuseum gjorde under 1998-99 på uppdrag av stadsbyggnadskontoret "En beskrivning av trädgårdar och parker inom Nationalstadsparkens stockholmsdel som underlag för fördjupad översiktsplan". Arbetet kan betraktas som ett första steg i ett omfattande arbete med att beskriva, dokumentera och historiskt analysera de värdefulla parkerna och trädgårdarna.

I underlaget identifierades ett 70-tal anläggningar som kunde grupperas under rubrikerna hus och trädgård/park, självständig trädgård/parkområde samt botaniska trädgårdar/kyrkogårdar.

Avsikten har varit att arbetet med dokumentation och forskning i Nationalstadsparkens parker och trädgårdar ska leda till att parkskötseldokument upprättas för varje enskild park och trädgård i enlighet med ICOMOS Florensdokument. Dokumentet är en charter om bevarandet av historiska parker och trädgårdar. Det är en sammanställning av rekommendationer beträffande världens samlade historiska trädgårdar och parker för 1982. Till följd av denna finns ännu så länge endast två parkskötseldokument inom Nationalstadsparkens stockholmsdel – Prins Eugens Waldemarsudde från 1997 samt Bellevue från 1999.

Kgl Djurgårdens förvaltning har sedan september 2002 arbetat med en skötselplan för hela Nationalstadsparken. Ett första förslag till skötselplan har varit ute på remiss i slutet av 2003. Kgl Djurgårdens förvaltning har valt att utarbeta en skötselplan för hela Nationalstadsparken för att få ett helhetsperspektiv. Inom ramen för skötselplanen ska mer detaljerade underlag tas fram. Projektet avser att utarbeta parkskötseldokument för två stycken anläggningar. De två anläggningarna som väljs i ett första skede är; Frisens park och Djurgårdsbrunnsområdet.

Ett parkskötseldokument bör i tre delar innehålla a) en historisk beskrivning med noggranna studier av vad som hänt tidigare, samt en värdering av vad som är särskilt intressant att värna b) en fullständig dokumentation av anläggningen så som den ter sig idag, c) förslag till åtgärder och skötselanvisningar som säkrar de värden som vi vill värna.

Åtgärder i projektet

Ta fram ett kulturhistoriskt underlag som ett led i det arbete som Kgl Djurgårdens förvaltning bedriver med att utveckla skötselplaner för Nationalstadsparken. Underlaget kommer att omfatta punkterna a) och b) ovan. Underlaget ska också kunna utnyttjas för informationsinsatser, ex skyltar.

Resultat och kostnader

Det historiska underlaget ska göra det möjligt att utarbeta skötselanvisningar för anläggningarna.

Projektleddning/administration 2 veckor

Arkivsökning 8 veckor

Fältinventering av växtlighet etc 4 veckor

Sammanställning 8 veckor

Stadsmuseets veckotaxa är 27.000 kr vilket gör 594.000 kr. Därutöver bör inmätning ske med totalstation av synliga gångar, murar, rabatter och träd. Hyra av totalstation för en dag är ca 730 kr och kostnad för två personer som måste medverka vid inmätningen.

Finansiering

Bidrag söks för halva projektsumman. Medel för finansiering av resten av summan kommer att sökas i samverkan mellan Kungl Djurgårdens förvaltning och Stockholms stadsmuseum.

Tidsplan

Inventering av växtlighet måste ske i perioder under hela växtsäsongen och inleds redan i april -06. Övrigt arbete förläggs till september-oktober. Rapport kommer att ligga klar 30 november 2006.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Projektet har bäring på miljömål 15. God bebyggd miljö och 16. Ett rikt växt och djurliv.

Lokala aktörer i projektet

Medverkande är i första hand Kgl Djurgårdens förvaltning.

Det här händer efter projektiden

Efter projektiden avses ett skötselprogram arbetas fram i samarbete med landskapsarkitekt. Tanken är att skötselprogram ska utarbetas för samtliga trädgårdar och parker inom Nationalstadsparken. De trädgårdar som ingår i anläggningar med ett formellt skydd kommer att prioriteras som ett led i de förvaltningsplaner som utarbetas för länets byggnadsminnen.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Sedan 1996 har stadsbyggnadskontoret ett uppdrag att ta fram en fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken. Under hösten 2004 anordnade Stadsbyggnadskontoret ett antal rundabordssamtal som bland annat syftade till att diskutera framtagandet av kunskapsunderlag.

Kartor (sep bil)

BILAGA 14.

ANSÖKAN
2006-02-06

Länsstyrelsen Stockholms län

Ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt - sammanställning

Stockholms kommun ansöker om statsbidrag enligt förordning (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt för följande projekt:

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av totalkostnad
Huvudentré till Skarpnäck- Nacka Gård naturreservat		2,5 milj		
Summa:		2,5 milj		

Utbetalning

Projektens namn	Önskad utbetalning			
	År 2006	År.....	År	År .....
. Huvudentré till Skarpnäck- Nacka Gård naturreservat				
Summa:	2,5 milj			

Bank-/postgironummer: 99224-8

Handläggning av ansökan

Syftet med naturreservatet Sickla-Skarpnäcks/ Nacka Gård är att bevara ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde med omfattande möjligheter till rekreation intill en tätbefolkad del av Stockholmsregionen.

Föreslaget läge för huvudentré till naturreservatet från Hammarby Sjöstad är platsen nedanför Hammarby backe som ska återplanteras, förses med information om rekreation och områdets biologiska värden, pareringsplaster samt rastplats.

Projektet har initierats och handlaggas av Stockholms Kommun, Markkontoret avdelning Hammarby Sjöstad.

Underskrift

Bilagor: Ansökningsblanketter med beskrivning av varje projekt.

Kopia till: Projektdeltagare m.fl.

Ansökan om bidrag för "det lokala naturvårdsprojektet Entré till Skarpnäcks-Nacka Gård naturreservat"

Stockholms kommun ansöker om bidrag med 2,5 milj kronor för "Entré till Skarpnäck- Nacka Gård naturreservat" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn:

Sökande kommun/er: Stockholm kommun
 Organisationsnummer: 212000-0142
 Kontaktperson på kommunen: Lars Fränne
 Adress: Box 8189
 Postnummer och ort: 104 20 Stockholm
 Telefon: 08- 508 260 00
 E-postadress: lars.franne@mk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Området vid Hammarbybacken är en av de utpekade huvudentréerna från innerstaden och Hammarby sjöstad till "Sickla-Skarpnäcks/Nacka gård naturreservat". Samtidigt utgör området under vinterhalvåret entré- och angöringszon för Hammarbybackens skidåkare. Den befintliga p-platsen används främst under skidsäsongen. En utveckling av området utgår från denna dubbla funktion där målsättningen är att området under alla årstider skall vara en kvalitativ och välgestaltad startplats för både natur- och sportintresserade.

Området direkt söder om ekodukten samt ned mot vattnet utvecklas med karaktären av öppen ekbacke. Parkytan vid Sicklasjön utvecklas till en strandäng med alträd och förses med bänkbord för picknick. Vid landfästet för den nya gångbron över slussen utformas en informationsplats som en paviljong med tak och informationstavlor om naturreservat, friluftsliv samt motions- och sportaktiviteter. Längre söderut vid den nya gångbron till Nacka placeras en mindre informationsskylt. (se karta)

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
5.	Bygge- återplantering	Anläggande av entréområde.	Anläggning av planteringsytor, rastplats och informationstavlor.
6.	Information	Informationsskyltar	Uppsättning av informationsskyltar.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
5	Entreómråde till naturreservat, ha	2,3 milj	2006-10-30
6	Informationsskyltar, ca 5 st	20000 kr	2006-10-30
Summa:		2,5 milj	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Markkontoret, Stockholm	2,5 milj		
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		2,5 milj		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		2,5 milj		
Summa totalt:		2,5 milj		

Tidsplan

Projektet startas 2006-04-01 och förväntas avslutas 2006-10-30

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		

Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	Naturvård och skydd av skogsmiljö samt främjande av rekreativa värden för allmänheten.
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Skarpnäck stadsdelsförvaltning, idrottsförvaltningen, lokala idrottsföreningar. Samarbete för att ta fram information om områdets rekreativa värden samt utöka dem i samråd med förvaltningar och idrottsföreningar.

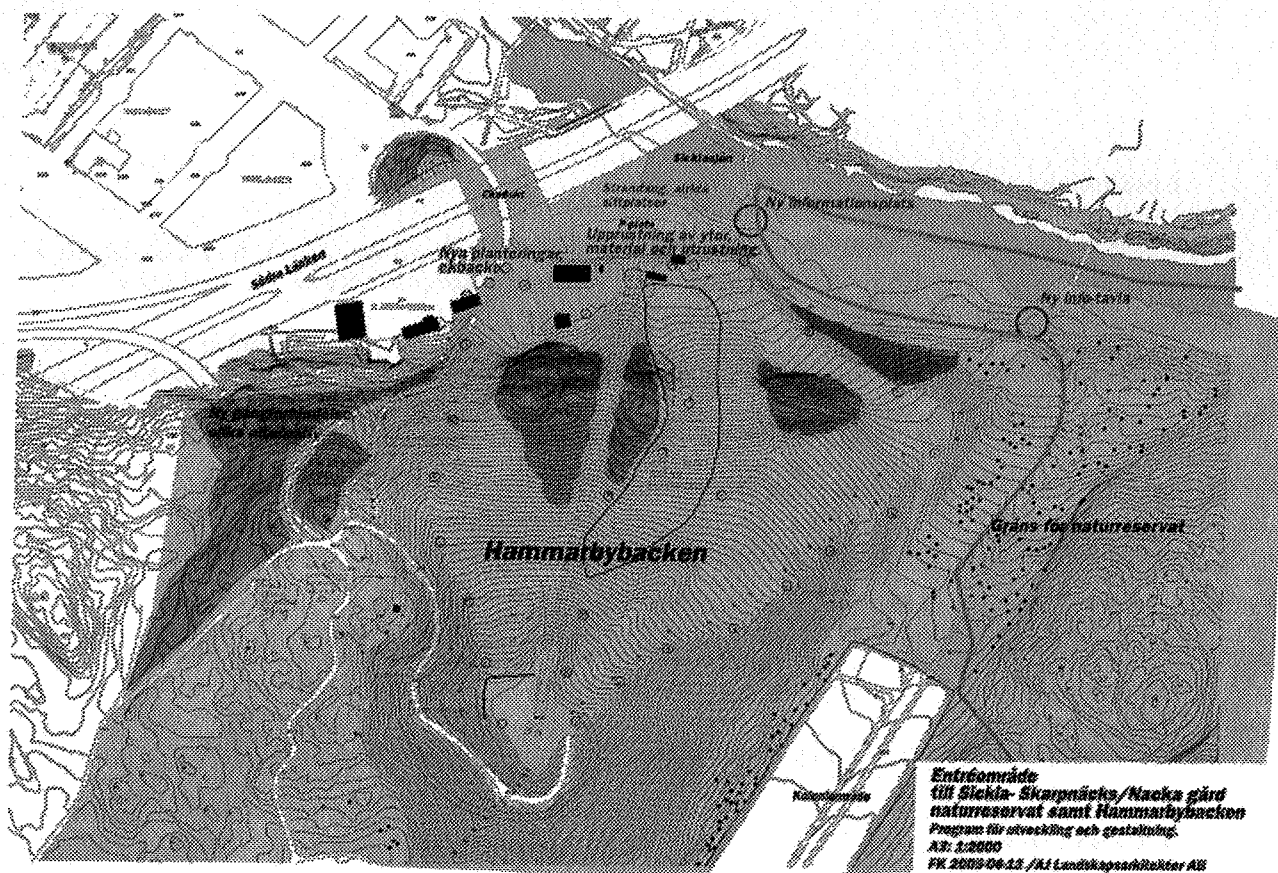
Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	vård och förvaltning av område samt åtgärder som syftar till att främja friluftsliv och liknande nyttjande av naturområden,

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Gynna folkhälsan genom utökade rekreativa värden i Nackareservatet
Regional utveckling	Reservatsbildning i Stockholmsregionen.
Turism	Ökad dragningskraft till Nackareservatet genom utbyggnad av skidbacke
Areella näringar	
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Utbyggnad av skidbacke, utveckling av rekreativa värden i Nackareservatet.
Övrigt av betydelse för naturvärden	

Kartor

Rambeskrivning av projektet bifogas i bilaga 1.

Ansökan om bidrag för

Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniträdgårdsförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar.

Stockholms kommun ansöker om bidrag med 433 900 kronor för: Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniträdgårdsförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar.

Ansökan gäller under förutsättning att Stadsdelsnämnden godkänner detta på nästa möte i februari samt att Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar och Koloniträdgårdsförbundet godkänner det på sina respektive möten nu i februari. För att ansökan ska gälla så kommer de berörda kolonisterna att lämna in medfinansieringsintyg under februari månad.

Sökande kommun: Stockholm / Skarpnäck stadsdelsförvaltning
Organisationsnummer: 212000-0142
Kontaktperson på kommunen: Rose-Marie Lithén
Adress: Box 5117 (Björkhagsplan 6)
Postnummer och ort: 121 17 JOHANNESHOV
Telefon: 508 154 61
E-postadress: rose-marie.lithen@skarpnack.stockholm.se

Kontaktpersoner inom Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar (FSSK)
för ansökans färdigställande:
Britta Gussander
Karmstolsvägen 10
122 45 ENSKEDE
Tel: 08-724 37 35 070-173 47 82
Kari Larsen
Understensvägen 95
121 53 JOHANNESHOV
Tel: 08-600 25 42 070-491 85 20

Projektbeskrivning

Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar. Se bilaga 1

Bakgrund: I Stockholms stad finns c:a 8000 koloni och odlingslotter, fördelade på 80 föreningar, anslutna till FSSK och Koloniträdgårdsförbundet.

Var och en av de 80 föreningarna utgör en potential för upprätthållande och spridning av ekologisk odling, miljötankande, kulturmöten, friskvård och biologisk mångfalden i storstaden Stockholm. Föreningarna utgör även ur social synpunkt oaser av lugn och ögonfägnad för kringboende. Koloniföreningarna är intresserade av att bidra till den biologiska mångfaldens utveckling i Stockholm, men behöver råd och stöd för hur detta ska gå till rent praktiskt. Av vikt är även att detta projekt samverkar med andra projekt inom staden.

Arbetsmetoder: Regelbundet konsultstöd, rekrytering och utbildning av miljöombud i respektive koloniförening, föredrag, kurser, studiecirklar och hemsida.

Uppföljning: Antal föredrag, kurser och studiecirklar, antal deltagare på föredrag, kurser och studiecirklar, antal miljöombud, antal äldre arter av frukt och grönsaker i odling, antal djur och insekter (humlor, paddor, bin, igelkottar osv.) för att främja den biologiska mångfalden, antal föreningar som blir miljödiplomerade enligt Koloniträdgårdsförbundets metod.

Delprojekt: se bilaga 2

-Utbildning i ekologisk odling.

-Värnodling av utrotningshotade frukter och grönsaker

-Bohjälp till hotade djurarter

-Brukaravtal, ekologisk hävdning

Information om möjligheter till nya avloppslösningar enligt miljömiljardsprojekt för Listuddens koloniförening (Skarpnäcks stadsdelsförvaltning)

Projektorganisation:

En styrgrupp tillsätts, bestående av representanter för deltagande stadsdelsförvaltningar i Stockholm och koloniföreningarna samt FSSK och Koloniträdgårdsförbundet.

Projektledare anställs med ansvar för att driva projektet. Projektledarens roll är att hålla kontakt med och värva intresserade föreningar, organisera utbildningar, ta fram informationsmaterial, ta fram goda exempel på grod/paddammar, odling av äldre grönsaker, komposter mm.

Projekttid:

Projektet ska bedrivas under tre år, vilket är den tid som erfarenhetsmässigt behövs för att ge varaktiga avtryck.

Utvärdering.

Projektet ska utvärderas av styrgruppen och avrapporteras till Skarpnäck Stadsdelsnämnden.

Budget: se bilaga 3

-Budgetförutsättningar.

Ansökan ur statliga naturvårdspengar för stadsnära natur förutsätter 50% egeninsatser. Se bilaga 4

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e) ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Information	Se bilaga 1
2	5	Biologisk mångfald	Se bilaga 1
3	1	Vatten och avlopp	Se bilaga 1
4	3	Områdesskydd kulturresevat	Framtiden för området

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	8 föreningar får utbildning		Löpande
2	8 föreningar får utbildning		Löpande
3	8 föreningar får utbildning		Löpande
4	8 föreningar får utbildning		Löpande
Summa:		867 800	

Alla åtgärderna är sammanlänkade och kostnad för varje åtgärd omöjligt att ange.

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	SDN	21500	2,5	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation	Koloniträdgårdsfören.	342 400	39,5	4
	Koloniträdg.förb/FSSK	60 000	6,9	4
Annan (ange vilken)	Studiefrämjandet	10 000	1,1	4
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:				
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		433 900	50	
Summa totalt:		867 800	100	

Tidsplan

Planerad start är sommaren 2006 och 3 år framåt.

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan	X	Energi och transporter inom miljödiplomeringen
Frisk luft	X	Insikt om bättre vardagsmiljö och ekologiskt tänkande i praktiken
Bara naturlig försurning	X	Se Frisk luft
Giftfri miljö	X	Se Frisk luft
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning	X	Se Frisk luft
Levande sjöar och vattendrag	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Grundvatten av god kvalitet	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Hav i balans samt levande kust och skärgård		

Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	X	Se Frisk luft

Lokala aktörer i projektet

Koloniföreningarna finns i 16 stadsdelsförvaltningar. Flera olika aktörer ges som förslag i bilaga 2, där de olika delprojekten beskrivs.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Varje förening kommer att ha en kunskapsbank som kan växa vidare, bl a genom miljöombud
2	Se 1
3	Påverkar framtida val av hur vatten och avloppsproblem ska lösas
4	Koloniföreningarnas framtid i Stockholm kan påverkas inför omförhandling av avtalen 2010
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Kolonirörelsen är oerhört viktig för folkhälsan
Regional utveckling	Integration, människor möts i närmiljön. Öar av grönska i hårt exploaterade områden.
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Bevarande av sällsynta växter, både vilda och odlade. Främja djur och insektsliv.
Friluftsliv	Trädgårdar har en läkande och terapeutisk inverkan.
Övrigt av betydelse för naturvården	Ger en vacker miljö att vandra i, även för de som bara kommer på besök. Minskad belastning på sjöar och grundvatten.

Kartor

Se bilaga 5

BILAGA 16.

2006-01-30

Ansökan om bidrag för

Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniträdgårdsförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar.

Stockholms kommun ansöker om bidrag med 675 500 kronor för: Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniträdgårdsförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar.

Sökande kommun: Stockholm / Farsta stadsdelsförvaltning

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Mats Lindqvist

Adress: Lingvägen 100

Postnummer och ort: 122 06 Enskede

Telefon: 508 18 064

E-postadress: mats.lindqvist@farsta.stockholm.se

Kontaktpersoner inom Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar (FSSK)
för ansökans färdigställande:

Britta Gussander

Karmstolsvägen 10

122 45 ENSKEDE

Tel: 08-724 37 35 070-173 47 82

Kari Larsen

Understensvägen 95

121 53 JOHANNESHOV

Tel: 08-600 25 42 070-491 85 20

Projektbeskrivning

Projekt angående ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt biologisk mångfald för koloniträdgårdsföreningar inom Stor-Stockholm enligt Koloniförbundets metod för miljödiplomering av koloniträdgårdar. Se bilaga 1

Bakgrund: I Stockholms stad finns ca 8 000 koloni och odlingslotter, fördelade på 80 föreningar, anslutna till Koloniträdgårdsförbundet.

Var och en av de 80 föreningarna utgör en potential för upprätthållande och spridning av ekologisk odling, miljötankande, kulturmöten, friskvård och biologisk mångfalden i storstaden Stockholm. Föreningarna utgör även ur social synpunkt oaser av lugn och ögonfägnad för kringboende. Koloniföreningarna är intresserade av att bidra till den biologiska mångfaldens utveckling i Stockholm, men behöver råd och stöd för hur detta ska gå till rent praktiskt. Av vikt är även att detta projekt samverkar med andra projekt inom staden.

Arbetsmetoder: Regelbundet konsultstöd, rekrytering och utbildning av miljöombud i respektive koloniförening, föredrag, kurser, studiecirklar och hemsida.

Uppföljning: Antal föredrag, kurser och studiecirklar, antal deltagare på föredrag, kurser och studiecirklar, antal miljöombud, antal äldre arter av frukt och grönsaker i odling, antal djur och insekter (humlor, paddor, bin, igelkottar osv.) för att främja den biologiska mångfalden, antal föreningar som blir miljödiplomerade enligt Koloniträdgårdsförbundets metod.

Delprojekt: se bilaga 2

-Utbildning i ekologisk odling.

-Värmodling av utrotningshotade frukter och grönsaker

-Bohjälp till hotade djurarter

-Brukaravtal, ekologisk hävdning

Information om möjligheter till nya avloppslösningar enligt miljömiljardsprojekt för Listuddens koloniförening (Sjörpnecks stadsdelsförvaltning)

Projektorganisation:

En styrgrupp tillsätts, bestående av representanter för deltagande stadsdelsförvaltningar i Stockholm och koloniföreningarna samt Koloniträdgårdsförbundet.

Projektledare anställs med ansvar för att driva projektet. Projektledarens roll är att hålla kontakt med och värva intresserade föreningar, organisera utbildningar, ta fram informationsmaterial, ta fram goda exempel på grod/paddammar, odling av äldre grönsaker, komposter mm.

Projekttid:

Projektet ska bedrivas under tre år, vilket är den tid som erfarenhetsmässigt behövs för att ge varaktiga avtryck.

Utvärdering.

Projektet ska utvärderas av styrgruppen och avrapporteras till Färsta Stadsdelsnämnden.

Budget: se bilaga 3**Budgetförutsättningar.**

Ansökan ur statliga naturvårdspengar för stadsnära natur förutsätter 50% egeninsatser. Se bilaga 4

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(en) dast en kategori/åtgärd	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Information	Se bilaga 1
2	5	Biologisk mångfald	Se bilaga 1
3	1	Vatten och avlopp	Se bilaga 1
4	3	Områdesskydd kulturresevat	Framtiden för området

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	8 föreningar får utbildning		Löpande
2	8 föreningar får utbildning		Löpande

3	8 föreningar får utbildning		Löpande
4	8 föreningar får utbildning		Löpande
Summa:		1 351 000	

Alla åtgärderna är sammanlänkade och kostnad för varje åtgärd omöjligt att ange.

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel totalkostnaden	av Förbindelse bilaga nummer
Kommun	SDN	21500	1,6	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation	Koloniträdgårdsfören.	616 000	43,3	4
	Koloniträdg.förb/FSSK	60 000	4,4	4
Annan (ange vilken)	Studiefrämjandet	10 000	1,7	4
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:				
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		675 500	50	
Summa totalt:		1 351 000	100	

Tidsplan

Planerad start är sommaren 2006 och 3 år framåt.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan	X	Energi och transporter inom miljödiplomeringen
Frisk luft	X	Insikt om bättre vardagsmiljö och ekologiskt tänkande i praktiken
Bara naturlig försurning	X	Se Frisk luft
Giftfri miljö	X	Se Frisk luft
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning	X	Se Frisk luft
Levande sjöar och vattendrag	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Grundvatten av god kvalitet	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap	X	Vatten och avloppsfrågor , gödsling
Storslagen fjällmiljö		

God bebyggd miljö	X	Se Frisk luft
-------------------	---	---------------

Lokala aktörer i projektet

Koloniföreningarna finns i 16 stadsdelsförvaltningar. Flera olika aktörer ges som förslag i bilaga 2, där de olika delprojekten beskrivs.

Det här händer efter projekttiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Varje förening kommer att ha en kunskapsbank som kan växa vidare, bl a genom miljöombud
2	Se 1
3	Påverkar framtida val av hur vatten och avloppsproblem ska lösas
4	Koloniföreningarnas framtid i Stockholm kan påverkas inför omförhandling av avtalen 2010
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Kolonirörelsen är oerhört viktig för folkhälsan
Regional utveckling	Integration, människor möts i närmiljön. Öar av grönska i hårt exploaterade områden.
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Bevarande av sällsynta växter, både vilda och odlade. Främja djur och insektsliv.
Friluftsliv	Trädgårdar har en läkande och terapeutisk inverkan.
Övrigt av betydelse för naturvården	Ger en vacker miljö att vandra i, även för de som bara kommer på besök. Minskad belastning på sjöar och grundvatten.

Kartor

Se bilaga 5

Ansökan om bidrag för "Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 250 000 kronor för "Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejder. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens innevånare. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande. Upplevelsevärdet "Aktivitet och utmaning" avser motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar som samtidigt ger ett mervärde för de flesta människor jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. Möjligheten att koppla av och gå ned i varv är generellt sett större om aktiviteten sker i naturlig miljö än i bebyggd miljö. Områden som betecknas som "Aktivitet och utmaning" är det som normalt kallas frilufts- eller rekreationsområden. Här finns områden med enklare anläggningar för utomhusaktiviteter som joggingspår, promenadvägar, ridvägar, bryggor, stränder m.m. men även möjligheter till mer strapatsfyllda aktiviteter som bergsklättring, dykning, långa vandringar eller andra typer av utmaningar. Förutom promenader, jogging och vattenaktiviteter, kan man i dessa områden till exempel åka skidor, pulka och skridskor samt cykla.

För att marknadsföra de befintliga rekreationsmarkerna inom Fastighets- och saluhallskontoret vill kontoret starta en portal på Internet. Denna portal ska kunna ge tips och råd om aktiviteter i rekreationsområdena samt hur man själv kan tillgodogöra sig så mycket som möjligt av området. Fastighets- och saluhallskontoret har startat ett projekt inom kontoret

att redovisa markinnehav i GIS-system vilket skulle kunna kopplas till portalen med attraktiva kartvisualiseringar. I portalen ska man utifrån kartmaterialet kunna lägga upp sin egen rutt i rekreationsområdet samt kunna skriva ut kartmaterialet. Erfarenheter från det s k Hanvedenprojektet ska utnyttjas och samarbete med Huddinge kommun utvidgas. Deras "ut och njut-projekt" ska uppdateras och eventuellt utökas.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(enda en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Bygga portal för kunskaps-spridning om och marknads-föring av frilufts- och rekreationsområden	Vidareutveckling av FSK:s GIS-miljö och uppbyggnad av en extern portal för information till allmänheten.
2	1	Vidareutveckling av befintligt GIS-system inom kontoret	Sammanställning av befintligt material, samt framställning av ytterligare lager i FSK:s digital material som grund.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Ökad kunskap om frilufts- och rekreationsområden och därmed högre utnyttjande av områdena	350 000	0702
2	Bättre informationsunderlag	150 000	0709
Summa:		500 000	2007

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms stad	Fastighets-saluhallskontoret och	250 000	50%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				

Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:	250 000	50%		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:	250 000	50%		
Summa totalt:	500 000	100%		

Tidsplan

Projektet beräknas kunna genomföras under 2007

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		

Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Generationsperspektivet enligt prop 2000/01:130 Miljökvalitetsmålet Levande skogar bör i ett generationsperspektiv enligt regeringens bedömning innebära bl. följande:</p> <p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig förnygring används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p> <p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p> <p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p> <p>Hotade arter och naturtyper skyddas</p> <p>Inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och livskraftiga bestånd</p> <p>Hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att livskraftiga populationer säkras</p> <p>Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		<p>God bebyggd miljö</p> <p>Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas</p>
Ett rikt växt- och djurliv	X	<p>Ett rikt växt- och djurliv</p> <p>Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett</p>

		hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.
--	--	--

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Kontinuerlig uppdatering av portal för bästa möjliga informationsflöde till allmänheten
2	Kontinuerlig uppdatering av GIS-system för att få så bra informationsunderlag till allmänheten via portalen
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.
Regional utveckling	FSK:s marker är kärnan i Stockholms grönstruktur och utgör till största del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Fastighets- och saluhallskontorets marker är en viktig del i Stockholms grönstruktur och utgör till stor del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Areella näringar	Ur turistisk synpunkt utgör markerna en av de stora magneterna i regionen och kan i framtiden locka till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. Potential för ekoturism finns i

	många delar av markerna.
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Projektet är av central betydelse för all kunskapsinsamling och planering för friluftsliv inom stadens marker. Föreslag på hur stadens ambitioner skall genomföras och hur ett direkt samband med bl. a. folkhälsoarbetet och den regionala utvecklingen erhålles.
Övrigt av betydelse för naturvården	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i markerna är en viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information till invånarna skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som besöker området.

BILAGA 18.

2006-01-27

Ansökan om bidrag för "Biobränsle och attraktiva rekreationsmarker"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 500 000 kronor för "Biobränsle och attraktiva rekreationsmarker" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Biobränsle och attraktiva rekreationsmarker

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejder. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens innevånare. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden.

I de skogsområden som förvaltas av Fastighets- och saluhallskontoret finns idag en mängd träddelar. Dessa träddelar skulle kunna bli till biobränsle för att minska stadens beroende av fossila bränslen. Det innebär att trädens massaveddel inklusive grenar och toppar skulle kunna transporteras okapade ur skogen för att sedan flisas vidavlägg och vidaretransporteras till panna för biobränsle, förslagsvis Fortums panna i Värtan. Vidaretransport skulle kunna ske med båt från t.ex. Kagghamra på Södertörn för att minska miljöbelastningen av transport alternativt med lastbil.

Detta projekt skulle bli att kunna ge följande:

Staden kan ersätta olja och värme egna byggnader med eget biobränsle

Bättre ekonomi och mångbruk, dvs lägre avverkningskostnader för stadens byggnader, mer miljöanpassat energisystem samt attraktivare rekreationsmarker.

Rekreationsmarkerna skulle befrias från grenar och ris som markerna svårframkomliga.

Bättre koppling mellan land och stad sam mellan lantegendomar och byggnader i staden. Det skulle även ge en bättre förståelse för avdelning egendoms verksamhet.

Avdelning egendoms verksamhet skulle bli mer kompetensenlig.

I första hand avser projektet en utredning av möjligheterna till att skapa biobränsle i stadens marker och därefter bör ett pilotprojekt genomföras. Pilotprojektet syftar till att genomarbeta upplägget av projektet och säkerställa metoder.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Detaljutredning och projektering	Metodisk genomgång av hela området
2	2	Skötselplaner för områden som genererar biobränsle	Sammanställning av befintligt material i form av skötselplaner och uppdatering av dessa samt framställning av GIS-karta med FSK:s digital material som grund.
3	4	Kvalificerat skogsbruk för attraktiva frilufts- och rekreatiomsområden	Sammanställning av skötselplaner och genomförande av dessa

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Detaljerad utvecklingsplan	150 000	0702
2	Sammanställning av hur biobränsle skall genereras ur markerna samt hur det ska tas tillvara	150 000	0709
3	Skogsbruk som säkerställer att markerna sköts på ett korrekt sätt med säkert uttag av biobränslematerial	700 000	0801
Summa:		1 000 000	2007-2008

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer

Stockholms stad	Fastighets- saluhallskontoret	och	500 000	50%	
Privatpersoner					
Företag					
Stiftelser					
Fonder					
Ideell organisation					
Annan (ange vilken)					
Staten (utöver sökt bidrag)					
Summa:			500 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:			500 000	50%	
Summa totalt:			1 000 000	100%	

Tidsplan

Projektet beräknas kunna startas i början av 2007 och slutföras under början av 2008.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		

Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Generationsperspektivet enligt prop 2000/01:130 Miljökvalitetsmålet Levande skogar bör i ett generationsperspektiv enligt regeringens bedömning innebära bl. följande:</p> <p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig föryngring används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p> <p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p> <p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p> <p>Hotade arter och naturtyper skyddas</p> <p>Inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och livskraftiga bestånd</p> <p>Hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att livskraftiga populationer säkras</p> <p>Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret.

Det här händer efter projekttiden

Här beskrivs

a) hur kommunen avser att förvalta resultaten i projektet (i tabellen nedan) och

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Utredningen kommer att ligga till grund för utvecklingsplanen för området som sedan kommer att utvecklas till åtgärder och ingå i skötselplaner för naturreservaten
2	Kontinuerlig skötsel enligt skötselplaner.
3	Se ovan
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.
Regional utveckling	Fastighets- och saluhallskontorets marker är en viktig del i Stockholms grönsstruktur och utgör till stor del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Ur turistisk synpunkt utgör markerna en av de stora magneterna i regionen och kan i framtiden locka till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. Potential för ekoturism finns i många delar av markerna och dessa förbättras med en städning genom att ta bort biomaterial.
Areella näringar	
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Stora delar av markerna ingår i nuvarande eller kommande reservatet vilket ger Stockholms invånare möjlighet till rekreation och friluftsliv. Det är därför av strategisk betydelse att skapa välordnade och tillgängliga marker för så många grupper som möjligt och att så många som möjligt lockas dit.
Övrigt av betydelse för naturvården	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i markerna är en viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information i anknytning till huvudentréerna och lederna där först människor rör sig

	skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som besöker området.
--	---

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

Ansökan om bidrag för "Egendoms-stiftelse"

"Stockholm stad" ansöker om bidrag med 500 000 kronor för "Egendomsstiftelse" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn:

Sökande kommun/er: Stockholms stad
 Organisationsnummer: 212000-0142
 Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn
 Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470
 Postnummer och ort: 101 29 Stockholm
 Telefon: 08-508 270 00
 E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejder. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens inneboende. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärdena.

Under ett antal års tid har staden utrett vilka möjligheter det finns för att skydda markinnehavet inom Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom. Tanken har varit att bilda en stiftelse för att på så sätt säkra att marken kan fortsätta att användas som rekreationsområden för Stockholms inneboende. Hittills har utredningarna ej blivit verklighet och kontinuerligt säljs delar av markinnehavet ut till bostadsbyggande, vägbyggande etc vilket gör att rekreationsområden och de gröna kilarna kontinuerligt minskar.

Projektet avser att få till stånd ett bättre beslutsunderlag för att underlätta besluts-processen för stiftelsebildningen. Exempelvis bör följande åtgärder genomföras:

Inventering av befintliga byggnaders status och underhållsbehov.

Förfinad värdering av lantegendomarna

Identifiering och avgränsning av vissa tänkbara exploateringsmarker som inte bör ingå i stiftelsen.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Utredning, inventering, värdering av befintliga byggnaders status och värde.	Metodisk genomgång av hela området. Görs genom möten, intervjuer och värderingar av byggnader. Konsulthjälp
2	1	Identifiering och avgränsning av tänkbar exploateringsmark	Metodisk genomgång av hela området. Görs genom möten, intervjuer och värderingar av byggnader. Konsulthjälp
3	2	Utredning av vilka åtgärder som behövs	Metodisk genomgång av hela området. Görs

		för att säkerställa att marken tas till vara på rätt sätt	genom möten, intervjuer och värderingar av byggnader. Konsulthjälp
4	3	Utredning av i vilken omfattning rekreationsmarkerna kan göras till naturreservat	Metodisk genomgång av hela området. Görs genom möten, intervjuer och värderingar av byggnader. Konsulthjälp
5	4	Skötselplaner för de markområden som följer med till en stiftelse	Metodisk genomgång av hela området. Görs genom möten, intervjuer och värderingar av byggnader. Konsulthjälp
6	6	Information till Stockholms innevånare om stiftelsen och dess marker	Sammanställning av befintligt material, till stor del med hjälp av föreningar, samt framställning av GIS-karta med FSK:s digital material som grund.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Detaljerad utvecklingsplan för området	200 000	0609
2	Se ovan	100 000	0610
3	Se ovan	200 000	0611
4	Se ovan	100 000	0612
5	Kvalificerad skogsskötsel av skyddade markområden	300 000	0702
6	Ev broschyrmaterial, internetportal etc.	100 000	0706
Summa:		1 000 000	2006-2007

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Stockholms stad	500 000	50%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		500 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		500 000	50%	
Summa totalt:		1 000 000	100%	

Tidsplan

Projektet beräknas startas under 2006 och avslutas under första delen av 2007.

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		

Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Generationsperspektivet enligt prop 2000/01:130 Miljö kvalitetsmålet Levande skogar bör i ett generationsperspektiv enligt regeringens bedömning innebära bl. följande:</p> <p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig förnyingring används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p> <p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p> <p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kultur-miljövärden vårdas så att värdena bevaras och stärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p> <p>Hotade arter och naturtyper skyddas</p> <p>Inhemsk växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och livskraftiga bestånd</p> <p>Hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att livskraftiga populationer säkras</p> <p>Främmande arter och genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden introduceras inte</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	X	<p>God bebyggd miljö</p> <p>Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas</p>

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Utredningen kommer att ligga till grund för utvecklingsplanen för området som sedan kommer att utvecklas till åtgärder och ingå i skötselplaner
2	Se ovan
3	Se ovan
4	Se ovan
5	Kontinuerlig skötsel enligt skötselplaner
6	
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.
Regional utveckling	Fastighets- och saluhallskontorets marker är en viktig del i Stockholms grönsstruktur och utgör till stor del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Ur turistisk synpunkt utgör markerna en av de stora magneterna i regionen och kan i framtiden locka till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. Potential för ekoturism finns i många delar av markerna.
Areella näringar	
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Stora delar av markerna ingår i nuvarande eller kommande reservatet vilket ger Stockholms invånare möjlighet till rekreation och friluftsliv. Det är därför av strategisk betydelse att skapa välordnade och tillgängliga marker för så många grupper som möjligt och att så många som möjligt lockas dit.
Övrigt av betydelse för naturvården	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i markerna är en viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information till invånarna skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som besöker området.

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

Delfprojekt:

-Utbildning i ekologisk odling.

Att kontrollera jorden, markhistorik, pH-mätning, jordprovtagning, mark och jordkunskap, att vattna lagom och vid rätt tidpunkt.

Att odla giftfritt, ökad kunskap om ogräs, nyckelarter och skadedjursbekämpning genom bättre odlingsmetoder och korsplanteringar av växter som skyddar varandra, växelbruk, E-plantor, certifierat odlingsmaterial, hälsoväxter.

Att gödsla rätt, hur mycket olika växter behöver och när på året man ska gödsla, undvika gödsling i närheten av vattendrag, grön gödsling, kol/kvävebalansen.

Att ha kännedom om gällande lagar och förordningar rörande kompostering, olika metoder för kompostering
Möjliga samarbetspartners: Stockholms Miljöförvaltning, SLU, Rosendal.

-Värnodling av utrotningshotade frukter och grönsaker.

Att utveckla frönätverk, inventering av växtmaterial, enskilda kolonister åtar sig att stödodla äldre grönsaks- och fruktsorter, som är på väg att försvinna i modern odling och försäljning. Möjliga samarbetspartners: Julita fröbank, Skillebyholm, Skansen, Sesam, Runåberg, Impecta, POM.

-Bohjälper till hotade djurarter:

Att anlägga dammar för paddors fortplantning. Paddor har stor betydelse för bekämpning av trädgårdssniglar. Paddor klassas som hotad art och är fridlysta.

Att anlägga bon för olika steklar, dvs. humlor och solitärbin. Humlor har stor betydelse för pollinering, speciellt tidigt på våren och vid dåligt väder. Solitärbin lever av mätarlarver, bladlöss och annan ohyra. Både humlor och solitärbin klassas som hotade arter.

Att stödja föreningarna till inköp av bikupor samt utbildning av biodlare. Bin är viktiga för pollinering, dessutom behövs fler bisamhällen för att skördarna ska bli friskare och större. De är också till glädje med sin goda honung.

Att anlägga bon för igelkottars övervintring och fortplantning. Igelkottar äter gärna skalbaggar, larver och andra småkryp. De behöver kvarlämnade rishögar för att kunna övervintra.

Att sätta upp fågelholkar. Många fågelarter lider av boplatetsbrist i storstaden. Fågelholkar på träd och byggnader i koloniträdgårdarna råder bot på bostadsproblemet. Fåglarna kan vintertid behöva stödutfodring, vilket kolonisterna kvitteras på våren med hjälp mot skadeinsekter.

Möjliga samarbetspartners: Stockholms Miljöförvaltning, Naturhistoriska riksmuseet. Stockholms naturskyddsförening. Stockholms ornitologiska förening. Sveriges biodlare.

-Brukaravtal, ekologisk hävdning:

Att fler koloniträdgårdsföreningar åtar sig att genom brukaravtal med respektive stadsdelsförvaltning sköta och i förekommande fall hävda ett närbeläget naturområde.

Främst bör det här prioriteras tidigare ängs och betesmarker samt andra kulturmarker.

Sådana marker bör helst hävdas med lie eller andra äldre brukarmetoder. Även slyröjning av öppna marker är värdefullt.

Genom tillgång till organiserade frivilliga krafter är detta möjligt, men utbildning och lämpliga verktyg tillhandahålls generellt av brukaravtalsutfärdaren.

Möjliga samarbetspartners: Stockholms Miljöförvaltning, respektive stadsdelsförvaltning. Stockholms hembygdsförening.

Möjliga samarbetspartners för samtliga delprojekt: Respektive stadsdelsförvaltning. Studieförbund.

Ansökan om bidrag för "MC-problematik i våra skogar"

"Stockholm stad" ansöker om bidrag med 250 000 kronor för "MC-problematik i våra skogar" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: MC-problematik i våra skogar

Sökande kommun/er: Stockholm stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-580 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de sk gröna kilarna i Stockholms omnejder. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens innevånare. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande. Upplevelsevärde "Aktivitet och utmaning" avser motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar som samtidigt ger ett mervärde för de flesta människor jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. Möjligheten att koppla av och gå ned i varv är generellt sett större om aktiviteten sker i naturlig miljö än i bebyggd miljö. Områden som betecknas som "Aktivitet och utmaning" är det som normalt kallas frilufts- eller rekreationsområden. Här finns områden med enklare anläggningar för utomhusaktiviteter som joggingspår, promenadvägar, ridvägar, bryggor, stränder m.m. men även möjligheter till mer strapatsfyllda aktiviteter som bergsklättring, dykning, långa vandringar eller andra typer av utmaningar. Förutom promenader, jogging och vattenaktiviteter, kan man i dessa områden till exempel åka skidor, pulka och skridskor samt cykla.

I de rekreationsområden som finns inom markinnehavet som förvaltas av Fastighets- och saluhallskontoret har under senare år uppstått en del problem med intrång från motorcykelåkande människor. Följden av detta blir att marken utsätts för onödigt slitage och upprustningen av denna mark blir mer kostsam än nödvändigt. Värdefull mark kan även gå till spillo när skadorna blir alltför stora så upprustning ej är möjligt. För att förhindra detta vill Fastighets- och saluhallskontoret i samråd med bl a MC-klubbar och andra kommuner iordningställa legala mc-banor/-områden. Staden behöver också hitta en ny lokalisering för motorcrossbanan i Hansta på Järvafältet vilket kan sammanfalla med Fastighets- och saluhallskontorets projekt om legala mc-banor/-områden.

I första hand består projektet av att utreda vilka områden som kan vara aktuella att upplåta till legala mc-banor/-områden. I samarbete med Markkontoret inom Stockholms stad kan då även utredningen om

omlokalisering av motorcrossbanan i Hansta ingå i projektet. När utredningen färdigställts ingår även genomförande av ett antal legala mc-banor/-områden.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(e ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Utredning av behov för marker för MC-aktivitetet	Inventering av marker kunskaps-inhämtning från artdatabanken. Översyn av befintliga naturvårdsskikt i GIS-program
2	2	Samråd och förankring	Samråd med ideella föreningar, politisk förankring, genomgång av texter och remissbearbetning. Politiska beslut m.m.
3	6	Informationsportal	Vidareutveckling av FSK:s GIS-miljö och uppbyggnad av en extern portal för information till allmänheten samt fram-ställning av ytterligare lager i FSK:s digital material som grund

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Kompletterande kunskap. Nya inventeringar sammanställda och inkorporerade i GIS-systemet. Samråds-möten med MC-organisationer. Förslag på planmaterial och lokalisering för nya MC-anläggning.	250 000	0702
2	Samrådsmöten. med MC-organisationer Inkomna synpunkter inarbetade i förslag. Eforderliga politiska beslut	175 000	0710
3	Bättre informationsunderlag	75 000	0803
Summa:		500 000	2007-2008

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms stad	Fastighets- och saluhallskontoret	200 000	40%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				

Fonder				
Ideell organisation	MC-organisationer	50 000	10%	
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		250 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		250 000	50%	
Summa totalt:		500 000	100%	

Tidsplan

Projektet beräknas påbörjas under 2007 och färdigställas under första delen av 2008.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	I projektet ingår mål och åtgärder som syftar till att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Omlokaliseringen medför att detta ger riktade åtgärder för prioriterade skogs-områden.

Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Här beskrivs vilka lokala aktörer som är delaktiga i projektet, och hur arbetet med dem ska gå till. Med lokala aktörer menas t ex samarbetet med andra kommuner, föreningar, företag, markägare, lokala företrädare för statliga myndigheter, skolor mfl.

Det här händer efter projektiden

Här beskrivs

a) hur kommunen avser att förvalta resultaten i projektet (i tabellen nedan) och

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	GIS-skikten å-jourhålls och förvaltas av staden.
2	Stadens naturvårdsarbete samt även för åtgärder för friluftslivet prioriteras. Kontinuerlig uppdatering av skötselplaner för särskilda områden och aktiviteter riktade till olika grupper av invånare. Friluftaktiviteter prioriteras.
3	Kontinuerlig uppdatering av GIS-material för information
Summa	

b) hur projektet är tänkt att bidra till ett långsiktigt och varaktigt naturvårdsarbete i kommunen

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Projektet utgör en del av stadens hälsoarbete genom att förbinda den tätortsnära naturens rekreationspotential med stadens övriga hälsoarbete.
Regional utveckling	Projektet bidrar med nytt underlag till arbetet med grönstrukturer och översiktlig planering. Inom stadens marker finns flera områden av regionalt och riksintresse.
Turism	Projektet stärker värdet på stadens marker för turism genom att föreslå åtgärder för friluftslivet inkl anläggningar och samarbetsprojekt för aktiv naturbildning/lärande.
Areella näringar	
Kulturmiljö	Projektet bidrar till nytt underlag till arbetet med odlingslandskapet som en del av grönstrukturplanering och översiktlig planering. Inom staden finns flera områden av regionalt och riksintresse.
Friluftsliv	Projektet är av central betydelse för all kunskapsinsamling och planering för friluftsliv inom stadens marker. Stadens ambitioner om hur friluftslivet skall ges större utrymme i markerna och ett direkt samband med bl. a. folkhälsoarbetet och den regionala

	utvecklingen säkerställs
Övrigt av betydelse för naturvården	Eftersom staden kommer att lägga stor vikt vid samarbetet med andra organisationer kommer projektet att bidra till att naturvårdspolicyn och de planerade naturvårdsåtgärderna blir väl förankrade hos den ideella naturvården. Naturvårdspedagogiska projekt i samarbete med friluftorganisationer kommer att initieras och utvecklas.

Kartor

Översigtskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

Ansökan om bidrag för "Nautslingor för cyklister"

"Stockholms stad" ansöker om bidrag med 250 000 kronor för "Nautslingor för cyklister" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Nautslingor för cyklister

Sökande kommun/er: Stockholms stad

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Anne-Christine Ehn

Adress: Fastighets- och saluhallskontoret, Box 470

Postnummer och ort: 101 29 Stockholm

Telefon: 08-508 270 00

E-postadress: anne-christine.ehn@fsk.stockholm.se

Projektbeskrivning

Stockholms stad äger och förvaltar genom Fastighets- och saluhallskontoret avdelning egendom ca 26 000 ha utanför Stockholms stads gränser. Markerna är i huvudsak fördelade i omkringliggande kommuner i Stockholms län med tyngdpunkt på Botkyrka, Nynäshamn, Vallentuna, Haninge, Huddinge, Tyresö och Södertälje kommuner. Det finns även mindre innehav i andra län som t.ex. Södermanlands och Östergötlands län. Marken består till största del av skogsmark, 17 000 ha, men det finns även åkermark och inägor till en mängd av ca 4 000 ha. Av det totala markinnehavet består endast en mindre del av tomtmark och vägar, ca 3 000 ha. Delar av skogsmarken gränsar till eller är del av de s k gröna kilarna i Stockholms omnejder. Dessa kilar har stor betydelse för djur- och växtliv i regionen samt även för rekreation för regionens innevånare. De gröna kilarna har även stor betydelse för de av Stockholms Läns Landstings Regionplane- och trafikkontor kartlagda upplevelsevärden. Här har sju olika upplevelsevärden kartlagts och marken har därefter blivit indelad i dessa olika kategorier för att olika skötselplaner ska kunna utarbetas för markens bästa bevarande. Upplevelsevärdet "Aktivitet och utmaning" avser motion och aktivitet i frisk luft och natursköna omgivningar som samtidigt ger ett mervärde för de flesta människor jämfört med att motionera inomhus eller i stadsmiljö. Möjligheten att koppla av och gå ned i varv är generellt sett större om aktiviteten sker i naturlig miljö än i bebyggd miljö. Områden som betecknas som "Aktivitet och utmaning" är det som normalt kallas friluftsliv eller rekreationsområden. Här finns områden med enklare anläggningar för utomhusaktiviteter som joggingspår, promenadvägar, ridvägar, bryggor, stränder m.m. men även möjligheter till mer strapatsfyllda aktiviteter som bergsklättring, dykning, långa vandringar eller andra typer av utmaningar. Förutom promenader, jogging och vattenaktiviteter, kan man i dessa områden till exempel åka skidor, pulka och skridskor samt cykla.

Att det blivit mer populärt att utnyttja skogsmarker för utflykter eller träningspass med s k mountainbike under senare år är ett faktum. Fler cyklister upptäcker möjligheten till rekreation i skogsmarker samtidigt som träning för att stärka det fysiska välbefinnandet är möjligt. För att utöka möjligheten till detta vill därför Fastighets- och saluhallskontoret öppna upp det befintliga nätet av skogsbilvägar. Ett begränsat antal kilometer av skogsbilvägarna kan iordningställas så nautslingor av varierande svårighetsgrad och karaktär uppnås. I anslutning till fina platser på dessa slingor ska rastplatser och guidningspunkter iordningställas. Rastplatserna förses med informationstavlor inklusive karta, vindskydd, eldstad el dyl.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(en dast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	5	Upprustning av delar av det gamla nätet av skogsbilvägar så farbarhet erhålles	Metodisk genomgång av nätet av skogsbilvägar i samarbete med intresseorganisationer. Görs genom möten, intervjuer och samarbete med andra projekt. Vissa fältinventeringar mha egen personal eller konsulter ingår också.
2	4	Iordningställande av rastplatser och guidningspunkter skogsbilvägarna utefter	Uppröjning, uppställning av informationstavlor och hänvisningsskyltar, toaletter, sopkärl etc. I vissa fall behöver parkeringar breddas/förbättras.
3	6	Informationstavlor i anslutning till rastplatser och guidningspunkter	Se ovan

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	Möjlighet för cyklister att nyttja skogsmarkerna till rekreation och friluftsliv	200 000	
2	Möjlighet att vistas i naturen för cyklister samtidigt som marken ej blir onödigt sliten	200 000	
3	Kunskap om frilufts- och rekreations-områden	100 000	
Summa:		500 000	2007-2008

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Stockholms stad	Fastighets- och saluhallskontoret	200 000	40%	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation	Cykelorganisationer	50 000	10%	

Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		250 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		250 000	50%	
Summa totalt:		500 000	100%	

Tidsplan

Projektet beräknas påbörjas under 2007 och slutföras under 2008.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar	X	<p>Skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga bevaras</p> <p>Skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls</p> <p>Naturlig förnying används på för metoden lämpliga marker</p> <p>Skogarnas naturliga hydrologi värnas</p>

		<p>Brändernas påverkan på skogarna bibehålls</p> <p>Skötselkrävande skogar med höga natur- och kulturmiljövärden vårdas så att värdena bevaras och förstärks</p> <p>Skogar med hög grad av olikåldrighet och stor variation i trädslagssammansättning värnas</p> <p>Kulturminnen och kulturmiljöer värnas</p> <p>Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara</p>
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv	X	<p>Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.</p>

Lokala aktörer i projektet

Fastighets- och saluhallskontorets avdelning egendom har sedan tidigare ett väl utvecklat samarbete med de kommuner där markinnehaven är belägna. En förutsättning för att projektet ska komma till stånd är att dessa kommuner också är delaktiga i genomförandet av projektet. Det är dock osäkert om eventuell medfinansiering är möjlig. En annan aktör som också kan komma att vara delaktig i projektet är Stiftelsen Skogssällskapet som är entreprenör för skogsskötsel åt Fastighets- och saluhallskontoret.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Kontinuerlig tillsyn av farbarhet och i de fall åtgärder erfordras skall dessa utföras så cyklisterna kan fortsätta utnyttja skogsmarkerna rekreation och träning
2	Tillsyn och fortsatt förvaltning av rastplatser och guidningspunkter
3	Kontinuerlig uppdatering av informationstavlor för aktualisering av uppgifter
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Som en del av det kommande folkhälsoprogrammet för Stockholms stad är kopplingen till friluftsliv och rekreation en självklarhet för invånarnas välbefinnande.

Regional utveckling	FSK:s marker är kärnan i Stockholms grönstruktur och utgör till största del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Turism	Fastighets- och saluhallskontorets marker är en viktig del i Stockholms grönstruktur och utgör till stor del de absolut största grönområdena inom stadens närhet. Det är därför av stor betydelse för befolkningens möjligheter till rekreation och friluftsliv likaså som pedagogisk resurs för skolor, förskolor och andra som brukar naturen som sitt klassrum.
Areella näringar	Ur turistisk synpunkt utgör markerna en av de stora magneterna i regionen och kan i framtiden locka till att uppleva ett rikt djur- och växtliv. Potential för ekoturism finns i många delar av markerna.
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Projektet är av central betydelse för all kunskapsinsamling och planering för friluftsliv inom stadens marker. Förslag på hur stadens ambitioner skall genomföras och hur ett direkt samband med bl. a. folkhälsoarbetet och den regionala utvecklingen erhålles.
Övrigt av betydelse för naturvården	En genomtänkt och välplanerad kanalisering av besöksströmmarna i markerna är en viktig förutsättning för skydd och bevarande av naturvärdena. Ny, spännande information till invånarna skapar också ett ökat intresse för naturen och engagemang för naturvården hos de som besöker området.

Kartor

Översiktskarta av FSK:s marker bifogas ansökningarna.

Ansökan om bidrag för lokala naturvårdsprojekt – sammanställning Spånga - Tensta

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning ansöker om bidrag för lokala naturvårdsprojekt enligt följande:

Projektens namn	Bilaga	Total kostnad	Sökt statsbidrag	% bidrag av totalkostnad
Naturvård i Spånga-Tensta	1	1320tkr	660tkr	50%
Stadsnära naturmark 3	2	300tkr	150tkr	50%
4	2	75tkr	37,5tkr	50%
5	2	300tkr	150tkr	50%
6	2	135tkr	67,5tkr	50%
Summa:		2130tkr	1065tkr	50%

Utbetalning

Projektens namn	Önskad utbetalning			
	År 2006	År 2007	År	År .....
Naturvård i Spånga-Tensta	330 000:-	330 000:-		
Stadsnära naturmark 3 – 6	270 000:-	135 000:-		
Summa:	600 000:-	465 000:-		

Bank-/postgironummer: PG 55459-2

Handläggning av ansökan

Agenda 21- och miljösamordnaren i Spånga-Tensta i samarbete med Stiftelsen Håll Sverige Rent initierat projektets del 1 och 2. Projektidén presenterades till 16 etniska föreningar (som organiserar över 5 000 medlemmar i Stockholm) i Spånga-Tensta vid ett möte. Några av dessa föreningar bedriver även lokal tv- och närradioverksamhet. Föreningarna blev mycket intresserade av idén och gärna ville samarbeta och medverka för att sätta detta projekt.

Agenda 21- och miljösamordnaren i Spånga-Tensta i samarbete med Stiftelsen Håll Sverige Rent skrev ansökningshandlingen för del 1 och 2 och Fornminnesgruppen skrev ansökningshandlingen för del 3-6.

Bilagor: Ansökningsblanketter med beskrivning av varje projekt samt medfinansieringsintyg.

2006-01-27

Ansökan om bidrag för "Naturvård i Spånga-Tensta"

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning ansöker om bidrag med 660.000 kronor (för två år) för projektet "Naturvård i Spånga-Tensta" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn:

Sökande kommun:

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Organisationsnummer:

21 20 00- 01 42

Kontaktperson på kommunen:

Burhan Yildiz

Adress: Tenstagången 14, 2 tr
Postnummer och ort: 163 04 Spånga
Telefon: 08- 508 034 43
E-postadress: burhan.yildiz@spanga-tensta.stockholm.se

Projektbeskrivning

All skriftlig material sammanställs av Stiftelsen Håll Sverige Rent tillsammans med stadsdelens Agenda 21 samordnare. Projektet består av två delar:

1. Folder- underlag för föreningscirklar och nätverksträffar i Spånga-Tensta Ett textunderlag för en mindre folder om cirka 8 sidor tas fram. Foldern är tänkt att översättas till olika språk och som berör olika målgrupper. Foldern ska användas som handbok vid nätverksträffar/cirklar inom olika intresseföreningar eller mer specifikt, kolonilottsföreningar och torghandlare. Foldern ges ut med olika innehåll mot olika målgrupper enligt nedan: **Invandrar- och intresseföreningar:** Foldern fokuserar på allemansrättsfrågor och vad man kan göra i sin närmiljö för att bevara den. Föreningar själva anordnar medlems cirklar. 10 cirkelträffar per förening där föreläsare och sakkunniga från HSR och stadsdelsförvaltningen medverkar. **Kolonilottsföreningar:** Foldern fokuserar på kompostering och ekologisk odling. **Torghandel:** Foldern fokuserar på återvinning, återanvändning samt nedskräpningsfrågor.

2. Utbildning av miljöpiloter: Håll Sverige Rent utbildar 10 stycken miljöpiloter från Spånga/Tensta. Tanken är att dessa piloter ska anordna cirklar för sina föreningsmedlemmar samt att kunna besöka kommunala förvaltningar, skolor och förskolor och företag. De ska även kunna ge en allmän information om miljöfrågor och hållbar utveckling samt om vilka projekt för exempelvis miljöcertifiering/miljödiplomering som finns t ex Grön Flagg och Gröna Nyckeln. Tanken är att miljöpiloterna kan genomföra sina informationsinsatser på olika språk efter uppdragsgivarnas (förvaltningen, skolor, förskolor etc.) önskemål.

Miljöpiloterna erhåller en 5 dagars handledarutbildning i Håll Sverige Rents moderna utbildningslokaler med utbildare från Håll Sverige Rent och från stadsdelsförvaltningen. Efter utbildningen ska miljöpiloterna till sina respektive föreningar och anordna cirklar för medlemmarna. Cirklarna ska pågå minst i 10 veckor. Vid behov kan dessa i samråd med stadsdelsförvaltningen (Agenda 21 samordnaren) förlängas.

Miljöpiloterna ska dessutom till skolor och förskolor i Spånga-Tensta och informera eleverna -barnen i miljökunskap på deras hemspråk. Max 20 timmar eller uppdrag per miljöpilot. För detta arbete kommer att utgå en ersättning på 200:-/timme (inkl arbetsgivaravgift).

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori(c ndast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	cirklar och utbildning	Utdelning, sammankomst, utbildning.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	120 föreningscirklar el. Sammankomster, utbildade miljöpiloter	660 000 X 2 (2 år)	060601-080531
Summa:		1.320.000	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning	310 000	47 %	
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser	Håll Sverige Rent	20 000	3%	
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		330 000	50%	
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		330 000	50%	
Summa totalt:		660 000	100%	

Tidsplan

2 årigt projekt, påbörjas 060601 avslutas 080531.

Så här kan projektet bidra till att miljökvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan	X	Ökade miljökunskaper, snål användning av ändliga naturresurser.
Frisk luft	X	
Bara naturlig försurning	X	
Giftfri miljö	X	Källsortering, mindre belastning på miljö.
Skyddande ozonskikt	X	
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning	X	
Levande sjöar och vattendrag	X	
Grundvatten av god kvalitet	X	
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap	X	
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	X	Rent och snyggt ute miljö.

Lokala aktörer i projektet

Föreningar.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Utvecklad och ökad kunskap i stadsdelen i vårt framtida arbete med miljöfrågor.

Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	förändrad beteende
Regional utveckling	attraktivare område(välstädat, rent och tryggt)
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	
Friluftsliv	
Övrigt av betydelse för naturvården	

Ansökan om bidrag för Miljöanpassad gravskötsel

Stockholms kommun

ansöker om bidrag med 100.000 kronor för Miljöanpassad gravskötsel enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Miljöanpassad gravskötsel

Sökande kommun/er: Stockholm

Organisationsnummer: 212000-0142

Kontaktperson på kommunen: Christer Backlund och Birgitta Pettersson

Adress: Norra begravningsplatsen, kv 15c Solna kyrkväg, grind 3

Postnummer och ort: 171 64 Solna

Telefon: 08-508 301 68

E-postadress: christer.backlund@kyf.stockholm.se
birgitta.pettersson@kyf.stockholm.se

Projektbeskrivning

Som ett led i stadens miljöprogram ska Stockholms Kyrkogårdsförvaltning på Norra Begravningsplatsen sköta kvarter 18 utan motordrivna maskiner och fordon (endast hand och batteridrivna). Vi vill undersöka vilka ekonomiska, arbetsmiljömässiga, miljömässiga, kvalitetsmässiga och estetiska effekter det blir av att återinföra mer manuella arbetsmetoder. Resultatet 2006 ska jämföras med motsvarande mätning av traditionella metoder som använts under 2005.

Åtgärd nummer	Kategori(endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	1	Jämföra traditionell skötsel med manuell dito.	Byta ut bensin och motordrivna maskiner mot hand och batteridrivna.
2			
3			
osv			

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	På vilket sätt skiljer sig den traditionella skötseln mot den mer miljöanpassade vad det gäller arbetsmiljö, estetiskt, yttre miljö, ekonomiskt och kvalitetsmässigt.	300.000	06-April-Nov.
2			
3			
osv			

Summa:

300.000

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun	Stockholms Kyrkogårdsförvaltning	200.000		
Privatpersoner				
Företag				
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
Summa:		200.000		
Sökta bidrag enligt denna ansökan:		100.000		
Summa totalt:		300.000		

Tidsplan

06-04-03—06-11-12

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan	x	Det blir avgas och bullerfritt.
Frisk luft	x	" - - - - "
Bara naturlig försurning	x	" - - - - "
Giftfri miljö	x	" - - - - "
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö		

Lokala aktörer i projektet

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Vår förhoppning är att kunna införa miljöanpassad skötsel på fler kyrkogårdar inom Stockholms Kyrkogårdsförvaltning.
2	
3	
osv	
Summa	

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Arbetsmiljön för personalen förbättras vad det gäller avgaser, buller och vibrationsskador. Miljön på kyrkogården blir tystare för våra besökare som vill komma till en lugn och fridfull plats.
Regional utveckling	
Turism	
Areella näringar	
Kulturmiljö	Våra kyrkogårdar utgör ett rikt kulturarv och slitaget torde bli större med tunga bensin och dieseldrivna maskiner och fordon.
Friluftsliv	
Övrigt av betydelse för naturvården	Mindre avgasutsläpp.

Ansökan om bidrag för "Daglägerverksamhet på Hästa gård"

Svenska Bostäder ansöker om bidrag med 26 000 kronor för "Daglägerverksamhet på Hästa gård" enligt beskrivning nedan.

Projektets namn: Dagläger på Hästa gård.

Sökande kommun/er: Svenska Bostäder

Organisationsnummer: 556043-6429

Kontaktperson på kommunen: Anna Lackman, Elisabeth Teichert

Adress: Box 95

Postnummer och ort: 162 12 Vällingby

Telefon: 08- 598 611 06, 08-598 610 00

E-postadress: anna.lackman@svbo.se

Dnr Svenska Bostäder: 06-0007

Projektbeskrivning

Svenska Bostäder ska i samarbete med Stockholms Distrikt av Skog och Ungdom, Stockholms läns 4H samt Hästa 4H Lantbruk AB arrangera dagläger på Hästa gård under tre veckor sommaren -06.

Svenska Bostäder är Sveriges största bostadsbolag och ägs av Stockholms stad. Var åttonde stockholmare, nästan 90 000 människor bor hos oss.

Hästa gård ligger mitt emellan bostadsområdena Hjulsta och Akalla på Järvafältet i Stockholm. Gården är idag ett aktivt jordbruk i 4H:s regi och man odlar KRAV-foder åt Stockholms 4H-gårdars djur. Gårdens får, kor och hästar betar marken på stora delar av Järvafältet som ett led i att hålla grönyrtorna öppna. På gården arbetar även Förbundet Skog och Ungdom vars syfte är att utveckla barn och ungdomsaktiviteter kring skogsbruk, natur, miljö och äventyr.

Varje år erbjuder Svenska Bostäder sina hyresgästers barn att delta i olika former av sommaraktiviteter såsom fotbolls- friidrotts- och simskola. Från och med i år kommer vi också erbjuda barnen möjlighet att under en vecka delta i en daglägerskola.

Syftet med daglägret är flera. Det främsta är att genom annorlunda och spännande aktiviteter öka barnens kunskaper om djur, natur och miljö. Mottot är att man lär sig genom att göra. Vi hoppas att barnen genom egen aktivitet och glädje naturligt får en förståelse av varför det är viktigt att vara rädd om naturen, varför den biologiska mångfalden är så viktig, hur man uppnår detta och blir en naturvårdare. Ett annat syfte är att skapa meningsfull och spännande sysselsättning under sommarlovet istället för att de barn som inte har möjlighet att åka på semester bara blir kvar i våra bostadsområden. Kan vi bidra till att Svenska Bostäders hyresgästers barn blir mer miljömedvetna är det något som Svenska Bostäder har nytta av på flera sätt t.ex. genom bättre källsortering och mindre nedskräpning. Förhoppningsvis blir även barnen intresserade av att odla vilket i sin tur är positivt för Svenska Bostäder då vi redan idag uppmuntrar våra hyresgäster att själva plantera och ta hand om en viss del av skötseln på de gemensamma bostadsgårdarna.

Under lägret kommer barnen att aktivt få delta i och lära sig om djur och natur. Ett urval av de aktiviteter som kommer genomföras under lägerveckorna presenteras nedan.

- Barnen kommer att få lära sig hur det ekologiska lantbruket fungerar, hur man odlar giftfritt, skicka djur på bete, köra hö, pyssla om fåren, hästarna och korna som finns på Hästa gård. De får också lära sig om hur lantbruk fungerade förr i tiden. Barnen kommer vidare att få sköta om djuren på Akalla och Spånga By 4H.

- Barnen kommer få möjlighet att lära sig klättra, skjuta pilbåge och blåsrör, eftersom en dag viks åt äventyret "Wild kids".
- Stor vikt kommer också att läggas på att prata om natur och miljövård såsom skogen, växter, allemansrätt, nedskräpning, kemikalier mm.

Genom att barnen själva får vara med och uppleva det roliga med naturen och lära sig mer om hur den fungerar tror vi att medvetenheten om vikten att leva miljövänligt kommer av sig självt. Under veckan kommer också diskussioner om miljö att vara en röd tråd.

Daglägret kommer pågå tre veckor, två veckor i juni och en i augusti. Totalt kommer 75 barn att erbjudas plats, 25 per vecka.

Planering och framtagande av utbildningskoncept görs gemensamt mellan Svenska Bostäder och verksamheterna på Hästa gård. Ansvar för att bedriva verksamhet under de tre sommarveckorna ligger på Jordbruket Hästa gård, 4H samt Förbundet Skog och Ungdom. Det är dessa tre organisationer som står för personal och verksamhet. Svenska Bostäder bidrar genom finansiering.

Åtgärder i projektet

Åtgärd nummer	Kategori (endast en kategori/åtgärd)	Typ av åtgärd	Metoder
1	6	Folkbildning och kunskapsspridning.	Syftet med lägret är att öka kunskapen om naturen och därmed viljan att vara rädd om miljön. En metod som kommer att användas för att uppnå detta är att barnen själva får vara med och uppleva naturen samt aktivt få delta i att sköta om lantbruket och djuren. De ska även få chansen att uppleva spännande äventyr som bara kan göras ute i naturen.
2	6	Information	Under lägret kommer barnen att få muntlig information om sambanden i naturen t.ex. hur kemikalier påverkar mark och vatten och i slutändan oss människor. Man kommer också prata om källsortering och nedskräpning.

Resultat och kostnader

Åtgärd nummer	Planerat resultat	Total kostnad, kr	Planeras genomförd (år och månad)
1	75 deltagande barn som alla fått en ökad kunskap om natur och miljö.	Kr 52 500	Juni- augusti 2006
Summa:		52 500	

Finansiering

Finansiär	Namn	Medfinansiering, kr	%-andel av totalkostnaden	Förbindelse i bilaga nummer
Kommun				

Privatpersoner				
Företag	Svenska Bostäder	26 000 kr	50%	
Stiftelser				
Fonder				
Ideell organisation				
Annan (ange vilken)				
Staten (utöver sökt bidrag)				
	Summa:	26 000		
	Sökta bidrag enligt denna ansökan:	26 000		
	Summa totalt:	26 000		

Tidsplan

Daglägret kommer att pågå tre veckor sommaren -06. De aktuella datumen är 15-21/6, 26-30/6 samt 14-18/8.

Så här kan projektet bidra till att miljö kvalitetsmålen nås

Miljömål	Huvudsakligt miljömål (kryss)	Så här bidrar projektet till uppfyllandet
Begränsad klimatpåverkan		
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		Folkbildning om kemikalier bidrar till måloppfyllelse inom detta område. Även förbättrad avfallshantering minskar spridningen av miljöstörande ämnen. Jordbruket på Hästa är ekologiskt, innebörden av det kommer att diskuteras med barnen.
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		Samarbetsparten, Skog och Ungdom undervisar i skogsskötsel, natur och kulturvård. Under läger veckan kommer dessa områden att beröras vilket främjar miljömålet Levande skogar.
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö		
God bebyggd miljö	x	Svenska Bostäder kan genom projektet medverka till en god regional miljö. De natur och kulturvärden som finns i området kommer i och med projektet uppmärksammas i större utsträckning. Invånare från olika delar av staden får möjlighet att uppleva den fina miljö som finns i området och genom det ökar medvetenheten om att detta bör bevaras. Detta kan kopplas till delmålet om hur grönska- och vattenområden i tätorter skall bevara, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö- som friluftssändamål. Genom att barnen får en ökad förståelse för hur viktigt det är med god hushållning av mark, vatten och andra resurser ökar chansen om att den bebyggda miljön blir en god och hälsosam livsmiljö. Detta kan kopplas till målet om att senast 2010 skall minst 50% av hushållsavfallet återvinnas genom materialåtervinning inklusive biologisk behandling. Trycket på att grönområden i tätorter ska bevaras, ökar om fler invånare

		använder och uppskattar den nära natur som finns i anslutning till våra bostadsområden. Då lägerverksamheten har en bred inriktning där man vill sprida kunskap inom många miljöområden berörs flera av de uppsatta miljömålen.
--	--	---

Lokala aktörer i projektet

De aktörer som kommer delta i projektet är förutom Svenska Bostäder, Stockholms distrikt av Skog och Ungdom, Stockholms läns 4H samt Hästa 4H Lantbruk AB. Samarbetet genomförs genom att Svenska Bostäder och de tre aktörerna tillsammans tar fram program till Daglägret. Lägret kommer att drivas av aktörerna på Hästa gård.

Det här händer efter projektiden

Åtgärd nummer	Så här kommer resultatet av åtgärden att förvaltas i framtiden
1	Blir projektet framgångsrikt kommer Svenska Bostäder sannolikt satsa på den här typen av aktiviteter under kommande år och sannolikt på fler platser. Detta i sin tur gör att ännu fler barn kommer få ökad kunskap om natur och miljö. Något som i längre perspektiv är mycket positivt för flera av de miljömål som ska uppfyllas.
Summa	

b) Ju fler barn som får möjlighet att lära sig om naturvårdsarbete desto större intresse kommer ämnet att få. Idag är det många barn som bor i angränsande bostadsområden som inte använder området som sin vanliga lek och friluftsmiljö. Kan projektet påvisa områdets möjligheter påverkar detta långsiktigt positivt.

Projektets samband med kommunens övergripande arbete

Övergripande arbete	Så här ser sambanden ut
Folkhälsa	Att vara ute i naturen, vilket detta projekt kommer bidra till, är positivt ur folkhälsoperspektiv. Förhoppningsvis kommer även barnens föräldrar att utnyttja och uppskatta naturen mer efter lägerskolan.
Regional utveckling	
Turism	
Areella näringar	Ökad kunskap om KRAV-märket och vad det står för bidrar sannolikt till ökad konsumtion av ekologiska varor.
Kulturmiljö	
Friluftsliv	Många är idag inte medvetna om Järvafältets fantastiska natur. Genom projektet får området ett ökat fokus vilket kommer bidra positivt till friluftslivet i området.
Övrigt av betydelse för naturvården	I dag är det få barn som får möjlighet att faktiskt se hur en bondgård fungerar. Många av de aktiviteter som kommer att genomföras under lägerveckorna har betydelse för naturen. Får barnen en ökad förståelse för t.ex. avfallshantering, kemikalier, ekosystemet så blir resultatet naturligt positivt för naturen.

Sökande	Projektets namn	Total- kostnad (kr)	Sökt statsbidrag (kr)	Bidrags- andel (%)	Huvudsaklig åtgärds- typ
---------	-----------------	---------------------------	-----------------------------	--------------------------	-----------------------------

Prioritetsgrupp 1:

Bromma stadsdelsförvaltning	Naturvårdsinsatser i Brommas naturreservat	400 000	200 000	50	Restaurering
Idrottsförvaltningen	Risvasar i Stockholms sjöar	110 000	55 000	50	Restaurering
Idrottsförvaltningen	Grodksammar i Stockholm	550 000	220 000	40	Restaurering
Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning	Lövsta våtmark och dammsystem	545 000	275 000	50	Restaurering
Vanför stadsdelsnämnd	Ekmiljöer i Vantör	240 000	120 000	50	Restaurering
		1 845 000	870 000		

Prioritetsgrupp 2:

Hägerstens stadsdelsförvaltning	Biologisk utveckling av Hägersten och Älvsjö	5 100 000	2 550 000	50	Restaurering
Skärholmens stadsdelsförvaltning	Tätortsnära natur i Skärholmen	800 000	400 000	50	Områdesskydd
		5 900 000	2 950 000		

Prioritetsgrupp 3:

Fastighets och saluhallskontoret	Markanvändningsplan/skogsbruksplan/mångbruksplan	1 930 000	965 000	50	Områdesskydd
Fastighets och saluhallskontoret	Utveckling av Nackareservatet	1 000 000	500 000	50	Info, folkbildning, kunskapsspridning
Fastighets och saluhallskontoret	Naturområden för funktionshinderade	500 000	250 000	50	Vård och förvaltning
Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning	Stadsnära naturmark 3-6	810 000	405 000	50	Restaurering
Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning	Natur- och kulturvandring i Grimsta naturreservat	32 500	16 250	50	Info, folkbildning, kunskapsspridning
Stockholms stadsmuseum	Inventering av parker inom Nationalstadsparken	594 000	297 000	50	Områdesskydd
Markkontoret	Entré till Skarpnäck-Nacka Gård naturreservat	5 000 000	2 500 000	50	Vård och förvaltning
Skarpnäck stadsdelsförvaltning	Ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt bid	867 800	433 900	50	Info, folkbildning, kunskapsspridning
Farsta stadsdelsförvaltning	Ökad kunskap i miljöarbete och ekologisk odling samt bid	1 351 000	675 500	50	Info, folkbildning, kunskapsspridning
		12 085 300	6 042 650		

Prioritetsgrupp 4:

Fastighets och saluhallskontoret	Folkhälsa genom attraktiva friluftsmarker	500 000	250 000	50	Information, folkbildning, kunskapsspridning
Fastighets och saluhallskontoret	Biobränsle och attraktiva rekreationsmarker	1 000 000	500 000	50	Restaurering
Fastighets och saluhallskontoret	Egendomsstiftelse	1 000 000	500 000	50	Områdesskydd
Fastighets och saluhallskontoret	MC-problematik i våra skogar	500 000	250 000	50	Vård och förvaltning
Fastighets och saluhallskontoret	Naturslingor för cyklister	500 000	250 000	50	Vård och förvaltning
Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning	Naturvård i Spånga-Tensta	1 320 000	660 000	50	Information, folkbildning, kunskapsspridning
Kyrkogårdsförvaltningen	Miljöanpassad gravskötsel	200 000	100 000	50	Kunskapsuppgivnad
Svenska Bostäder	Daglägverksamhet på Hästa gård	52 500	26 000	50	Information, folkbildning, kunskapsspridning
		5 072 500	2 536 000		

Alla ansökningar sammantagna:

24 902 800 12 398 650